

OMAN ARVO

Etelä-Meksikon Oaxacan osavaltion yhteisöradiot intiaaniuden
uudelleenmuokkaamisen tiloina

Anna-Reetta Korhonen
Helsingin yliopisto
Valtiotieteellinen
tiedekunta
Kehitysmaatutkimus
Pro gradu -tutkielma
Marraskuu 2012

Tiedekunta/Osasto Fakultet/Sektion – Faculty Valtiotieteellinen tiedekunta		Laitos Institution – Department Politiikan ja talouden tutkimuksen laitos
TekijäFörfattare – Author Anna-Reetta Korhonen		
Työn nimi Arbetets titel – Title Oman arvo: Etelä-Meksikon Oaxacan osavaltion yhteisöradiot intiaaniuden uudelleenmuokkaamisen tiloina.		
Oppiaine Läroämne – Subject Kehitysmaatutkimus		
Työn laji Arbetets art – Level Pro gradu -tutkielma	Aika Datum – Month and year Marraskuu 2012	Sivumäärä Sidoantal – Number of pages 104
<p>Tiivistelmä Referat – Abstract</p> <p>Tutkimus tarkastelee yhteisöradion merkitystä kolmessa alkuperäiskansojen yhteisössä Etelä-Meksikossa, Oaxacan osavaltiossa. Nyt tutkituista radioista ei ole tehty aiemmin akateemista tutkimusta.</p> <p>Aineiston keskeisin osa on yhteisöjen keskeisten radiotoimijoiden syvähaastattelut sekä jokaisessa yhteisössä tehty fokusryhmähaastattelu. Haastattelu valittiin aineistonkeruumenetelmäksi kulttuurin suullisuuden vuoksi. Kehys-analyysin avulla aineistosta nousi esille kolme kehystä, joiden puitteissa yhteisöradiotoiminnan merkitystä jäsennettiin.</p> <p>Radiotoiminnan merkityksestä puhuttiin eniten perinteiden säilyttämisen näkökulmasta. Toimittajat kertoivat käsityöperinteen ja paikallisen musiikin arvostuksen noususta sekä juhlaperinteen elpymisestä. Kielen säilyttämisen esteiden tarkasteleminen paljasti vahvan häpeän ja sisäistetyn rasmin logiikan. Radioissa pyritään aktiivisesti luomaan uutta arvostuksen logiikkaa suhteessa miksteekki-, sapoteekki- ja chatinoperinteisiin. Radioiden pyrkimykset perinteiden ja oman kielen säilyttämiseen ovatkin eräänlaista vastarintaa sisäistettyä rasismia kohtaan.</p> <p>Toiseksi, aineistossa nousi esille vahva halu kehittää yhteisöjä ja kokemus radion potentiaalista muutoksen tuottamisessa. Keskeisiä myönteisiä radioiden tuottamiseksi koettuja muutoksia olivat naisten osallisuuden paraneminen yhteisön päätöksenteossa, ympäristönsuojelu, yhteiskunnallinen tietoisuus, rauhan tuottaminen sekä seksuaaliset oikeudet. Kolmanneksi, haastatteluissa nousi esille kokemus itsekunnioituksen vahvistamisesta ja oman identiteetin arvostamisesta.</p> <p>Radiotoimintaa jäsennetään eri tilanteissa eri tavoitteilla. Kulttuurin revitalisaation näkökulmasta tarkasteltuna alkuperäiskansat käyttävät radiota perinteiden luomiseen ja keksimiseen. Radiotoiminnassa ei siis ole kyse perinteistä tai edistyksestä, säilyttämisestä tai muutoksesta. Radiotoimijoille radio merkitsee sellaisen edistyksen luomista, jossa yhteisöllisen kulttuurin arvot ja järjestäytymismuodot ovat keskiössä.</p> <p>Yhteisöradiosta puhuminen perinteen, kehityksen ja rohkaistumisen kehyksissä kertoo prosessista, jossa alkuperäiskansat ovat. Radio on tila, jossa kyläläiset voivat purkaa myyttiä muuttumattomasta ja staattisesta intiaanikulttuurista. Puhe radioista konstituoii alkuperäiskansojen yhteisöjä itseään ja niissä tapahtuvaa kulttuurista neuvottelua. Yhteisöt luovat ja uudelleenmuokkaavat itseään ja pyrkivät rakentamaan uudenlaista käsitystä siitä, mitä intiaanius on, mitä määreitä siihen liitetään ja miten sitä mediassa esitetään.</p>		
Avainsanat – Nyckelord – Keywords yhteisöradio, yhteisömedia, alkuperäiskansat, Meksiko, Oaxaca		
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited Digitaalinen arkisto		
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
1.1	Taustaa	5
1.2	Aiheen rajaus, tutkimusongelma ja kysymykset	6
1.3	Positioni tutkijana	7
1.4	Tutkimuksen rakenne.....	8
2	KONTEKSTI, AINEISTO JA MENETELMÄT.....	9
2.1	Meksiko, Oaxacan osavaltio ja alkuperäiskansojen yhteisöjen erityispiirteet ...	9
2.2	Tiedonvälitys ja sen puutteet Meksikossa.....	11
2.3	Yhteisöradio Latinalaisessa Amerikassa ja Meksikossa.....	13
2.4	Oaxacan radioliike syntyy yhteiskunnallisesta kamppailusta	14
2.5	Kolme tapaa käyttää radioita.....	16
2.6	Aineiston kerääminen suullisessa kulttuurissa	19
2.7	Hanketyöntekijästä tutkijaksi	22
2.8	Aineiston analyttinen tarkastelu	23
2.9	Aineiston luokittelun perusteet ja aiheen läheisyyden ongelmat	25
2.10	Tutkimuseettiset seikat.....	26
3	KIRJALLISUUSKATSAUS.....	27
3.1	Kehitysviestintä modernisaatioteoriasta osallistumiseen.....	27
3.2	Yhteisöradioiden kestävyys, kehitystavoitteet ja talous	30
3.3	Alkuperäiskansojen viestintä: säilyttämistä vai assimilaatiota?.....	33
3.4	Teoreettinen lähtöoletus alkuperäiskansojen kulttuureista	35
4	RADIOIDEN SISÄLTÖ JA SEN TUOTTAJAT.....	37
4.1	Valistusta ja viihdettä.....	37
4.2	Radioiden taloudelliset ja inhimilliset resurssit.....	39
4.3	Toimilupakysymys	40
5	SÄILYTTÄMINEN	42
5.1	Perinteen kehys.....	42
5.2	La Voz de Tepejillo ja pelastettava miksteekkikulttuuri	42
5.3	Radio Maíz ja vahva sapoteekkikulttuuri.....	53
5.4	Radio Kichen Skwi chatinoidentiteetin vahvistuminen.....	58
5.5	Oman arvostaminen	63

6	MUUTOS	68
6.1	Radio muutoksen tuottamisen tilana	68
6.2	Radio tabujen rikkomisen foorumina	68
6.3	Radio yhteisöllisen kehityksen välineenä	76
6.4	Radio rauhan kulttuurin edistäjänä	81
6.5	Radio muuttaa kylää ja toimittajia itseään	88
7	VARMUUS	93
7.1	Henkilökohtaisen kasvun narratiivi	93
7.2	Itsevarmuuden kasvu	93
7.3	Yhteisöradio koulutuksena	95
7.4	Yhteisön omanarvontunnon vahvistuminen	98
7.5	Radiotoiminta voimaantumisenä	99
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	101
8.1	Radio intiaanikulttuurin uudelleenmäärittelyn välineenä	101
8.2	Radio alkuperäiskansojen toisin kuvaamisen välineenä	104
8.3	Kamppailu demokraattisesta mediasta	105

LIITTEET

- Liite 1 Yhteisöradioiden juridinen tilanne Meksikossa
- Liite 2 Tutkimukseen osallistuneiden kylien sijainti
- Liite 3 Tutkimusta varten tehdyt haastattelut
- Liite 4 Haastattelurunko yhteisöradioiden informanteille
- Liite 5 Tabaan Radio Maizin ohjelmakartta
- Liite 6 Tepejillon Radio La Voz de Tepejillon ohjelmakartta
- Liite 7 Panixtlahuacan Radio Kichen Skwin ohjelmakartta

LYHENTEET

UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
OECD	The Organisation for Economic Co-operation and Development
INEGI	Instituto Nacional de Estadística y Geografía
CDI	Comision Nacional para el Desarrollo de los Pueblos Indigenas
LASA	Latin American Studies Association
CONEVAL	El Consejo Nacional de Evaluación de la Política de Desarrollo Social
NAFTA	North American Free Trade Agreement
AMARC	World Association of Community Radio Broadcasters
SCT	Secretaría de Comunicaciones y Transportes
YK	Yhdistyneet kansakunnat
PRI	Partido Revolucionario Institucional
PAN	Partido Acción Nacional
CCIDH	Comisión civil internacional de los derechos humanos
APPO	Asamblea Popular de los Pueblos de Oaxaca
FIOB	Frente Indígena de Organizaciones Binacionales
ORS	Onkonerei Radio Service

1 JOHDANTO

1.1 Taustaa

Aamun ensimmäiset auringonsäteet paistavat pienen huoneen seinään. Ulkona kukko kiekuu. Huoneen seinille on kiinnitetty kananmunakennoja. Pöydän ääreen istuva nuori mies avaa kannettavan tietokoneensa. Miehen häärtäytyä hetken tietokoneen kimpussa, kaiuttimista alkavat kuulua Meksikon kansallislaulun alkutahdit. Näin jokainen radio aloittaa ja lopettaa Meksikossa lähetyksensä, joka ikinen päivä. Vaikka sävel on tuttu, jokin on toisin: en tunnista laulusta espanjankielisiä sanoja. Kansallislaulu on laulettu mixen alkuperäiskielellä. Olemme yhteisöradion vaatimattomassa studiossa mixe-alkuperäiskansan kylässä Oaxacan osavaltion vuoristossa, Etelä-Meksikossa. On marraskuu 2006, ja olen vaikuttunut. Intuitioni sanoo, että tässä, alkuperäiskansojen yhteisöradiotoiminnassa, on jotain syvällä tavalla merkittävää. Päätän, että tästä teen pro gradu -tutkimukseni. Minua kiinnostaa kehitys ja viestintä, valta ja vastarinta. Tässä ne ovat, kaikki.

Tutkimus jää kuitenkin sillä haavaa tekemättä, sillä päädyn käytännön töihin: koordinoimaan Ääni intiaanikylille -hanketta, joka tuki vuosina 2008–2010 alkuperäiskansojen kylien yhteisöradiotoimintaa Oaxacassa. Suomen ulkoministeriön rahoittama hanke antoi kylille journalistista ja teknistä koulutusta ja tukea. Hankkeen aikana seurasin radiotoimintaa kylissä ja tein osallistuvaa havainnointia kylien elämästä, radioiden toiminnasta ja haasteista. Olin myös mukana koulutuksissa, joissa radioiden toimittajat pohtivat radion merkitystä ja joissa korostuivat erot eri radioiden välillä.

En ollut ainoa, joka oli vaikuttunut Oaxacan yhteisöradioista. Yhteisöradioista oli puhuttu paljon Oaxacan vuoden 2006 kansannousun jälkimainingeissa. Osavaltiossa vallinnut autoritäärisen kuvernöörityden kriisi (Martínez Vásquez 2007, 39) oli johtanut laajaan kansanliikkeeseen, joka vaati kuvernööri Ulises Ruiz Ortizin eroa ja uudenlaista, demokraattista hallintomallia. Liike valtasi kuukausiksi Oaxacan kadut ja käytti erityisesti radiota osavaltiossa ennen näkemättömällä tavalla. Vaikka liike ei onnistunut tavoitteessaan kuvernööri Ruizin erosta, se jätti osavaltioon leimansa. Vuoden 2006 konflikti näytti ihmisille tiedon ja median tärkeyden, kirjoitimme Tavallisten ihmisten kapina -kirjan suomenkielisen laitoksen esipuheessa (Böök & Korhonen 2010, 16). Kun

konflikti oli laantunut, toivon nähtiin kytevän kansalaisten itse hallitsemissa yhteisöradioissa.

Yhteisöradioista puhuttiin myös kansainvälisellä kehitysviestinnän kentällä. UNESCO oli edistänyt yhteisöradion käyttöä kehityksen välineenä 1980-luvulta lähtien (Fraser & Restrepo-Estrada 2002, 70). Puhuttiin osallistumisesta, voimaantumisesta, äänestä äänettömille. Nämä keskustelut olivat sinänsä tärkeitä, mutta en löytänyt niistä omaa kiinnostustani tukevia ajatuksia. Niissä yhteisöradioita käsiteltiin yleensä välineenä, jolla voitiin saavuttaa ulkoapäin asetettuja tavoitteita, ratkaista ulkopuolisten ongelmiksi määrittelemiä asioita. Minua sen sijaan kiinnosti kuulla, mitä alkuperäiskansat itse radioistaan ajattelivat. Mitkä heille olivat radion tavoitteet?

1.2 Aiheen rajaus, tutkimusongelma ja kysymykset

Yhteisöradiota on lähestytty tutkimuksellisesti monesta näkökulmasta. Yhteisöradion todellisten vaikutusten tutkiminen johonkin tiettyyn yhteisön kysymykseen olisi ollut kiinnostavaa, mutta ei ollut pro gradu -tutkimuksen puitteissa mahdollista. Jotta voitaisiin tutkia yhteisöradion vaikutusta esimerkiksi naisten terveyteen tai perheväkivaltaan, olisi yhteisöstä oltava yksityiskohtaista tutkimustietoa ennen yhteisöradion perustamista. Tällaista tietoa tutkimistani kylistä ei ollut.

Osa yhteisöradiotutkimuksesta keskittyy kysymään, onko jokin tietty radio todellinen yhteisöradio (ks. esim. Harvey-Carter 2009). Havaitsin myös Oaxacan järjestökentässä paljon keskustelua siitä, miten hienosti alkuperäiskansojen radiot täyttävät yhteisöradion ideaalin. Minulle ideaalin ja todellisen yhteisöradion suhde ei kuitenkaan ollut relevantti kysymys. Minusta oli selvää, ettei mikään radio voi palvella kokonaisen kylän kaikkia intressejä. Olin tietoinen siitä, että radiot toimivat valtavien rajoitusten ja resurssipulan kontekstissa, eikä niiden onnistumisten tai epäonnistumisten normatiivinen arvioiminen ollut tehtäväni.

Viestinnän tutkimuksessa on myös tarkasteltu sitä, miten yhteisöradiot ja yhteisöt kommunikoivat, tai miten yhteisön jäsenet osallistuvat yhteisöradioon (esim. Teer-Tomaselli & Mjwacu 2003, 79). Osa tutkimuksesta puolestaan tarkastelee tiettyjä yhteisöradiohankkeita ja niiden lupauksia ja pettymyksiä (esim. Kivikuru, Lobulu ja Moshiro 1994). Myös minulle ehdotettiin monelta eri taholta, että tekisin pro gradu -tutkimukseni Ääni intiaanikylille -hankkeesta. Kolmen vuoden aikana olin päässyt

kuulemaan lukuisten paikallisten yhteisöradioasiantuntijoiden luentoja aiheesta, seurannut koulutuksia, tehnyt lehtijuttuja ja uutiskirjeitä varten kymmeniä haastatteluja, ja minulla oli satoja ellei tuhansia hankkeen aikaisia eri toimijoiden välisiä sähköposteja. Tunsin kuitenkin olevani liian lähellä voidakseni tutkia hanketta tieteellisesti. Olin nähnyt läheltä hienoja onnistumisia, mutta olin myös tietoinen hankkeen liian nopeasta suunnittelusta johtuneista haasteista ja kumppanijärjestöjen välisistä kommunikaatiovaikeuksista. En nähnyt, että niiden analysoinnista olisi seurannut mitään erityisen kiinnostavaa tai urauurtavaa. Sitäkin oleellisempaa aiheen rajauksessa lienee kuitenkin ollut näkemykseni ja vakaumukseni siitä, että keskeistä radiotoiminnassa ei ole yksi kolmivuotinen suomalaisrahoitteinen hanke, vaan yhteisöissä radiotoiminnan aloittaneiden ja sitä ylläpitävien henkilöiden oma käsitys yhteisöradion merkityksestä. Kylissä radiota ei perustettu suomalaisten toimesta vaan tukemana. Ihmisillä on näissä yhteisöissä pitkä selviytymisen ja kamppailun perinne, ja minä halusin kuunnella heitä. Erityisesti halusin kuunnella yhteisöradioiden lähettäjiä. Olen rajannut tutkimukseni käsittelemään sitä, millaisia merkityksiä yhteisöradiotoimijat itse toiminnalleen antavat. Mitkä heidän tavoitteensa radiolle ovat ja kokevatko he saavuttaneensa näitä tavoitteita?

Alkuperäiskansoista puhutaan usein yhtenä ryhmänä, unohtaen ryhmien väliset ja sisäiset erot. Yleistämisen vaaroista varoittaa esimerkiksi Faye Ginsburg (2002, 218). Olen pyrkinyt välttämään myös alkuperäiskansojen romantisointia. Lähtöoletukseni on, että alkuperäiskansan yhteisömedian tekijät ja yleisö ovat heterogeenisiä ryhmiä, joilla on monitahoisia identiteettejä ja kieliä. Etnisessä mediassa ei ole kyse etnisten yhteisöjen yhtenäisestä äänestä, eikä alkuperäiskansojen yhteisöjä voi pelkistää yhteen ääneen, mielipiteeseen tai median käytön malliin (Pietikäinen 2008, 178).

1.3 Positioni tutkijana

Oaxacan alkuperäiskansat suhtautuvat ulkopuolisiin varauksella. Alueella on pitkä kolonialismista juontuva epäluottamuksen historia. Ulkopuolisiksi mielletyille tutkijoille ja toimittajille ollaan kohteliaan ystävällisiä, mutta heille kerrotaan asioista pinnallisesti ja varovaisesti. Vietettyäni Oaxacassa useamman vuoden, olin tutkimuksen teon kannalta poikkeuksellisessa asemassa. Sen lisäksi, että olin hankkinut vankat pohjatiedot alueen yhteiskunnallisista jännitteistä ja kylien konteksteista, olin ansainnut kyläläisten luottamuksen. Olen kuitenkin tarkastellut aihetta tutkijana, en

hanketyöntekijänä tai tutkimieni toimijoiden ystävänä. Käsittelen siirtymistä hanketyöntekijän positiosta tutkijan positioon tarkemmin kohdassa 2.7.

1.4 Tutkimuksen rakenne

Tutkimuksen rakenne kunnioittaa aineistolähtöisen tutkimusprosessin kaarta. Koska tutkimus on aineistolähtöinen, aloitan avaamalla kontekstia. Ymmärtääkseen aineistossa nousevat kysymykset on tutkijan hahmotettava se todellisuus, jossa ne saavat merkityksensä. Siksi luvussa kaksi avaan Oaxacan osavaltion tilannetta ja sen erityisyyttä Meksikon liittovaltion sisällä ja kerron myös mediaan liittyvästä problematiikasta Meksikossa ja Oaxacassa. Seuraavaksi kerron aineiston hankinnasta ja analysoinnista. Luvussa kolme avaan yhteisöradioista maailmanlaajuisesti käytyä teoreettista keskustelua. Luvussa neljä kerron lyhyesti tutkimukseen valitsemistani radioista käytännössä: minkälaisia ohjelmia niissä lähetetään ja mitä musiikkia niissä soitetaan. Esittelen varsinaiset tulokseni eli yhteisöradiotoiminnan merkityksellistämisen kehykset luvuissa 5–7. Johtopäätökset käyn läpi työn kahdeksannessa luvussa.

2 KONTEKSTI, AINEISTO JA MENETELMÄT

2.1 Meksiko, Oaxacan osavaltio ja alkuperäiskansojen yhteisöjen erityispiirteet

Meksiko on liittovaltio, johon kuuluu 31 osavaltiota ja liittovaltiollinen pääkaupunkialue. 109 miljoonan asukkaan Meksiko on maailman 11. suurin maa ja maailman suurin espanjankielinen maa. Se on alueellinen suurvalta ja Chilen ohella ainoa Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö OECD:hen kuuluva Latinalaisen Amerikan maa. Eriarvoisuus ja valtavat tuloerot leimaavat kuitenkin maata. Maan rikkain 20 prosenttia tienaa 13 kertaa enemmän kuin maan köyhin 20 prosenttia (OECD, haettu 21.9.2012). Meksikosta tekee erityisen sen sijainti rikkaan pohjoisen ja köyhän etelän välissä. Siinä missä Pohjois-Meksikon elintaso on paikoitellen lähellä Yhdysvaltojen elintasoa, etelässä ollaan lähempänä Guatemalaa. Teollisuus ja siten työpaikat ovat keskittyneet maan pohjois- ja keskiosaan, kun taas etelässä eletään pääasiassa maanviljelystä, turismista ja siirtolaisuudesta.

Maan presidentti Felipe Calderón julisti vuonna 2006 huumeiden vastaisen sodan, mikä on tehnyt Meksikosta yhä väkivaltaisemman. Huumesota näkyy tällä hetkellä lähinnä maan pohjois- ja keskiosissa. Tutkimallani alueella ei ollut laajamittaista huumeiden kasvattamista tai kuljetusta, mutta huumeiden vastaista sotaa ja alueilla mahdollisesti toimivia sissiryhmiä on silti käytetty perusteena alkuperäiskansojen alueiden militarisoinnille. Stephenin (1999, 829) mukaan intiaaniaalueiden militarisoinnissa on kyse matalan intensiteetin sodankäynnistä. Armeijan läsnäolo pakottaa ihmiset jatkuviin nöyryyttäviin tarkastuksiin ja häirintään, mikä tuottaa erityisesti itsesensuuria ja pelkoa, joista tulee osa ihmisten elämää.

Etelä-Meksikossa sijaitsevaa Oaxacan osavaltiota leimaa kaksi piirrettä:

alkuperäisväestön suuri osuus väestöstä ja köyhyys. Osavaltion väestö oli vuonna 2012 noin 3,8 miljoonaa asukasta (Meksikon tilasto- ja maantieteen instituutti INEGI, haettu 17.7.2012). Meksikon alkuperäiskansojen virasto CDI:n tietojen mukaan Oaxacan osavaltion alueella elää 13 etnistä ryhmää (CDI, haettu 17.7.2012), mikä tekee siitä yhden Meksikon kulttuurisesti monimuotoisimmista osavaltioista. Väestöstä 38 prosenttia puhuu jotain alkuperäiskieltä (Red Oaxaqueña de derechos humanos 2005, 7) ja 19,6 prosenttia alkuperäisväestöstä ei puhu lainkaan espanjaa (mt., 77). Intiaanien

osuudesta väestöstä on esitetty myös muunlaisia arvioita. Latinalaisen Amerikan tutkimusyhdistys LASA:n (2007, 6) mukaan noin puolet Oaxacan asukkaista identifioi itsensä kuuluvaksi johonkin alkuperäisryhmään. Oaxacassa kuulin usein puhuttavan 70 prosentista alkuperäisväestön osuudesta. Todellista määrää on vaikeaa tietää. On mahdollista, että alkuperäiskansoihin kuuluvia ihmisiä on huomattavasti virallisia lukuja enemmän, sillä vahvasti rasistisessa maassa monet kieltävät väestönlaskennoissa alkuperänsä, ja lisäksi intiaaniksi lasketaan vain henkilö, joka puhuu intiaanikieltä. Näin tapahtuu eräänlainen tilastollinen kansanmurha (katso esim. Rodriguez, Christopher, haettu 21.9.2012).

Köyhyys painottuu Meksikossa maan eteläosiin, eli Oaxacan, Chiapasin ja Guerreron osavaltioihin (Meksikon valtion yhteiskunnallisen kehityksen politiikan arvioinnin neuvottelukunta CONEVAL, haettu 27.9.2012). Pohjois-Amerikan vapaakauppasopimus NAFTA:an liittyminen on tuottanut taloudellista kasvua Meksikon suurimpiin kaupunkeihin ja pohjoisosan rajakaupunkeihin, mutta etelän maataloudesta elävät osavaltiot Oaxaca ja Chiapas eivät ole vaurastuneet (Gilbert 2004, 108). Oaxacan väestöstä 78 prosenttia elää äärimmäisessä köyhyydessä, eli he eivät pysty tyydyttämään perusravinnon tarpeita, sillä he ansaitsevat vähemmän kuin 2000 pesoa (130 euroa kuukaudessa) (Red Oaxaqueña de derechos humanos 2005, 8). Tuloterot ovat dramaattisia. Koulutustaso alueella on matala. Kolmasosa yli viisivuotiaista lapsista ei käy lainkaan koulua. Miehistä viidesosa ja naisista neljäsosa on lukutaidottomia (Sipaz, haettu 18.7.2012).

Oaxacan alkuperäiskansojen kylissä eletään hallinnollisesti toista todellisuutta kuin Meksikon kaupungeissa. Suurinta osaa Oaxacan osavaltion kunnista hallitaan Usos y costumbres -hallintomallilla eli eräänlaisella perinteisellä tapaoikeudella¹. Mallin perustana on kyläneuvosto kylän ylimpänä päätöksentekuelimenä, johon kylän kaikki aikuiset miehet kokoontuvat pohtimaan kylän asioita säännöllisesti. Kyläneuvosto nimittää kunnanjohtajan ja muut virkamiehet, jotka kaikki tekevät työnsä ilmaiseksi. Kyläneuvostomallissa myönteistä on päätöksentekoon osallistumisesta nouseva tehtyihin päätöksiin sitoutuminen. Kyläneuvostoa myös arvostetaan erittäin paljon, eikä

¹ Oaxacan osavaltion 570 kunnasta 418 hallitaan alkuperäiskansojen perinteisellä Usos y costumbres -hallintomallilla, joka perustuu yhteisöneuvostoihin, ei edustukselliseen politiikkaan (LASA 2007, 6).

sen tekemiä päätöksiä kyseenalaisteta. Sukupuolinäkökulmasta malli on kuitenkin ongelmallinen: suurimmassa osassa kylistä neuvoston kokouksiin osallistuvat vain perheenpää eli käytännössä miehet. Nainen osallistuu kokouksiin yleensä vain jos hänen miehensä on kuollut tai siirtolaisena. Usos y costumbres -malliin liittyy myös vankka yhteisölle tehdyn ilmaisen työn järjestelmä. Kylissä järjestetään usein pakollisia talkoita, joilla rakennetaan koulut ja kirkot sekä korjataan luonnontuhot. Vielä vaativampi palkattoman työn muoto on miehille pakollinen, yhdestä kolmeen vuoteen kerrallaan kestävä yhteisöpalvelus, *cargo*. Yhteisöpalvelu aloitetaan pohjalta: ensin nuori mies toimii järjestyksenvalvojana, myöhemmin merkittävämmissä viroissa. Palvelusta ei saa korvausta, mutta palvelujen kertyminen tuo miehelle kylässä arvovaltaa. Kiinnostavaa Oaxacassa on, että tämä usos y costumbres -järjestelmä on saanut taakseen osavaltion juridisen tuen. Vuosina 1995–1998 Oaxacan osavaltion lakeihin tehtiin huomattavia alkuperäiskansojen oikeuksiin liittyviä parannuksia, ja yksi keskeisistä oli usos y costumbres -järjestelmän legitimointi osavaltion taholta. Alkuperäiskansojen kylillä on siis oikeus valita päättäjänsä ja tehdä päätöksiä perinteisen tapaoikeuden mukaisesti. (Sipaz, haettu 18.7.2012) Koska alkuperäiskansojen oikeuksia alettiin parantaa Oaxacassa vain vuosi zapatistikapinan jälkeen, sillä pyrittiin mahdollisesti välttämään samanlaisen liikehdinnän nousu Chiapasin naapuriosavaltiossa, Oaxacassa.

2.2 Tiedonvälitys ja sen puutteet Meksikossa

Meksikon media palvelee mainostajia, totesi toimittaja Raúl Cremoux Meksikon Suomen suurlähetystön ja Helsingin yliopiston Renvall-instituutin järjestämässä tilaisuudessa syyskuussa 2008. Cremoux kritisoi kovin sanoin sitä, että suuret kaupalliset televisioyhtiöt ovat kolmen suurimman puolueen vallan alla. Nämä puolueet käyttävät megalomaanisia summia mainostamiseen varsinkin ennen vaaleja². Cremouxn mukaan Meksikossa uutiset ovat kauppatavaraa, ja niiden tarkoitus on vaikuttaa ihmisiin, ei tiedottaa.

Uutiset keskittyvät Meksikossa skandaaleihin. Erityisen edustettuina ovat väkivalta, onnettomuudet, luonnonkatastrofit ja erilaiset uhkakuvat. Televisiossa uutisten leikkaus on erittäin nopeatahtista, mikä luo levottoman tunnelman. Myös radiossa tunnelma on

² Raúl Cremoux väitti kolmen suuren puolueen käyttäneen vuoden 2006 presidentinvaalien alla vaalimainontaan 2800 miljoonaa euroa. Raúl Cremouxn luento, 17.9.2008, Helsingin yliopisto.

hätäinen ja kaupallinen. Pieni valkoinen eliitti on mediassa ylliedustettuna: televisiokuuluttajat näyttävät eurooppalaisilta. Kuten esimerkiksi Yhdysvalloissa (ks. esim. Levo-Henriksson 2007, 56), myös Meksikossa valtamedian tuottama kuva intiaaniudesta on puutteellinen ja vääristynyt. Alkuperäiskansat ovat esillä Meksikon valtamediassa ongelmien kontekstissa eli puhuttaessa köyhyydestä, luonnonkatastrofeista, alkoholismista tai naisten alistetusta asemasta. Median näyttämä intiaanin arkkityyppi onkin köyhä, tietämätön uhri ja valtion avun tai keskiluokan hyväntekeväisyyden objekti.

Osavaltion maantiede tuo myös medialle haasteensa. Oaxacan kaupungissa ihmiset saavat tietoa osavaltion radion, television, osavaltion laajuisen El Noticias -sanomalehden tai koko liittovaltion laajuisten sanomalehtien kautta. Oaxacan pääkaupunki sijaitsee osavaltion keskiosassa sijaitsevassa laaksossa, mutta sitä ympäröi vaikeakulkuinen vuoristo jokaiseen ilmansuuntaan. Tiedonvälitys keskittyykin laakson alueelle ja alueellisiin keskuksiin. Radioaaltojen signaalit eivät kanna vuorten yli kyliin. Joillain kylillä on oma televisioantenni, mutta kylissä vain varakkaimmilla on mahdollisuus ostaa kallis televisiovastaanotin. Tutkimissani kylissä ei voi ostaa sanomalehtiä. Lisäksi, sanomalehden hinta on huomattavan korkea paikalliseen elintasoon suhteutettuna.

Tiedon puutteeseen vastatakseen Meksikon valtio on perustanut alkuperäiskansojen seuduille valtiollisia intiaaniradioita (radios indigenistas). Niitä tutkinut Antoni Castells-Talens (2010) kirjoittaa näiden radioiden käymästä neuvottelusta valtion ja alkuperäiskansojen kylien välillä. Intiaaniradiot kannustavat osallistumista, mutta niitä johdetaan ylhäältä päin. Castells-Talens näkee niissä valtiollisesta omistajuudesta huolimatta alkuperäiskansojen demokraattista toimijuutta. Vaikka nämä radiot ovat olleet tärkeä edistysaskel tiedonvälityksen saattamisessa syrjäisille alueille, Oaxacan kylissä niihin suhtauduttiin myös kriittisesti. Olennaisin rajoitus on maantieteellinen: valtion intiaaniradiot kuuluvat vain osaan Meksikon alkuperäiskansojen asuttamista alueista, eikä valtiollinen intiaaniradio kuulu yhteenkään tähän tutkimukseen osallistuneista kylistä. Toiseksi, valtion perustamissa intiaaniradioissa puhutaan useita eri alkuperäiskieliä tai saman kielen toisistaan paljonkin poikkeavia murteita, joten yhden kylän kielistä ohjelmaa saattaa olla vain tunti viikossa.

2.3 Yhteisöradio Latinalaisessa Amerikassa ja Meksikossa

Yhteisöradioilla on Latinalaisessa Amerikassa pitkä historia. Vuonna 1949 Kolumbiassa katolinen pappi perusti Radio Sutatenzan, joka toimi koulutusvälineenä Andien syrjäseudulla. Boliviassa kaivostyöläisten ammattiyhdistykset perustivat radioita. Niiden ylevistä yhteiskunnallisista tavoitteista on kirjoitettu paljon (ks. esim. Villamayor & Lamas 1998, Fraser & Restrepo-Estrada 2002), mutta esimerkiksi Alfonso Gumucio Dagronin (2007) mukaan niiden perustamisen taustalla oli ennen kaikkea käytännön viestinnän tarve. Kaivosradioiden tarkoituksena oli viestiä arkisia ja jokapäiväisiä asioita: kutsua ihmisiä kokouksiin, lähettää onnitteluja, kertoa kirjeiden ja pakettien saapumisesta sekä lukea kaivostyöläisten perheiden lähettämiä terveisiä. Vasta myöhemmin, Bolivian vallankumouksen ja kaivosten kansallistamisen myötä, kaivostyöläiset huomasivat radion poliittisen potentiaalin. He pystyivät radion avulla painostamaan valtiota taistelussa työläisten oikeuksien ja työturvallisuuden puolesta. (Gumucio Dagron 2007, 202)

Yhteisöradiokeskustelu Meksikossa on keskittynyt erityisesti yhteisöradion juridisen statuksen määrittelemiseen ja toimilupaoikeuden vaatimiseen yhteisöradioille. Tutkimuksia ja selvityksiä on tuottanut Maailman Yhteisöradioliitto AMARC:n Meksikon järjestö AMARC México, joka tekee vaikutustyötä sen puolesta, että Meksikoon luotaisiin yhteisöradiolaki. Meksikon radio- ja televisiolaissa ei mainita lainkaan sanaa yhteisöradio. Keskustelu yhteisöradion laillisuudesta perustuukin neljän viestintää koskevan lain tulkintaan, jotka ovat perustuslaki, rikoslaki, radio- ja televisiolaki sekä laki läpinäkyvyydestä ja pääsystä valtion julkiseen tietoon. Valtion ja kansalaisyhteiskunnan välinen suhde on Meksikossa hankala ja siitä puuttuu kokonaan rakentava dialogi. Paremminkin suhdetta kuvaisi toistensa ohi puhuminen. Tämä näkyi niissä neuvotteluissa, joita käytiin 2000-luvun alussa yhteisöradioihin liittyen. Meksikon liittovaltion viestintävirasto SCT:n käyttämä yhteisöradiodiskurssi on kriminalisoiva: se puhuu maanalaisista ja laittomista radioista. AMARC:n mukaan viestintävirasto on tehnyt toimilupaprosessin äärimmäisen vaikeaksi. Radioiden vastustajat unohtivat yhteisöradioiden toimivan äärimmäisen köyhillä alueilla, joilla kaupalliset radiot eivät vastanneet samoihin tarpeisiin kuin yhteisöradiot. (Calleja & Solís 2005.)

He eivät myöskään tunnustaneet, että jos radiot toimivat ilman lupaa, tämä johtui siitä, että niiltä oli systemaattisesti kielletty oikeus siihen, ja näin tehty mahdottomaksi tulla laillisuuden piiriin, tai koska niille oli annettu mahdottomia vaatimuksia, tai koska niiden hakemuksiin ei koskaan vastattu. Radiot eivät olleet "laittomuuden" tai "maanalaisuuden" tilassa rikollisuuttaan, vaan koska viranomaiset käyttivät väärin valtaansa. (Mt., 87.)

Meksikon liittovaltion hallintolaki (Ley Federal de Procedimiento Administrativo) määrää, että mikäli viranomaiset eivät vastaa hakemukseen kolmen kuukauden kuluessa, se katsotaan hylätyksi. Aleida Calleja ja Beatriz Solís kertovat tapauksista, joissa AMARC:iin kuuluvat radiot olivat tehneet hakemukset ohjeiden mukaisesti, mutta ne hylättiin systemaattisesti. Valtiolla on Meksikossa oikeus päättää, kenelle se antaa televisio- tai radioluvan, mutta ei minkäänlaisia tasa-arvoisia kriteerejä, jotka määrittäisivät luvan saannin ehdot. Radio- ja televisiolain 19 artiklan mukaan viestintäministeriö päättää vapaasti, onko radiolla yhteiskunnallista merkitystä, eikä sen tarvitse perustella tai selittää päätöstään. (Calleja & Solís 2005, 89.)

Oaxacassa useat alkuperäiskansojen yhteisöt olivat tietoisia Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokouksen vuonna 2007 hyväksymästä alkuperäiskansojen julistuksesta, jonka 16. artiklan mukaan alkuperäiskansoilla on oikeus perustaa omia tiedotusvälineitä omilla kielillään (YK:n yleiskokous 2007, 6). Vaikka alkuperäiskansat eivät ole saaneet tiedotusvälineilleen tukea oman valtionsa taholta, moraalista tukea saadaan kansainväliseltä yhteisöltä (ks. esim. YK:n alkuperäiskansojen erityisraportoija James Anayan kannanotto maailman radiopäivänä 13.2.2012).

Yhteisöradioiden juridinen tilanne on Meksikossa poikkeuksellisen vaikea verrattuna muihin Latinalaisen Amerikan maihin. Koska Meksikon yhteisöradioliikkeen käymien juridisten kamppailujen laajempi esittely ei ole tässä mahdollista, kuvaan tematiikkaa tarkemmin liitteessä 1.

2.4 Oaxacan radioliike syntyy yhteiskunnallisesta kamppailusta

Oaxacan osavaltiota hallitsi yli 80 vuoden ajan Institutionaalinen vallankumouspuolue PRI. Meksikon liittovaltion tasolla sen 70-vuotinen (1929–2000) valtakausi loppui, kun Kansallisen toiminnan puolue PAN:n Vicente Fox valittiin presidentiksi vuonna 2000. Oaxacassa PRI:n valta jatkui kuitenkin yhä tämän jälkeen, ja vielä vuonna 2004

osavaltion kuvernöörin vaalin voitti vaalivilppiepäilyjen saattelemana PRI-puolueen Ulises Ruiz Ortiz (Arellanes Meixueiro 2007, 140). Ihmisoikeusrikkomukset lisääntyivät Ruizin tultua valtaan. Ihmisoikeusjärjestöjen mukaan ensimmäisen 1,5 vuoden aikana vangittiin kymmeniä alkuperäiskansojen järjestöjen johtajia ja osavaltiossa tehtiin ainakin 30 poliittista murhaa. Ruizin hallinto kohdisti repression myös mediaan: Oaxacan tärkein sanomalehti el Noticias suljettiin väkivaltaisesti. (Comisión civil internacional de los derechos humanos 2007, 28). Ruiz ei ollut ensimmäinen PRI-puolueen kuvernööri, joka toimi repressiivisesti suhteessa alkuperäiskansoihin, kansalaisyhteiskuntaan ja ay-liikkeeseen (Martínez Vásquez 2007, 43). Ero aiempaan oli siinä, että hän lopetti kokonaan dialogin näiden tahojen kanssa. Kesäkuussa 2006 tilanne kärjistyi Ruizin määrättyä poliisin hajottamaan Oaxacan pääkaupungin Oaxacan keskusauiolla olleen opettajien lakkoleirin väkivalloin. Tapahtumasta syntyi laaja liike, joka mm. vaati Ruizin eroa. Liikettä koordinoimaan perustettiin yli 300 järjestön yhteenliittymä, Oaxacan kansojen kokous eli APPO. Liike piti Oaxacan kaupunkia ja kaikkia keskeisiä hallintorakennuksia vallassaan useiden kuukausien ajan. (ks. esim. Denham 2010, 130–144 ja Esteva 2007) Erityisen merkittävää oli, että naiset valtasivat osavaltion radio- ja televisioaseman ja lähettivät sieltä itse ohjelmaa kaksi viikkoa. Kun naiset häädettiin radion tiloista, liikkeeseen kuuluneet kansalaiset valtasivat vastaiskuksi Oaxacan kaikki 12 kaupallista radiota. Tämän jälkeen liike sai monen kuukauden ajaksi käyttöönsä yliopiston radion, mutta menetti sen 2. marraskuuta käydyssä taistelussa. Gustavo Estevan arvion mukaan taistelu oli koko Meksikon historian mittavin ja väkivaltaisimmin yhteenotto siviilien ja poliisin välillä (Esteva 2010, 163). Kansalaisten haltuun ottamalla medialla oli Oaxacan liikkeessä hyvin merkittävä rooli tietoisuuden levittäjänä, mielenosoitusten koordinoijana, liikkeen yhtenäisyyden rakentajana ja hengen nostattajana. Siksi ei ole ihme, että mittavin taistelu käytiin juuri yliopiston – ja siten radion – kontrollista.

Radion roolista Oaxacan kamppailussa ei ole tehty akateemista tutkimusta, mutta muilla areenoilla sitä on käsitelty. Oaxacan liikettä käsittelevä dokumenttielokuva *A little bit of so much truth* (Freidberg 2007) nostaa erityisesti esille juuri ihmisten haltuun ottaman median merkityksen. Myös Diana Denhamin (2010) toimittamassa Oaxacan liikkeeseen osallistuneiden ihmisten haastatteluista koostuvassa kirjassa korostuu ääneen pääsyn voima. Sekä elokuva että kirja päättyvät yhteisöradioon, mikä heijastelee havainnoimaani diskurssin muutosta Oaxacassa. Vaikka yhteiskunnallinen liike hävisi

taistelun valtiota vastaan, toivon nähtiin kytevän kansalaisten hallitsemisissa yhteisöradioissa.

Innostus vapaaseen mediaan levisi myös maaseudulle. Vuosina 2006 ja 2007 yhdysvaltalaiset yhteisöradioaktivistit järjestivät Oaxacassa työpajoja, joissa 24:n alkuperäiskansojen kylä edustajat kokosivat radiolähettimeä kyliinsä³. Pian kävi ilmi, että kyläläiset eivät osanneet huoltaa lähettimeä, eivätkä he osanneet juurikaan tuottaa niihin sisältöä. Tästä syystä suunnittelimme oaxacalaisten radioaktivistien ja Kansan Radioliiton kanssa vuonna 2007 kehitysyhteistyöhankkeen, jolle saimme rahoitusta Suomen ulkoministeriön kehitysyhteistyömäärärahoista. Vuosina 2008–2010 toteutettu Ääni intiaanikylille -hanke tarjosi kylille teknistä ja journalistista koulutusta ja neuvontaa sekä hankki kylille osan niiden tarvitsemista radiolaitteista. Hanke nojasi paikalliseen tietotaitoon ja noudatti esimerkiksi Arturo Escobarin (1995, 151) ajatusta siitä, että kehitysyhteistyön tulisi olla paikallisten kamppailujen, kehityspyrkimysten ja kehityksessä jo olemassa olevien, paikallisista oloista käsin toimivien kehitykseen pyrkivien rakenteiden tukemista.

2.5 Kolme tapaa käyttää radioita

Valitsin tutkimukseni kohteeksi kolme yhteisöä. Vaikka en halunnut tehdä tutkimusta Ääni intiaanikylille -hankkeesta, päätin valita tutkimukseen ainoastaan radioita, jotka olivat osallistuneet hankkeeseen ja jotka täyttävät yhteisöradion tuntomerkit (palaan tähän myöhemmin). Valitsemisani radioissa on mukana eri ihmisiä yhteisöistä ja niiden sisältö oli minusta näyttänyt palvelevan kohtuullisen hyvin yhteisöjen tarpeita. Pohdin myös sitä, miten valita radioita, jotka ovat mahdollisimman ”puhtaasti” yhteisön hallinnassa. Esimerkiksi Colin Fraser ja Sonia Restrepo-Estrada (2002, 70) ovat esittäneet, että vaikka kirkon tai järjestöjen hallinnoimat radiot voivat tehdä merkittävää työtä muutoksen ja kehityksen hyväksi, ne eivät ole todellisia yhteisöradioita. Tämä on kuitenkin ongelmallinen lähtökohta. Yhteisöradion on rahoitettava toimintansa jotenkin. Vain äärimmäisen harvoin yhteisöradio kykenee rahoittamaan toimintansa kokonaan yhteisön jäseniltä kerätyillä varoilla. Kuten Gumucio Dagron (2007) esittää, yhteisömedia on aina rakentunut strategisia liittoumia puolueisiin, järjestöihin, kirkkoihin ja valtioihin. Valitsemistani radioista yhdellä oli perustamisvaiheessa

³ Olin mukana työpajoissa espanja-englanti-espanja-tulkkina.

liittouma paikallisen järjestön kanssa, toisella on yhä liittouma kirkon kanssa ja jokainen oli saanut tukea kansainväliseltä kehitysyhteistyöhankkeelta. Mary Myers (2011) korostaakin, että yhteisöradiot käyttävät luovasti eri rahoitusvaihtoehtoja. En siis ottanut puhdasta liittoutumattomuutta tutkimuskohteen valintakriteeriksi. Näiden kolmen yhteisön valintaan vaikutti myös pääsy: tiesin, että näissä kylissä minuun luotetaan, joten uskoin saavani niissä rikasta ja rehellistä haastattelumateriaalia. Valitsemani radiot ovat verrattain nuoria. En nähnyt tätä ongelmaksi, sillä en tutki radioiden vaikutusta yhteisöihin, vaan toimijoiden radiotoiminnalle antamia merkityksiä.

Valitsemani yhteisöt Santos Reyes Tepejillo, San Miguel Panixtlahuaca ja San Juan Tabaa sijaitsevat Oaxacan pääkaupungista katsottuna kolmeen eri ilmansuuntaan, autolla tai linja-autolla 6–8 tunnin matkan päässä (ks. tarkat sijainnit liite 2). Sekä niiden maantieteelliset olot että kulttuuri ovat keskenään erilaisia. Tietääkseni näitä kolmea radiota ei ole aikaisemmin tutkittu. Oaxacaan tulevat toimittajat ja tutkijat menevät yleensä Radio Zaachilaan, joka on puolen tunnin matkan päässä osavaltion pääkaupungista, tai Radio Arco Irikseen, johon pääsee neljässä tunnissa hyväkuntoista asfaltoitua maantietä pitkin. Zaachila odottaa parhaillaan toimilupaa eikä Meksikon lain mukaan saa toimilupaprosessin ollessa kesken lähettää ohjelmaa. Arco Iris taas on hyvin kiinnostava alkujaan padon alta pakkosiirretyn kylän vasemmistoradikaalien radio. Se on kuitenkin liukunut yhä enemmän yhden perheen toimeentulon lähteeksi, minkä vuoksi kyseenalaistan sen roolin yhteisöradiona. Siksi radio ei täyttänyt tutkimuksellisia ehtoja.

Kyliä nimet Meksikossa rakentuvat siten, että kylän aikaisemman alkuperäiskielisen nimen ”Tabaa” (sapoteekiksi ”neljä hautaa”) eteen on lisätty espanjalaisten toimesta kylän pyhimysnimi ”San Juan”, jolloin kylän virallinen nimi on San Juan Tabaa. Kaikissa kolmessa kylässä paikalliset itse kutsuvat kyliään intiaaninimillä ja käyttävät pitkää versiota lähinnä virallisemmissa yhteyksissä. Tässä tutkimuksessa käytän kylistä tekstin sujuvuuden vuoksi lyhyempää intiaaniversiota.

Santos Reyes Tepejillo on miksteekki-intiaanien kylä äärimmäisen kuivalla Mixtecan aluella, noin kuuden tunnin ajomatkan päässä Oaxacan kaupungista luoteeseen. Kunnassa asui vuoden 2010 väestönlaskennan mukaan 1213 henkilöä (INEGI, haettu 17.7.2012). Meksikon alkuperäiskansojen kylien kehityksen virasto CDI:n (2009, 19)

mukaan Mixtecan alueella 17,2 prosenttia asukkaista puhuu pelkkää alkuperäiskieltä⁴, 32,4 prosenttia on lukutaidottomia ja 7,4 prosenttia lapsista ei käy lainkaan koulua. Koska maa tuottaa Mixtecalla huonosti, tärkeimmät elinkeinot ovat siirtolaisuus ja huumekauppa. Noin 90 prosenttia kylän työikäisistä miehistä on Yhdysvalloissa töissä. Erään informanttini mukaan vähintään 50 prosenttia kyläläisistä saa tulonsa huumeiden myynnistä Yhdysvalloissa, ja koko kylän ekonomia perustuu välillisesti huumekauppaan. Huumeraha näkyy kylässä isoina, mutta tyhjillään olevina taloina sekä lasten merkkivaatteina. Kylässä asuu lähinnä vanhuksia ja lapsia sekä jonkin verran naisia. Työikäisiä miehiä on kourallinen, ja he saavat tulonsa siirtolaisten teettämien talojen rakentamiseen liittyvistä töistä, kuten sementti-, metalli-, ja sähkötöistä tai rakennusmateriaalin jälleenmyynnistä.

Radion perustivat tepejillolaiset siirtolaisjärjestö FIOB:iin kuuluvat henkilöt Ääni intiaanikylille -hankkeen tuella. Nykyään radio on kyläneuvoston alainen. Tepejillolaisten taloudellinen tilanne on huonontunut huomattavasti viimeisen kahden vuoden aikana. Kylässä oli kolme säästökassaa, joihin kylässä asuvat henkilöt tallettivat siirtolaisten lähettämää rahaa. Yksi kerrallaan jokainen näistä säästökassoista on kaatunut, vieden köyhien ihmisten koko elämän säästöt mennessään. Säästökassojen kaatuminen on aiheuttanut kylään jännitteitä, sillä kassojen työntekijät olivat myös kylästä.

San Juan Tabaa on sapoteekki-intiaanien kylä Sierra Norten vuoristossa, noin kuuden tunnin bussimatkan päässä Oaxacan kaupungista koilliseen. Kylä on perinteinen pienviljelystä elävä intiaanikylä, jossa asui 1331 asukasta vuonna 2010 (INEGI, haettu 17.7.2012). Alueella 7,1 prosenttia ihmisistä puhuu ainoastaan alkuperäiskieltä, 17,2 prosenttia on lukutaidottomia ja kuusi prosenttia lapsista (6–14-vuotiaista) ei käy lainkaan koulua (CDI 2009, 19). Kylässä asuu muutamia dynaamisia ihmisiä, jotka osaavat tehdä hankehakemuksia, minkä ansiosta kylässä on kirjasto ja lähialueiden ainoa lukio. Radio on perustettu vuonna 2004⁵ ja se on osa kunnan toimintaa. Radion

⁴ Tämän tilaston mukaan 82,8 prosenttia puhuu myös espanjaa. Sitä tilasto ei kuitenkaan kerro, miten hyvin he espanjaa ymmärtävät, eli riittääkö kielitaito esimerkiksi puolueiden erojen hahmottamiseen. Tapasin tutkimissani kylissä paljon ihmisiä, jotka teoriassa puhuivat espanjaa, mutta joille abstraktimpien tai hallinnollisten asioiden ymmärtäminen espanjaksi olisi erittäin haasteellista.

⁵ Tosin radiolla oli ollut monenlaisia vaiheita, ja eri ihmisillä oli erilaisia käsityksiä siitä, milloin Radio Maíz tarkalleen perustettiin. Tämä oli kylissä tyypillistä. Jotkut saattoivat pitää perustamishetkenä radiolähettimen asentamista, toiset aikaa, jolloin radiossa alettiin lähettää sisällöllistä ohjelmaa.

koordinaattori valitaan kyläneuvostossa ja kunta maksaa hänelle vaatimatonta palkkaa. Yhteisöradioksi Tabaan radiolla on poikkeuksellisen voimakas 1000 watin lähetin, mistä johtuen lähetys kuuluu varsin laajalle alueelle. Radion koordinaattori puhuu aina monikossa yhteisöjen palvelemisesta. Koska eri kylien sapoteekin murteet poikkeavat toisistaan, eivätkä eri murteiden puhujat välttämättä ymmärrä toisiaan, radiossa puhutaan sapoteekin lisäksi myös espanjaa.

San Miguel Panixtlahuaca on chatino-intiaanien kylä Costan alueella, noin kahdeksan tunnin matkan päässä Oaxacan kaupungista lounaaseen. Kunnassa asui vuoden 2010 väestönlaskennan mukaan 6161 henkilöä (INEGI, haettu 17.7.2012). Costan alueella 15,6 prosenttia asukkaista on yksikielisiä, 34,8 prosenttia on lukutaidottomia ja 8,4 prosenttia lapsista ei käy lainkaan koulua (CDI 2009, 19). Panixtlahuaca eli 2000-luvun alkuun asti kahvin viljelystä, mutta sen tilalle tuli kahvin hinnan romahdettua siirtolaisuus. Väkivalta ja verikoston kulttuuri leimaavat kylän historiaa. Fransiskaaniveljeskunta on toiminut kylässä 70-luvulta asti, ja he ovat työskennelleet kylän rauhoittamiseksi. Vapautuksen teologiaan sitoutunut kirkkoherra oli keskeisessä roolissa radion perustamisessa ja radion keskeinen tavoite on rauhantyö. Radio toimii kirkon muurien suojassa, mutta suurin osa ohjelmista on kyläläisten tekemiä. Radio on toiminut vuodesta 2009 alkaen. Kyläläiset puhuvat radiossa lähes pelkkää chatinoa. Nunnat puhuvat omissa ohjelmissaan espanjaa, tosin paikalliset kirkon aktiivit kääntävät päivän evankeliumin chatinoksi. Kirkon rooli Panixtlahuacassa oli erilainen kuin muissa vierailemissani kylissä. Muissa kylissä kirkko oli arvostettu auktoriteetti, Panixtlahuacassa se vaikutti olevan ihmisten yhteinen olohuone, paikka joka tarjosi mahdollisuuden kouluttautua ja joka oli samalla silta ulkomaailmaan.

2.6 Aineiston kerääminen suullisessa kulttuurissa

Keräsin aineiston huhti-toukokuussa 2011, jolloin vietin jokaisessa kylässä neljä päivää. Haastattelujen tekeminen verrattain lyhyessä ajassa oli mahdollista, sillä olin vieraillut jokaisessa kylässä useita kertoja vuosina 2009–2010, ja lisäksi tavannut haastateltavia säännöllisesti Ääni intiaanikylille -hankkeen koulutuksissa Oaxacan kaupungissa. Koska olin käynyt ihmisten kanssa keskustelua ja kuullut heidän ajatuksiaan, oli minulla kyliin saapuessani varsin tarkka näkemys siitä, ketä haluan haastatella ja mistä teemasta.

Suurimman osan informanteista valitsin Ääni intiaanikylille -hankkeen aikana syntyneen luottamuksen pohjalta. Haastattelin radioiden toimittajia, entisiä ja nykyisiä koordinaattoreita, perustajajäseniä, mahdollisia radioneuvoston puheenjohtajia ja muita radioita keskeisesti tukevia henkilöitä. Sovin tutkimuksen tekemisestä Tepejillossa ja Tabaassa radion koordinaattorin kanssa, Panixtlahuacassa radion toiminnassa keskeisen nunnan kanssa. Radiotoimijat olivat hyvin innostuneita osallistumaan tutkimukseen. Olin pelännyt häiritseväni muutenkin kiireisiä ihmisiä, mutta he tuntuivat arvostavan sitä että heidät otettiin huomioon tutkimuksessa. Ehkä se oli radioiden jäsenille jonkinlainen tunnustus tai kokemus nähdäksi tulemisesta. Olin myös yllättynyt siitä, miten paljon konkreettista apua sain tutkimuksen tekemiseen. Kun saavuin kyliin, fokusryhmähaastattelun aika oli jo sovittu, kunnanjohtaja tiesi tulostani ja haastattelujen tekeminen lähti nopeasti käyntiin.

Valitsin keskeiseksi tiedonhankinnan välineeksi haastattelun. Kyselylomakkeita pidin kontekstiin sopimattomina. Sirkka Hirsjärvi ja Helena Hurme (2009, 36) toteavat, että haastattelu sopii kyselylomaketta paremmin tutkimusmenetelmäksi silloin, kun tutkitaan alhaisen koulutustason omaavaa ryhmää, jolla voisi olla vaikeuksia kyselylomakkeen täyttämisessä. Vaikka osalla haastatelluista oli lukio-opintoja ja joillain jopa yliopisto-opintoja, suurimmalla osalla haastateltavista oli alhainen koulutustaso. Osa oli kokonaan luku- ja kirjoitustaidottomia. Koulutustasoa merkittävämpänä pidin kuitenkin kulttuurisia tekijöitä. Alkuperäiskansojen kulttuurit ovat suullisia. Oaxacalaisessa kulttuurissa puhutaan paljon, pitkään ja perusteellisesti. Ääni intiaanikylille -hankkeessa olimme keränneet koulutuksiin osallistuneilta kokemuksia myös kyselylomakkeilla, ja niiden tuoma anti oli kovin köyhää verrattuna ihmisten suulliseen informaatioon. Kyselylomake olisi siis asettanut verbaalisesti lahjakkaat, mutta suulliseen ilmaisuun painottuneet ihmiset epäreiluun asemaan. Tein haastattelut espanjaksi, lukuun ottamatta kahden kuulijan haastatteluja, jotka tein miksteekki–espanja- ja sapoteekki–espanja-tulkkien välityksellä.

Tein kahdenlaisia haastatteluja: teema- ja fokusryhmähaastatteluja. Jokaisessa kylässä syvähaastattelin noin kuutta radiotyöryhmän jäsentä (ks. liite 3). Nämä haastattelut kestivät 45–120 minuttia. Pyrin selvittämään jokaisesta radiosta tietyt perusasiat, kuten milloin se oli perustettu, kenen toimesta ja mitä tarkoitusta varten, miten radio rahoittaa

toimintansa, mikä on sen suhde kyläneuvostoon ja mitä kieliä radiossa puhutaan. Käytin haastattelujen tukena löyhää kysymysrunkoa (ks. liite 4), jota muokkasin tilanteessa sen mukaan, mistä asiasta kullakin haastateltavalla oli erityisosaamista ja tietoa. Radioiden toiminnassa tiiviisti mukana olevien informanttien lisäksi haastattelin lyhyesti myös muita kylissä merkittäviä henkilöitä, kuten kunnanjohtajia. Järjestin jokaisessa kylässä 6–14 hengen fokusryhmähaastattelun, jonka avulla pyrin saamaan tietoa radion työryhmän jäsenten ajatuksista ja myös ryhmän sisäisistä toisistaan poikkeavista näkemyksistä. Ryhmähaastattelussa sain kommentteja myös niiltä, joiden syvällisempi haastattelemineen ei ollut tarpeen. Fokusryhmähaastattelu onnistui erityisen hyvin niissä kylissä, joissa radioiden työryhmissä oli paljon aikuisia, eli Tepejillossa ja Panixtlahuacassa. Kummankin kylän fokusryhmähaastattelussa syntyi vilkas keskustelu radion merkityksestä kylälle ja siitä, mihin suuntaan radion toimintaa ja sisältöä tulisi viedä. Tabaan fokusryhmähaastattelu oli minulle haastavin, sillä paikalla oli vähemmän ihmisiä kuin muualla ja osallistujat olivat hyvin nuoria ja ujoja. Heidän kanssaan keskustelu lähti käyntiin hitaammin. Kukin fokusryhmähaastattelu kesti noin 90 minuuttia.

Minua kiinnosti nimenomaan tekijöiden näkökulma radiotoimintaan. Tätä valintaa vahvasti huomioni kuulijoiden ja tutkijan välisen kulttuurisen kuilun syvyydestä. Kuulijoiden luottamuksen saaminen olisi vaatinut niin pitkän ajan viettämistä kylissä, ettei se olisi ollut pro gradu -tutkimuksen puitteissa realistista. Siitä huolimatta, haastattelin jokaisessa kylässä noin kymmentä kuulijaa. Vaikka tutkimuksen fokus ei ole kuulijatutkimuksessa, halusin testata, onko kuulijoiden ja tekijöiden puheessa mitään yhtymäkohtia, tai kyseenalaistavatko kuulijat täysin tekijöiden käsityksen radion merkityksestä. Kuulijoiden haastattelemineen osoittautuikin kaikista haastavimmaksi, sillä monesti heillä ei ollut tekijöiden kaltaista kykyä verbalisoida kokemuksiaan tai radion merkitystä. Monet kuulijoista olivat hyvin arkoja, jolloin haastattelut jäivät niukkasanaaisiksi. Heidän haastattelunsa kestivät 5–30 minuuttia. Lopetin haastattelujen tekemisen kun ne eivät tuottaneet uutta tietoa eli olivat saavuttaneet saturaatiopisteen (Alasuutari 1999, 107–109) valitsemani tutkimuskysymyksen näkökulmasta.

Pidin kylissä myös tutkimuspäiväkirjaa. En ole käyttänyt tutkimuksessa suoria lainauksia päiväkirjamuistiinpanoistani, mutta olen käyttänyt havaintojani kuvatessani kylien kontekstia ja avatessani haastatteluissa sanottujen asioiden merkitystä siinä

todellisuudessa, jossa ne on puhuttu. Litteroin haastattelut ensin espanjaksi ja käänsin ne sitten suomeksi. Kääntäessä kieli hieman tiivistyi, mutta haluan korostaa sitä, että haastattelemani radiotoimijoiden puhe oli ylipäänsä hyvin jäsenneltyä. Suomalaisesta näkökulmasta suuri osa haastattelemistani ihmisistä oli verbaalisesti lahjakkaita. Kyseessä lienee enemmänkin kulttuurinen kuin yksilöllinen piirre. Suullisessa kulttuurissa asiat on totuttu perustelemaan toisten ihmisten edessä, ei kirjallisesti. Lisäksi tutkimuksessa siteeratuista haastatelluista suurin osa on yhteisöradiotoimittajia, joille kieli on keskeinen työväline. Sen sijaan joidenkin kuulijoiden sitaateissa näkyy espanjan puhumisen vaikeus.

2.7 Hanketyöntekijästä tutkijaksi

Ääni intiaanikylissä -hankkeessa työskentelemisen etu tämän tutkimuksen kannalta oli haastateltavien ja minun välille syntynyt luottamus. Haastattelemani yhteisöradioiden jäsenet puhuivat auliisti ja vuolaasti, koska aihe oli heille tärkeä ja läheinen, mutta uskoakseni myös siksi, että haastattelutilanne oli heille mahdollisuus päästä puhumaan radioon ja kylään liittyvistä kysymyksistä yhteisön ulkopuoliselle, mutta yhteisöradiotematiikkaa hyvin tuntevalle henkilölle. Vaikka haastattelut eivät olleet terapeutisia, ne saattoivat toimia haastatelluille henkireikänä. Kiinnostavaa oli, että kun siirryin hanketyöntekijästä tutkijaksi, suhtautuminen minuun muuttui kylissä virallisemmaksi. Tähän muutokseen havahduin tehdessäni ensimmäisiä haastatteluja Tepejillossa. Kyläneuvoston alainen radioneuvosto oli päättänyt majoittaa minut kylässä olevaan vaatimattomaan hotelliin. Olin tästä häkeltynyt, sillä Ääni intiaanikylille -hankkeen aikana kylässä vieraillessani olin nukkunut radion lattialla makuupussissa tai radion entisen koordinaattorin vanhempien kotona. Vastustelin kutsua, sillä en olisi halunnut nukkua yksin kolkossa ja lähes tyhjässä hotellissa. Pitkällisen neuvottelun jälkeen ymmärsin, ettei kyläneuvoston päätöksiä kannata vastustaa mikäli aion saada tutkimuksen tehtyä. Kyläneuvoston päätöksessä saattoi olla myös takana kylän sisäistä valtataistelua: minut haluttiin majoittaa neutraalille maaperälle, ei yhden perheen luokse. Se, että tunsin kylissä ihmisiä, herätti siis myös ristiriitaisia tunteita, erityisesti jos tunsin radioneuvoston sen hetkisen puheenjohtajan mielestä vääriä ihmisiä.

Tutkimuksellisesti suurin haaste oli aiheen rajaaminen. Minulle kerrottiin paljon kylien sisäisistä dynamiikoista, kunnanjohtoon ja radioiden välisistä suhteista sekä kylien

merkittävien henkilöiden välisistä jännitteistä. Sain runsaasti sellaista tietoa, jota en tämän tutkimuksen puitteissa pysty hyödyntämään.

Olen tietoinen positiostani valkoisena kehitysyhteistyöntekijänä. Aikaisempi roolini rahoittajan edustajana saattoi vaikuttaa saamiini vastauksiin. Haastateltavat olivat aiemmin tuoneet suoraan esille toiveensa jatkohankkeesta. On mahdollista, että vastauksissa on korostettu asioita, jotka perustelevat jatkohankkeen tarvetta korostamalla kylien ongelmia tai yhteisöradion hyötyjä. Vaikka Ääni intiaanikylille -hanke perustui paikallisen tietotaidon levittämiseen, ei paikallisen omistajuuden vahvistaminen ole mahdollista, jos rahoitus riippuu ulkomaisten läsnäolosta ja valkoisesta toimijuudesta (Chung, haettu 18.9.2012). Kehitysmaiden pienet järjestöt voivat saada rahoitusta Suomesta lähinnä suomalaisten kumppanijärjestöjen kautta, jolloin valkoiset liittolaiset ovat kullannarvoisia. Toisaalta, haastatellut puhuivat hyvin itsekriittisesti omista radioistaan ja omasta toiminnastaan, mikä vahvisti käsitystäni siitä, etten saanut vain rahoittajalle kerrottavaa menestyspuhetta.

2.8 Aineiston analyttinen tarkastelu

Tutkimuksen teoreettinen lähtökohta on sosiaalinen konstruktivismi, eli ajatus siitä, että todellisuus on sosiaalisesti rakentunutta. En kuvittele positivistisesti esittäväni tässä tutkimuksessa totuutta maailmasta, vaan olen tietoinen siitä, että niin yhteisöradiossa kuin tämän tutkimuksen haastattelutilanteissa kyläläiset rakentavat symbolisesti yhteisöä (Cohen 1985) ja käsitystään intiaaniudesta. Tämä rakentaminen tapahtuu tiettyjen kehysten puitteissa. Alasuutarin (1999, 181) mielestä kehys konstituoi tilanteen siksi mikä se on. Tähän konstituointiin myös minä tutkijana, tai läsnäoloni yhteisöissä, vaikuttaa. Pragmatismiin nojautuen lähtökohtani on, että tieteellinen tutkimus on käytännöllistä toimintaa joka vaikuttaa tutkittavaan kohteeseen. Varmaa tietoa voi kerätä ainoastaan tutkijan ja tutkittavan välisestä vuorovaikutuksesta (Määttänen 1999, 8).

Tarkastelin litteroitua aineistoa apunani Erving Goffmanin kehittämä kehystämisen käsite. Goffman kehitti kehysanalyysin erityisesti arkielämän vuorovaikutustilanteiden analysointiin, mutta sitä on käytetty paljon myös mediatutkimuksessa. Siinä kehysten käsitettä käytetään etsittäessä tulkintakehikkoja, jotka ohjaavat esimerkiksi uutisjuttujen

tuottamista (Karvonen, haettu 1.11.2011). Tästä erinomainen esimerkki on Esa Väliwerrosen (1996) tutkimus Lapin metsätuhojen käsittelystä mediassa.

Kehyksen käsite voi kuitenkin olla hyödyllinen laajemminkin merkityksen tutkimisessa. Me havainnoimme, tunnistamme ja nimeämme asioita ja tapahtumia tulkintakehysten avulla. Emme vain toimi, vaan toimimme erilaisten tulkintakehysten puitteissa. Jos ihmiset jaksavat käyttää elämästään valtavasti aikaa vapaaehtoiseen yhteisöradiotoimintaan, heillä on oltava siihen vahva motiivi tai motiiveja. Kehyksen käsite on yksi tapa ymmärtää ihmisten motiiveja, ”ihmisten tietoisuuden ja toiminnan suhdetta siihen kulttuuriin, jossa hän elää” (Väliwerrosen, haettu 6.4.2012).

Tässä tutkimuksessa kehyksen käsite on ennen kaikkea analyttinen katsomustapa. Etsin haastatteluista tapoja, joilla haastateltavat antavat yhteisöradiotoiminnalle merkityksen, perustelevat sen mielekkyyttä. Miten ja millä käsitteillä yhteisöradiotoiminnan merkitystä kehystettiin, järjestettiin tai puettiin sanoiksi? Ihmisillä on vakiintuneita käsityksiä todellisuuden rakentumisesta ja siitä, mikä todellisuudessa on merkittävää. Nämä ennakkokäsitykset ovat olemassa jonkinlaisen kehyksen puitteissa. Samaa tapahtumaa voi tulkita erilaisten poliittisten maailmankatsomusten tai kulttuuristen jäsenysten lähtökohdista täysin eri tavoin. Ennakkokäsitykset ohjaavat korostamaan joitain puolia ja jättämään toiset merkityksettöminä huomiotta. Kyse ei ole ainoastaan jonkinlaisesta aihepiirin raamittamisesta, vaan ”kehystäminen voi olla luovaa maailman käsitteistämisen ja käsitettäväksi organisoimisen taidetta” (Karvonen, haettu 1.11.2011).

Kehyksen käsitettä on käytetty hyvin samaan tapaan kuin diskurssin käsitettä. Käsitteillä on kuitenkin selkeä ero. Siinä missä diskurssi operoi erolla, kielipelillä ja sosiaalisilla käytännöillä, kehys lähtee liikkeelle tilannekontekstista ja sen ymmärtämisestä. Kummatkin käsitteet ovat konstruktivistisia. (Mt.) Diskurssianalyysi ei mielestäni sopinut alkuperäiskansoja koskevan tutkimukseni lähestymistavaksi. En halunnut nousta kritisoimaan tutkittaviani, tai nähdä heitä diskurssin objekteina, vaan enemmänkin luovina subjekteina. Erkki Karvosen sanoin:

Strukturalistista diskurssin käsitettä sävyttää ehkä enemmän kielellinen determinismi ja teoreettinen antihumanismi, jossa paremminkin kieli puhuu ihmisiä, kuin ihmiset kieltä. Tähän verraten frame -käsitteessä korostuu enemmän ihmisten retorinen luovuus

asioiden määrittelemisessä ja kyky artikuloida uusia osuvia ilmaisuja alati muuttuvan maailman tapahtumille. (Mt.)

2.9 Aineiston luokittelun perusteet ja aiheen läheisyyden ongelmat

Lähiluin litteroidun haastattelumateriaalin. Ensin etsin aineistosta suuria linjoja, kehyksiä, joiden puitteissa yhteisöradiosta keskustellaan. Ensimmäinen tunnistamani kehys oli perinteiden säilyttäminen yhteisöradion avulla. Kokosin kaiken perinteen säilyttämistä kehystävän puheen yhteen tiedostoon, mutta tarkastelin tekstiä yhä kylittäin, uskollisena kullekin kontekstille. Toinen havaitsemani yhteisöradiopuhetta kehystävä käsite oli muutoksen käsite. Keräsin myös sen yhteen ja analysoin puhetta yhteisöradion muutosta tuottavasta potentiaalista kylittäin.

Läheinen suhteeni tutkimiini kyliin aiheutti tutkimusprosessissa sen, että minun oli tutkijana haastavaa ottaa etäisyyttä haastatteluteksteihin ja tutkia niitä kontekstistaan irrallisina teksteinä. Hyvin pitkään pystyin analysoimaan haastattelumateriaalia vain kylittäin, kontekstissaan. Pidin tätä tärkeänä, sillä ajattelin, että jokainen sanottu kommentti on sanottu kontekstissaan ja jokaisen yhteisön kulttuuri ja sosioekonominen todellisuus on omansa. Ymmärtäminen on aina yhteyksissä ymmärtämistä (mt). Analyysiprosessin alkupuolella keskityin tutkimaan aineistoa kontekstissaan ja kysymään aineistolta, missä yhteyksissä yhteisöradiotoiminnan mielekkyyttä on ymmärretty. Pidin myös tärkeänä, etten pettäisi haastateltavia irrottamalla heidän sanomisiaan heidän konteksteistaan. Pitkä Oaxacassa viettämäni aika ja hanketyöskentely haastateltavien kanssa painoivat tutkijan harteilla – koin suurta vastuuta haastateltavia kohtaan. Aineiston tarkastelu kylittäin johti kuitenkin siihen ongelmaan, että alustavista tuloksistani tuli varsin kuvailevia.

Kun vihdoinkin olin saanut tarpeeksi etäisyyttä teksteihin, pystyin kokoamaan säilyttämistä ja muutosta käsittelevät puheet yksiin kontekstistaan irrallisiin dokumentteihin ja tarkastelemaan aineistoani uudesta näkökulmasta sekä kysymään siltä paljastavia kysymyksiä. Kysyin aineistolta: minkälaisia tavoitteita haastateltavat nimeävät radiotoiminnalle? Minkälaisia toimenpiteitä he ovat radion avulla tehneet saavuttaakseen tämän tavoitteen? Minkälaisia tuloksia he näkevät yhteisössä radion ansiosta tapahtuneen? Onko tavoitteen saavuttamiselle uhkia? Minkä ilmiöiden haastatellut kokivat estävän tulosten saavuttamista?

Tulosluvuissa olen ollut uskollinen tälle kaksiporaiselle tutkimusprosessille, jossa ensin tarkastellaan aineistoa kontekstisidonnaisesti ja deskriptiivisesti ja seuraavaksi analysoidaan aineistoa yhtenä tekstinä.

2.10 Tutkimuseettiset seikat

Yhteisöradiotoiminnan laillisuus on Meksikossa tulkinnanvarainen asia. Vaikka tutkimieni kylien radiot eivät ole kokeneet suoranaista uhkaa valtiovallan taholta, yksittäiset henkilöt ovat saaneet uhkauksia kylien sisällä. Vaikka tutkimus julkaistaan suomeksi, olen halunnut suojella haastateltavien identiteettiä. Olen siksi vaihtanut kaikkien haastateltavien nimet. En myöskään kerro kenenkään tarkkaa asemaa radiossa. Haastattelusitaattien yhteydessä kerron, onko henkilö radiotoimija vai radion kuuntelija. Suurin osa radiotoimijoista on radiotoimittajia, mutta tähän samaan luokkaan olen sisällyttänyt myös radioiden perustajajäseniä, entisiä toimittajia, radioiden nykyisiä ja entisiä koordinaattoreita sekä radiokomiteoiden jäseniä. Oleellista tässä luokituksessa on kuuluminen radion sisäpiiriin, erotuksena kuuntelijan asemasta. Lisäksi kerron haastateltavista ikäryhmän: lapsi (7–12), nuori (13–19), työikäinen (20–55) tai ikääntynyt (56–100). Suomessa 55-vuotiaita ei pidettäisi ikääntyneinä. Halusin kuitenkin erottaa tämän ikäryhmän työikäisistä, sillä Meksikossa tällä ryhmällä on jo lapsenlapsia, ja vaikka he viljelisivät yhä maata tai tekisivät muuta työtä, heillä on yhteisöissä ikänsä puolesta työikäisiä enemmän arvovaltaa.

3 KIRJALLISUUSKATSAUS

3.1 Kehitysviestintä modernisaatioteoriasta osallistumiseen

Tutkimukseni on selkeästi aineistolähtöinen. Siinä käsitellyt kysymykset nousivat kentältä, eivät teoriasta. Tutustuttuani yhteisöradioista tehtävään tutkimukseen ja teoreettiseen keskusteluun, totesin etten löytänyt näkökulmaa, joka tarjoaisi tälle tutkimukselle yhden teoreettisen viitekehyksen. Tutkimukseni kuitenkin ottaa kantaa tiettyihin keskusteluihin, kuten alkuperäiskansojen median assimiloivaa vaikutusta käsittelevään keskusteluun ja keskusteluun kulttuurin revitalisaatiosta.

Aihepiiriltään tutkimukseni asettuu kehitysviestinnän kenttään. Kehitysviestinnän tutkimus on tarkastellut median roolia kehittyvissä yhteiskunnissa hyvin eri näkökulmista. Euroopan siirtomaiden itsenäistyttyä alkoi keskustelu niin kutsuttujen kehitysmaiden ongelmien syistä. 1950-luvulla hallitseva suuntaus oli modernisaatioteoria, jonka mukaan kehitysmaiden ongelmat ratkeaisivat, mikäli ne modernisoituisivat samoja uria pitkin, joita länsimaat olivat kulkeneet. Modernisaatioteorian mukaan kehitysongelmien juuret olivat takapajuisessa perinteessä ja kulttuurissa, jotka estivät kehitystä. Kehityksen esteiden poistamiseksi oli siis tarpeen levittää median avulla tietoa ja muuttaa ihmisten arvoja ja uskomuksia paremmin kehitystä tukeviksi. (Waisbord 2001, 2–5.)

Riippuvuuskoulukunta haastoi modernisaatioteorian 1970-luvulla tuomalla esille alikehityksen rakenteelliset syyt. Sen mukaan kolmannen maailman ongelmat johtuvat kapitalistisen kehityksen dynamiikasta. Andre Gunder Frank (1971) esitti teoksessaan *Kapitalismi ja alikehitys Latinalaisessa Amerikassa* teollisuusmaiden riistävän kehitysmaiden taloudellisen ylijäämään ja siten luovan alikehitystä kehitysmaissa. Koska kolmannen maailman ongelmat eivät tämän näkökulman mukaan ole sisäsyntyisiä, niitä ei ratkaisisi tieto, vaan radikaali yhteiskunnallinen muutos. Kaupallisten intressien hallitsema media oli saatava palvelemaan ihmisten tarpeita (Waisbord 2001, 17).

Toinen haastaja modernisaatioteorialle oli osallistumiskoulukunta, jonka mukaan kehitysohjelmat eivät onnistuneet, sillä ne perustuivat ylhäältä alaspäin toteutettuihin muutoksiin ja oletukseen, että valtion asiantuntijoiden tieto on oikeaa, mutta paikallisten

tieto joko olematonta tai väärää. Osallistumiskoulukunta esitti, että koska paikalliset ihmiset eivät olleet osallistuneet ohjelmien rakentamiseen, he eivät myöskään sitoutuneet niihin. (Mt., 17–18.) Osallistumiskoulukunnan taustavaikuttajana voi nähdä Paulo Freiren (2005, 48) ajatuksen kriittisestä tietoisuudesta ja vapauttavasta pedagogiikasta. Freiren perusajatus on, että voidakseen muuttaa maailmaa, on marginaalissa olevien ensin ymmärrettävä vallitsevat yhteiskunnalliset suhteet, jotka tuottavat heidän marginaalisuutensa. Freiren mukaan sorrettuna oleminen on riistänyt sorretuilta heidän inhimillisyytensä. Sorrettuja vaivaa eksistentiaalinen kaksijakoisuus, sillä he ovat samaistuneet sortajaansa, kiintyneet tämän varjoon. Lisäksi heitä vaivaa itsehalveksunta, joka johtuu siitä, että sorretut ovat sisäistäneet heitä itseään koskevat uskomukset siitä, että he ovat laiskoja ja tuottamattomia. Tämä itsehalveksunta tuottaa Freiren mukaan fatalismia omasta asemasta. Eliitti toteuttaa hyväntekeväisyyttä ja auttaa sorrettuja, mutta tosiasiassa pyrkii pitämään vallitsevan järjestyksen yllä. Freiren mukaan koko epäoikeudenmukainen järjestelmä on muutettava. Muutos lähtee siitä, että sorretut ymmärtävät oman tilanteensa ja että yhteiskunnallinen tilanne on luotu ja siten muutettavissa (mt., 92). Tämän ymmärtäminen edellyttää prosessia, jota Freire kutsuu sorrettujen pedagogiikaksi, kriittistä tietoisuutta herättäväksi kasvatukseksi.

Perinteisessä tallettavassa kasvatuksessa subjekti-opettaja havainnoi maailmaa ja näyttää sen objekti-oppilaille pysähtyneenä paikkana, jota voi havainnoida ulkoapäin. Problematisoivassa kasvatuksessa opettaja ja oppilaat havainnoivat maailmaa yhdessä ihmiset ja analysoivat suhdettaan ympäröivään todellisuuteen (mt., 89). Freire kuvaa laajasti, miten antidialoginen toiminta, jolla tarkoitetaan manipulaatiota, kulttuurista valtaamista, hajottamista ja hallitsemista, saa sorretut lamaantumaan. Dialogisella toiminnalla eli yhteistyöllä, yhdistymisellä, järjestäytymisellä ja kulttuurisen synteessin luomisella sorretut voivat päästä oman tilanteensa yläpuolelle ja muuttaa maailmaa.

Yhteisöradion ideaa voi pitää hyvin freirelaisena. Yhteisöradio on voittoa tavoittelematon, se on yhteisön omistuksessa ja kontrollissa ja yhteisö osallistuu sen toimintaan. Näin asian määrittelevät Maailman yhteisöradioliitto AMARC:n Afrikan jaosto ja Panos-säätiön Etelä-Afrikan jaosto (Bonin & Opoku-Mensah 1998, 19). Nämä toimijat myös korostavat yhteisöradion olevan väline äänen antamiseen äänettömille ja toimivan sorrettujen äänitorvena (mt., 14). Yhteisöradiossa ei ole ammattitoimittajaa (vrt. opettaja), joka havainnoisi maailmaa kuulijoille. Sen sijaan yhteisön jäsenet yhdessä havainnoivat maailmaa, etsivät tietoa muuttuvasta maailmasta ja prosessoivat

sitä yhdessä niidenkin yhteisön jäsenten kanssa, jotka eivät ole radiotoiminnassa mukana. Lähettäjän ja vastaanottajan rajat yhteisöradiossa liukuvat (Bosch 2009, 74).

Ruth Teer-Tomaselli ja Thembisa Mjwacu (2003) näkevät yhteisöradion perustana demokraattisen osallistumisen normatiivisen teorian. Se korostaa mediaa kanavana, joka tukee oikeutta merkitykselliseen paikalliseen tietoon. Keskeistä on lähettäjän ja vastaanottajan vastavuoroisuus ja osallistumiseen perustuva yhteisöllisyys. Sen mukaan ihmisillä on oikeus vastata takaisin. Kommunikaatio on aina vuorovaikutteista, koska siinä on kaksi tahoa: lähettäjä ja vastaanottaja. Todellinen vuorovaikutus kuitenkin edellyttää molempien tahojen olevan aktiivisesti mukana kommunikaatioprosessissa. (Mt., 83.) Yhteisöradio sinänsä ei takaa osallistumista, vaan osallistuminen vaatii tiettyjä olosuhteita. Etelä-Afrikan yhteisöradioita tutkineiden Teer-Tomasellin ja Mjwacun mukaan osallistuminen edellyttää, että radio on fyysisesti helposti lähestyttävä. Sen tulee olla koko yhteisön hyväksymä, kunnioittaa yhteisön perinteitä, kieltä, uskontoa ja kulttuuria. Sen tulee olla tilivelvollinen sille yhteisölle, jota se palvelee. Radion tulee toimia edullisesti, jotta ihmiset voivat osallistua sen toimintaan pienilläkin lahjoituksilla. (Mt., 91.) Vaikka eteläafrikkalaiset radiot yleensä puhuivat osallistumisen tärkeydestä, monet yhteisön jäsenet eivät välttämättä tienneet, mitä osallistumisella tarkoitetaan. Teer-Tomaselli ja Mjwacu korostavatkin, että osallistamista on opetettava yhteisölle (mt., 94).

Nico Carpentier, Rico Lie ja Jan Servaes (2007) hahmottelevat neljä teoreettista lähestymistapaa yhteisömediakeskusteluun. Nämä neljä teoreettista näkökulmaa auttavat hahmottamaan osittain hyvin hajanaistakin yhteisöradion ympärillä käytävää keskustelua. Ensimmäinen lähestymistapa on yhteisön palveleminen. Usein kyseessä on silloin maantieteellisesti rajattu yhteisö, mutta tämä ei ole välttämätöntä. Yhteisöä palvelevan median tavoitteena on helpottaa yhteisön jäsenten osallistumista ja tarjota tavallisille ihmisille pääsy mediaan. Tämä perinteinen näkökulma yhteisömediaan korostaa äänen antamista äänettömille ja sen voimaistavaa vaikutusta. Toinen lähestymistapa on yhteisömedia vaihtoehtona valtamedialle. Tämä lähestymistapa korostaa itsenäisen ja horisontaalisesti toimivan yhteisömedian täydentävän mediakenttää, jota suuri, kaupallinen ja homogeeninen valtamedia dominoi. Yhteisömedia antaa äänen yhteiskunnallisille liikkeille ja vähemmistöille. Se on tästä

näkökulmasta katsottuna ennen kaikkea vastarintaa. Kolmas näkökulma korostaa valtiosta ja yritysmaailmasta itsenäistä yhteisömediaa kansalaisyhteiskunnan osana. Tästä näkökulmasta yhteisömedian mahdollistama osallistuminen on merkittävää demokratian toteutumisen kannalta. Neljäs lähestymistapa on nähdä yhteisömedia rihmastona Gilles Deleuzen ja Félix Guattarin rihmasto-termiä käyttäen. Tässä lähestymistavassa yhteisömedia nähdään verkostona, jolla on lähtökohtaisesti antagonistinen suhde markkinoihin ja valtioon, mutta joka rakentaa liittoumia ja verkostoja eri tahoihin. Joustava ja vaikeasti määriteltävä yhteisömedia voi kyseenalaistaa julkisen ja kaupallisen median kankeuden. (Mt., 220–231.)

Tutkimuksellinen esimerkki rihmaston käsitteen hyödyntämisestä yhteisöradiotutkimukseen on Tanja E. Bosch (2009) tutkimus eteläafrikkalaisesta Bush Radiosta. Bosch näkee Bush Radion tärkeimpänä merkityksenä sen erilaisia ryhmiä ja toimijoita yhdistävän piirteen. Kuten maan alla kulkeva rihmasto, se toimii horisontaalisesti, ilman tiukkaa hierarkiaa, ilman yksittäisiä alku- tai loppupisteitä, mutta sisältäen ja tuottaen loputtomasti yhteyksiä.

3.2 Yhteisöradioiden kestävyys, kehitystavoitteet ja talous

Yhteisöradioita käsittelevä tutkimus osoittaa, että radion menestyksen edellytys on sen yhteisöltään saama tuki. Ne radiot, joilla on huterat yhteisön tuki, kärsivät erinäisistä ongelmista, joista rahoituksen puute on keskeisin. Jos yhteisö rahoittaa radiota esimerkiksi yksityisin lahjoituksin, on radio kestävämpi kuin ulkopuolisen rahoituksen varassa toimiva radio. (Teer-Tomaselli 2003, 85.)

Yhteisöradion luonne voittoa tavoittelemattomana mediana johtaa kysymykseen rahoituksesta. Mary Myersin (2011) lista viidestä yleisimmästä rahoitusstrategiasta on kattava ja avaa hyvin yhteisöradioiden todellisuutta. Useimmat radiot nojaavat näiden strategioiden yhdistelmään.

1. Mainokset, joilla tarkoitetaan joko paikallisten asukkaiden pienyritysten mainoksia tai suurempien yritysten mainoksia.
2. Lahjoittajien tuki, erityisesti kansainvälinen kehitysapu. Tämä strategia ei ole kestävä pitkillä tähtäimillä ja esimerkkejä radioiden kaatumisesta tuen loputtua on. Siitä huolimatta suuri osa kehitysmaiden yhteisöradioista on riippuvaisia kansainvälisestä kehitysavusta, esimerkiksi maksettujen ohjelmien muodossa.

3. Varainkeruu yhteisön keskuudesta. Radiot saavat usein tuloja yhteisön sisältä lähettämällä tervehdyksiä, onnitteluja ja ilmoituksia pientä korvausta vastaan.
4. Suojelijat. Yleensä suojelijoita ovat paikalliset liikemiehet. Tämä strategia toki kyseenalaistaa koko yhteisöradion käsitteen. Usein suojele ilmentyy siten, että yksityiset liikemiehet perustavat radioasemia yhteisöradion varjolla, mutta tosiasiassa käyttävät niitä voitokkaaseen liiketoimintaan.
5. Valtion tuki. Tämä strategia on tarjolla vain harvoissa maissa, kuten Etelä-Afrikassa, jossa valtion Media Development and Diversity Agency (MDDA) myöntää rahoitusta yhteisömedialle. (Myers 2011, 18–26.)

Kansalaisjärjestöjen piirissä on käsitelty paljon yhteisöradion potentiaalia kehitystavoitteiden saavuttamisessa. Hyvä esimerkki tästä keskustelusta on Lontoon Panos-instituutin julkaisema selvitys, joka tarkastelee yhteisöradiota YK:n vuosituhattavoitteiden näkökulmasta. Esimerkiksi Malawissa on maanviljelijöiden ohjelmassa jaettu vertaistukea viljelytekniikoista ja näin edistetty äärimmäisen nälän ja köyhyyden poistamista sekä ympäristön kestävää kehitystä. Nepalissa puolestaan naisten radio-ohjelma on edistänyt sukupuolten välistä tasa-arvoa ja parantanut naisten asemaa sekä taistellut aidsia, malariaa ja muita tauteja vastaan. Ohjelmaa tekee 12 hiv-positiivista tai väkivallasta selvinnyttä naista. Aikaisemmin stigmatisoitujen naisten rooli yhteisössä on muuttunut ja kuulijoiden tietoisuus sukupuolitaudeista ja avioliiton sisäisestä raiskauksesta on parantunut. (Panos 2010, 6–11.)

Tähän keskusteluun ottaa kantaa myös Birgitte Jallovin ja Charles Lwanga-Ntalen (2007) arviointi Itä-Afrikan mediahankkeesta, erityisesti Tansaniassa maasaiden alueella toimivasta Onkonerei Radio Servicesta (ORS). Jallov ja Lwanga-Ntale tutkivat ORS:n vaikuttavuutta most significant change -menetelmällä, jossa paikallisilta ihmisiltä kysyttiin, mikä on tärkein radion aikaansaama muutos. Tutkimuskysymyksen kannalta Jallovin ja Lwanga-Ntalen tulokset ovat kiinnostavia. Tärkeimpänä arvioinnissa nousi esille tiedonvaihdon helpottuminen, kun kadonneista eläimistä, ihmisten kuolemista ja muista tiedotusasioista voitiin kertoa radion kautta. Toiseksi tärkein muutos oli maasai-kulttuuri ja sen perinteiden säilyttäminen. Kolmanneksi tärkeimpänä haastatellut pitivät lasten ja erityisesti tyttöjen koulutuksen paranemista.

Keskustelu viestinnän epätasa-arvosta alkoi 1960-luvulla, jolloin nostettiin esille kehitysmaiden vähäinen representaatio mediassa ja kehitysmaiden ihmisten huono

pääsy median käyttäjiksi. Tätä keskustelua tarkentamaan UNESCO nimitti Séan McBriden johtaman komission, joka julkaisi vuonna 1980 dokumentin *Many voices, one world*. Se oli suorasukainen median keskittymistä ja kaupallistumista kritisoiva teksti, jonka julkaisun vuoksi Yhdysvallat ja Iso-Britannia erosivat UNESCOsta. Raportti analysoi vallan keskittymisestä johtuvia ongelmia mediassa, kuten tiedon tuotannon keskittymistä länsimaihin, yksisuuntaista viestintää länsimaista kehitysmaihiin ja ihmisten epätasa-arvoista mahdollisuutta käyttää mediaa. Komissio tavoitteli uudenlaista demokraattista tieto- ja viestintäjärjestelmää, jossa korostuisi myös paikallisen tiedon merkitys. (The McBride Commission 1980.)

Kahdeksan radio- tai mediajärjestön verkosto el Grupo de los Ocho järjesti Ecuadorissa, Quitossa vuonna 1995 festivaalin Gran Festival de la Radio y la Televisión Comunitaria y Popular de América Latine y el Caribe. Festivaalin julkaisu, Claudia Villamayorin ja Ernesto Lamasin (1998) kirjoittama *Gestión de la radio comunitaria y ciudadana* esittelee yhteisöradioiden toimintaa ja analysoi niiden merkitystä. Teksti on vakiintunut tietynlaiseksi kulmakiveksi yhteisöradioliikkeen identiteetin määrittelylle. Villamayor ja Lamas ovat huolestuneita median taloudellisesta keskittymisestä. Suuret mediayritykset omistavat useita erilaisia medioita eri alueilla. Tämä prosessi johtaa julkisen tilan kaventumiseen, rajoittaa mielipiteiden, identiteettien ja kiinnostuksien ja äänien moninaisuutta. Koska kaupallinen media saa tulonsa mainoksista, sille kuluttajat ovat yleisöä tärkeämpiä. Ne, jotka eivät mahdu kuluttajan käsitteeseen, kuten syrjäisissä kylissä asuvat köyhät, ovat tiedon saannin suhteen haavoittuvassa asemassa. Kaupallinen media toimii luonnollisesti liiketoiminnan sääntöjen mukaan, eikä sen ensimmäinen intressi ole taata tietoa syrjäisille vuoristoalueille. Niinpä juuri pienet radioasemat voivat olla merkittävässä asemassa, sillä niillä on mahdollisuus ja halu olla lähellä kylien todellisuutta. Joissain tilanteissa radio on täysin korvaamaton, sillä se saattaa olla kylän ainoa media. Näissä tilanteissa se korvaa postin, puhelimen ja sanomalehdet. Villamayorin ja Lamasin mukaan yhteisöradiot eivät kuitenkaan rajoitu maaseutualueisiin, vaan ne voivat toimia – ja olla erityisen tärkeitä kaupungeissa, joissa ihmisillä on riski syrjäytyä ja kokea olevansa näkymättömiä. Yhteisöradio ei siis ole riippuvainen tilasta vaan enemmänkin toiminta-ajatuksesta ja periaatteesta: tarjota tietoa niille, jotka eivät sitä muuten saa, ja vaatia oikeutta tietoon.

3.3 Alkuperäiskansojen viestintä: säilyttämistä vai assimilaatiota?

Ritva Levo-Henriksson (2007) näkee, että etnisten vähemmistöjen medially on kolme tehtävää. Ensimmäinen on kielellisen ja kulttuurisen identiteetin säilyttäminen tai ryhmän erityisyyden esille tuominen, toinen on valtakulttuuriin integraation edistäminen ja kolmas on valtaväestön kouluttaminen. Alkuperäiskansojen mediaa käsitellyt tutkimus on debatoanut siitä, auttaako alkuperäiskansojen media säilyttämään kulttuurista ja kielellistä identiteettiä vai tukeeko assimilaatiota. (Mt., 59–60..

Esimerkiksi Stephen Rada (1978) on kirjoittanut radion assimilaatiovaikutuksista navajo-kansan parissa Yhdysvalloissa. Rada katsoo radion toimineen navajo-alkuperäiskansan kulttuurista tietoisuutta ja itsearvostusta vastaan. Radan mukaan radion tulo navajo-alkuperäiskansan reservaattiin vuonna 1972 ei onnistunut tuottamaan sitoutumista kulttuurin ja identiteetin säilyttämiseen, vaan nykyaikaisuuteen ja angloamerikkalaisiin arvoihin. Radion toivottiin esimerkiksi lisäävän ihmisten kiinnostusta kyläkokouksiin, mutta se saikin ihmiset jäämään kotiin, koska he tiesivät voivansa kuunnella kokouksen kotona radion kautta. Näin osallistuminen uhrattiin mukavuudenhalulle. Osa kyläläisistä koki, että radion myötä nuoret eivät enää olleet kiinnostuneita lampaiden paimentamisesta, vaan halusivat olla kotona kuuntelemassa populaarimusiikkia. (Mt., 365–370.)

Clemencia Rodriguez ja Jeanine El Gazi (2007) muistuttavat, ettei ole olemassa yhteistä alkuperäiskansojen tapaa käyttää mediaa. Jokaisella yhteisöllä on oma tapansa suhtautua mediaan. Kolumbiassa Kogi-intiaanit päättivät, etteivät halua käyttää lainkaan mediaa, ainakaan tutkimuksen tekohetkellä. Toisaalta guambiano- ja nasa-kansat, jotka ovat olleet aktiivisimpia Kolumbian poliittisessa liikehdinnässä, suhtautuvat radioon myönteisesti. He ovat huomanneet, että radio kiehtoo nuoria ja siten radion kautta voi viestiä perinteitä, musiikkia ja paikallista viisautta nuorille polville, tukea kielen säilymisessä ja palvella välimatkojen ylittämässä. Rodriguez ja El Gazi puhuvat alkuperäiskansojen mediapoetiikasta.

Informaatio- ja viestintäteknologia on suunniteltu meitä ympäröivää universumia ja meidän paikkaamme (paikkojamme) siinä järjestävien merkkien, symbolien ja koodien tuottamiseen. Tässä mielessä, intiaanimedia voidaan ymmärtää yrityksenä omaksua näitä teknologioita maailman nimeämiseen alkuperäiskansojen termein.
(Mt., 459.)

Alkuperäiskansojen yhteisöradioita Kolumbiassa tutkinut Mario A. Murillo (2010) muistuttaa, että alkuperäiskansojen viestintään kuuluu kommunikaatio elävän luonnon ja henkisen esi-isien maailman kanssa. Siihen kuuluvat myös perinteiset kyläneuvostojen kokoukset ja kylien sisäiset neuvostot, jotka vastaavat kylän terveys- koulutus- ja muista asioista. Näiden lisäksi alkuperäiskansojen viestintään kuuluu myös media. Sitä ei kuitenkaan voi tarkastella irrallaan muusta alkuperäiskansojen viestinnästä, eikä irrallaan alkuperäiskansojen vuosikymmenien saatossa kehittämästä järjestäytymismallista. (Mt., 243.)

Nimenomaisesti Meksikon alkuperäiskansojen yhteisöradioista on vain vähän työni tutkimusasetelman kannalta relevanttia tutkimusta. Tärkeimpänä pidän José Manuel Ramos Rodriguezin (2005) tutkimusta valtion perustamista intiaaniradioista (”radios indígenas”). Meksikossa valtio on perustanut 20 radion verkoston, jonka tarkoitus on palvella alkuperäiskansoja. Ramos Rodriguez tutki Guerreron osavaltiossa 26 vuotta toiminutta intiaaniradiota. Ramos Rodriguez kuvaa intiaaniradioita eräänlaisena median hybridimallina: vaikka ne ovat osa valtion koneistoa, niissä on yhteisömedian piirteitä, sillä yhteisö osallistuu niiden toimintaan aktiivisesti. Hänen mukaansa radio on edistänyt vallitsevan symbolisen järjestyksen muuttamista ja vahvistanut aluetta asuttavan kolmen etnisen ryhmän yhtenäisyyttä. Ramos Rodriguez analysoi Guerreron radiossa lähetettyjä asukkaiden ilmoituksia, joiden kautta hän halusi ymmärtää tiedon virtaa, sen keskushahmoja ja tavoitteita. Ilmoitusten tärkein piirre oli se, että noin kolmasosa niistä tuli henkilöiltä, jotka olivat yhteisön ulkopuolella: siirtolaisina Yhdysvalloissa tai lähikaupungissa ja ne oli kohdistettu yhteisössä oleville henkilöille. Näissä viesteissä yleisin teema oli jonkinlainen käsky: odottaa puhelinsoittoa, olla tiettyssä paikassa tiettyyn aikaan tai soittaa jollekin. Ilmoitukset siis täydensivät julkista puhelinverkkoa. Siirtolaisille radio tarjoaa virtuaalisen siteen kotiin ja läheisiin, ja toimii ankkuroivana mekanismina, joka helpottaa jaksamaan väliaikaisen maantieteellisen eron. Toisena keskeisenä teemana nousi esille ilmoitusten käyttäminen erilaisten kokoontumisten järjestämisessä (tapaamiset, kyläneuvoston kokoukset, juhlat jne) ja yhteisön merkityksen laajentamisessa. Näin ne vahvistivat yhteisöön kuulumisen tunnetta. (Mt., 155–165.)

Ramos Rodriguez myös kirjoittaa radiosta representaation välineenä. Radio auttaa arvostamaan omaa. Kun oma tuttu on kuvattuna mediassa, joka yleensä on varattu dominoivalle kulttuurille, kasvaa ihmisten itsearvostus. Oleellista on oman esittäminen

toisille, omien arvojen kommunikoinnin mahdollisuus toisille ja toisista oppiminen. Radion avulla voi tulla tietoiseksi toisista, jotka ovat samanlaisia kuin me ja toisista jotka ovat erilaisia kuin me, eli tulla tietoiseksi toisista intiaanikansoista ja myös ihmisistä, jotka edustavat dominoivaa kulttuuria. Tämä merkitsee lopulta tietoisuutta epätasa-arvosta. Radio mahdollistaa intiaanimaailman näkyvyyden: intiaanimedialla on kyky tehdä intiaanien kysymyksistä keskeisiä kysymyksiä. Kiinnostavaa on myös, että radiolla on Ramos Rodriguezin mukaan merkitystä niillekin, jotka eivät edes kuule tai kuuntele sitä. Radiolla on siis itse ohjelma-aikaa laajempi merkitys tai rooli instituutiona yhteisössä. Se muodostaa osan intiaanien symbolisesta pääomasta silloinkin, kun ihmiset eivät edes ole sen aktiivisia kuulijoita. Radio on symbolisesti siirtolaisten mukana ja tavoittaa paikkoja, joihin radioaallot eivät teknisesti ylety.

Radiolla oli myös rooli sukupolvien välisessä kohtaamisessa ja kulttuurisen jatkuvuuden takaamisessa, sillä radio on ollut läsnä sekä niiden elämässä, jotka todistivat sen syntyä, että niiden jotka syntyivät sen jo toimiessa. Radioasema oli laajasti hyväksytty nuorten keskuudessa. Vaikka osa yhteisön ulkopuolella asuvista nuorista ei puhunut alkuperäiskieltä, he pitivät arvossa sitä, että radio edistää intiaanien arvoja ja kulttuuria. (Mt., 165–167.)

3.4 Teoreettinen lähtöoletus alkuperäiskansojen kulttuureista

Kun tutkimuksessani puhun alkuperäiskansojen perinteestä, en ota kantaa käytäntöjen alkuperäisyyteen, tai siihen, ovatko perinteet keksittyjä (Hobsbawm & Ranger 1983). Tutkimusasetelmani kannalta pidän hyödyllisenä antropologiassa käytyä keskustelua kulttuurin revitalisaatiosta eli eräänlaisesta perinteen luomisesta. Tästä tutkimussuuntauksesta hyvä esimerkki on Jean Jacksonin ja María Ramírezin (2009) tutkimus intiaaniuden kuvittelemisesta ja luomisesta Kolumbiassa. Arkeologisessa puistossa asuva ryhmä alkoi 1990-luvulla kutsua itseään nimellä Yanacona, ryhmään kuuluvan antropologiaa opiskelleen henkilön johdolla. Mikäli valtio tunnustaa ryhmän alkuperäiskansaksi, ryhmä voi saada itsehallinnon. Kansainvälinen diskurssi alkuperäiskansojen oikeuksista siis tuottaa tietynlaista intiaaniuden esittämistä. Missään ei kuitenkaan ole määritelty, millä perusteilla valtion tulisi arvioida, onko joku intiaani vai ei. Yanaconat pyrkivät rakentamaan arkeologiseen puistoon laittomasti autotien ja perustelevat oikeuttaan tiehen alkuperäiskansojen oikeuksilla sekä ympäristönsuojelu- ja kehitysdiskurssilla. (Mt., 523.) Tämän tutkimuksen kannalta erityisen kiinnostavaa on

se, että tapaus paljastaa intiaaniuden olevan liikkeessä olevaa ja muuttuvaa. Yleisesti ajatellaan, että ihminen joko on tai ei ole intiaani, ihmisen intiaanius voi olla piilossa, mutta sitä ei voi luoda. Jackson ja Ramirez argumentoivat, että intiaaniutta tuotetaan yhdessä valtion virkamiesten ja antropologien kanssa. (Mt., 535.)

Toinen kiinnostava esimerkki on Suzanne Oakdalen (2004) tutkimus Brasiliassa Xingun kansallispuistossa elävien Kayabi-intiaanien käsityksistä kulttuurista ja intiaanietnisyydestä. Oakdale tarkastelee kahta eri sukupolvea edustavien kayabi-johtajien kertomuksia. Myös tässä artikkelissa tulee esille se, miten intiaaniutta tuotetaan, määritellään, muokataan ja neuvotellaan. Usein intiaaniuden tuottaminen tapahtuu ulkopuolelta tulevien odotuksien ja käsitysten mukaisesti, ”*playing to others what Indians should be like*” (mt., 61). Kayabien hyvinvointi riippuu tällä hetkellä heidän taidostaan esittää muulle Brasilialle oma erilaisuutensa (mt., 68).

Kuten mitkä tahansa kulttuurit, alkuperäiskansojen kulttuurit käyvät jatkuvaa neuvottelua erilaisten kulttuuristen konventioiden välillä. Liityn tässä Ginsburgin (2002, 215) ajatukseen siitä, ettei tule sortua ansaan ”meidän” ja ”heidän” erilaisuudesta, eikä harhaan mystisestä jalosta villistä, joka elää perinteisessä rajatussa maailmassa, ja jonka viattomuuden ulkopuolelta tuleva tieto, objektit ja arvot saastuttavat. Tämän tutkimuksen puitteissa ei ole keskeistä, ovatko haastattelemini ihmisten perinteenä pitämät asiat vanhaa vai uutta perinnettä, tai onko jokin alkuperäiskansan esihispaanisena pitämä asia lopulta espanjalaisten tuomaa. En pyri tutkimaan alkuperäistä, enkä myöskään osoittamaan alkuperäisenä pidettyä uudeksi. Kun käsittelen perinnettä, käsittelen haastattelemini ihmisten käsityksiä perinteestä.

4 RADIOIDEN SISÄLTÖ JA SEN TUOTTAJAT

4.1 Valistusta ja viihdettä

Jotta tutkimuksen pohjana olevien haastattelujen sisältö avautuu, on aluksi tarpeen esitellä lyhyesti radioiden substanssia. Sain Tabaan ohjelmakartan radion koordinaattorilta espanjaksi (liite 5). Tepejillon ohjelmakartan (liite 6) ja Panixtlahuacan ohjelmakartan (liite 7) laadin itse haastatteleamalla radioiden koordinaattoreita radioiden tyypillisestä viikko-ohjelmasta. Olen kääntänyt ne suomeksi. Ohjelmakartoista nousi esille keskeisiä teemoja, jotka jaottelin viiteen kategoriaan. Ne ovat suurin piirtein samat kaikissa kylissä. Monesti ohjelmissa on toki useamman kuin yhden kategorian piirteitä. Jaottelu kuitenkin antoi kuvaa ohjelmien tyypeistä.

1. Arjen kumppanuus. Kaikissa kolmessa radiossa lähetys alkaa aikaisin aamulla. Tabaassa ja Panixtlahuacassa lähetys alkaa kello 5 eli aikaan, jolloin naiset valmistavat kodeissa aamiaista peltotöihin valmistautuville miehille ja kouluun lähteville lapsille. Aamuohjelmien tärkein funktio on herätellä ihmisiä aamun toimiin ja olla rinnallakulkijana. Panixtlahuacassa nunna muistuttaa aamuohjelmassa naisia siitä, miten tärkeää on, että lapset syövät edes jotain aamiaiseksi ennen kouluunlähtöä ja että naiset myös itse muistaisivat töidensä ohella syödä jotain. Kaikissa radioissa on lasten- ja nuortenohjelmia, joissa kerrotaan tarinoita, vitsejä ja loruja lasten kielellä ja käsitteillä. Lasten ohjelmat ovat joko lasten itsensä tai nuorten tekemiä. Nuorten ohjelmissa lähetetään yleensä meksikolaista pop-musiikkia ja käsitellään nuorille tärkeitä teemoja seurustelusta päihteisiin.

2. Valistuksellinen aineisto. Kaikissa kylissä opettajalla tai eläkkeellä olevalla opettajalla on oma valistuksellinen ohjelma, jossa puhutaan lasten kasvatuksesta, koulunkäynnin hyödyistä, murrosiästä, päihteiden vaaroista ja muista lapsiin ja nuoriin liittyvistä teemoista. Tepejillossa hyvin suosittu oli kunnanlääkärin ohjelma, jossa hän kertoo sairauksien ehkäisystä. Koska jokaisessa kylässä eletään vielä ainakin osittain maanviljelystä, ja luonnon tuhoutuminen näkyy suoraan ihmisten elämässä, ympäristökysymykset ja ympäristön suojele arjessa ovat esillä jokaisessa radiossa.

Naisen asema on tutkimissani yhteisöissä huono. Naiset uurastavat aamuvarhaisesta yömyöhään. Naisiin kohdistuva väkivalta on hyvin yleistä. Kaikissa kolmessa radiossa

on käsitelty naisten asemaa, mutta rohkeimmin sitä on käsitelty Tepejillossa. Myös seksuaalisuuteen liittyvät teemat ovat olleet esillä eniten Tepejillossa. Nuoret saavat yleensä hyvin varhaisessa vaiheessa lapsia, tytöt jo 13–17-vuotiaina. Tepejillon radiossa 14-vuotias tyttö tekee ohjelmaa, jossa hän puhuu suoraan seksistä, ehkäisystä ja sukupuolitaudeista.

3. Ilmoitukset, kutsut ja tiedotusasiat. Radioissa tiedotetaan oman kylän ja lähikylän juhlista. Kylän nimikkopyhimyksen juhla, fiesta, on intiaanikylän vuoden suurin tapahtuma, ja on tärkeää voida kutsua sinne myös lähikylän asukkaat. Kaikissa radioissa lähetetään paljon tervehdyksiä ja onnitteluja. Niistä pidetään valtavasti. Radioita käytetään paljon kaikenlaisten arjen pulmien ratkaisemiseen. Esimerkiksi kadonneet eläimet ovat kylissä yleinen ongelma, ja niiden perään kysellään radioissa.

Mikään näistä radioista ei hyväksy suurten yritysten mainoksia, mutta kaikissa on paikallistaloutta tukevia ilmoituksia. Jos perhe teurastaa naudan ja haluaa myydä naudanlihaa, radio on toimiva kanava siitä tiedottamiseen. Jos perheenäiti on tehnyt paikallista herkkua tamaleja myyntiin asti, hän ilmoittaa siitä radiossa. Näistä pienimuotoisista ilmoituksista annetaan radiolle kylästä riippuen lahjoitus, joka vaihtelee 30 sentin ja kahden euron välillä.

4. Paikallinen musiikki ja viihdemusiikki. Musiikilla on radioissa luonnollisesti iso rooli. Koska sisällöntuotanto on työlästä ja jokaisella radiolla on krooninen työvoimapula, musiikkia soitetaan paljon. Vuonna 2009 kaikkien kolmen radion edustajat osallistuivat Ääni intiaanikylille -hankkeen järjestämään koulutukseen, joka käsitteli musiikin roolia yhteisöradiossa ja perinteisen musiikin tärkeyttä. Tutkimuksen tekoaikana radioissa käytiin neuvottelua kaupallisen populaarimusiikin ja paikallisen musiikin soittamisen välillä. Vaikka kaikissa radioissa soitettiin kaupallista populaarimusiikkia, oli kiinnostavaa, että jokainen tutkimani radio oli päättänyt boikotoida sen haitalliseksi koettua muotoa eli huumekauppiaiden elämää ihannoivaa *narco corridos* -musiikkia. Tosin nuorten toimittajien kohdalla boikotti ei tosin aina pitänyt.

5. Hengelliset ohjelmat. Tutkimieni kolmen radion suurin ero liittyy uskonnon rooliin. Tepejillossa vasemmistolaiset perustajat halusivat rajata uskonnon ja puoluepolitiikan kokonaan radion ulkopuolelle, sillä ne ovat heidän kokemuksensa mukaan teemoja,

jotka jakavat kylän. Tabaassa hengelliset ohjelmat rajoittuvat pyhimysjuhlien aikoihin radioituihin messuihin. Hengellisiä ohjelmia on radiossa päivittäin vain Panixtlahuacassa, jossa radio toimii kirkon tiloissa. Siellä radioidaan messu joka aamu kello 6, kello 12 nunna lähettää ohjelman jossa luetaan päivän evankeliumi ja kuullaan hengellistä musiikkia. Vielä iltapäivällä kello 16.30 lähetetään iltamessu. Kirkon ylläpitämällä radioilla on Latinalaisessa Amerikassa pitkä historia (ks. esim. Lewis & Booth 1990, 174–175). Kirkollisista radioista osa edistää yhteisöjen sosiaalista hyvinvointia, osa keskittyy puhtaasti evankelioimiseen (Gumucio Dagron 2007, 203–204). Panixtlahuacan radion näen kuuluvan ensimmäiseen ryhmään.

4.2 Radioiden taloudelliset ja inhimilliset resurssit

Yhteisöradioiden todellisuutta kaikkialla maailmassa leimaavat resurssien puutteesta johtuvat käytännön haasteet. Tutkimani kolme radiota kärsivät yhteisöradioiden tyypillisistä ongelmista. Koska radiot eivät pystyneet maksamaan toimittajille palkkaa, vapaaehtoisten vaihtuvuus on suurta. Kun asiaohjelmien tekijöitä ei ole tarpeeksi, suuri osa ohjelma-ajasta täytetään musiikilla. Taloudellisten resurssien lisäksi tutkimiani radioita koskettaa on alkuperäiskansojen medialle tyypillinen haaste eli alueen laajuus (ks. esim. Pietikäinen 2008, 182). Radioiden kuuluvuusalueella sijaitsevat syrjäkylät sijaitsevat laajalla alueella, välimatkat ovat pitkiä, tiet huonoja ja kulkeminen niiden välillä aikaa vievää ja kallista. Näin ollen toimittajat jäävät helposti tekemään ohjelmia studioon sen sijaan, että lähtisivät kentälle tekemään perehtyvää journalismia.

Radioiden perustajat ovat yleensä henkilöitä, jotka ovat kylissä muutenkin aktiivisia: campesino-aktivisteja, pitkän linjan vasemmistoaktivisteja tai vapautuksen teologeja. Kaikissa kolmessa radiossa tekijöistä suuri osa on nuoria, sillä heillä on radiotyöhön aikaa ja teknologia kiehtoo heitä eri tavalla kuin vanhempaa väkeä. Tepejillossa ja Panixtlahuacassa on mukana myös jonkin verran keski-ikäisiä. Tabaassa lukiolaisilla on ollut radiossa keskeinen rooli, ja siksi monet vanhemmat ihmiset mieltävät radion yksikantaan lukion radioksi eivätkä lähde niin helposti mukaan radion toimintaan. Radioissa on mukana paljon tyttöjä ja eri syistä naimattomia naisia. Vaikka perheenäidit ovat kaikkialla radioiden uskollisinta kuulijakuntaa, naimisissa olevia perheenäitejä oli ohjelmien tekijöinä hyvin vähän. Selitykseksi sain, että heillä ei ole aikaa harrastustoimintaan, koska perheenäidin vastuut ovat intiaanikylissä niin laajat. Tämä

on totta varsinkin silloin, kun mies on siirtolaisena ja nainen vastaa yksin perheen arjesta. Toinen selitys oli se, etteivät naimisissa olevien naisten miehet päästä vaimojaan mukaan radion toimintaan. Kuulijoita haastatellessa kävi ilmi, että perheenäidit olisivat toivoneet ohjelmia esimerkiksi ruuanlaitosta eli ohjelmia, joita osaisivat parhaiten tehdä toiset perheenäidit.

4.3 Toimilupakysymys

Luvussa kaksi mainitsin yhteisöradioiden toimilupaprosessin vaikeudesta Meksikossa. Jokaisessa tutkimassani kylässä on analysoitu tarkkaan toimilupa-asiaa. Yksi kylistä haluaisi toimiluvan, kaksi kylää pitää prosessia niin hankalana, ettei aio hakea lupaa. Tabaassa haluttaisiin toimilupa, ja he olivat pyytäneet AMARC:lta apua toimilupaprosessiin jo neljä vuotta ennen tutkimuksen tekohetkeä, mutta asia ei koordinaattorin mukaan ollut edennyt. Tepejillossa ja Panixtlahuacassa taas toimiluvan hakemista ei pidetä tarpeellisena tai vaivan arvoisena. Lisäksi Tepejillossa ajatellaan, että intiaanien alueella kyläneuvosto on korkein päättävä elin, ja kun kyläneuvosto on radion takana, se on laillinen.

Tepejillon äänen jäsenet ovat analysoineet paljon ja tutkineet asiaa, ja uskomme, että toimilupa ei ole tarpeen. Olemme toimineet jo kahden vuoden ajan [- -], olemme järjestäneet kaksi vuosijuhlaa, ja ihmiset ovat tukeneet meitä ja tukevat koko ajan enemmän. [- -] Siksi uskomme, että jos kyläneuvosto tunnustaa radion yhteisön radioksi, uskomme ettei luvan hakeminen ole tarpeen. Magdalena, radiotoimija, työikäinen.

Hän myös katsoo, että toimiluvalla toimivilta radioilta edellytetyt asiat olisivat ristiriidassa Tepejillon radion periaatteiden kanssa.

Meillä olisi velvollisuus lähettää poliittisten puolueiden mainoksia, ja osavaltion ja liittovaltion propagandaa [- -]. Jos meillä olisi toimilupa. Ja yksi Tepejillon äänen periaate on, että ei puoluepolitiikkaa. Ja meidän näkökulmastamme, vaikka valtion mainokset eivät muka ole minkään poliittisen puolueen mainoksia, mutta aina poliitikot antavat niissä ymmärtää, että kaikki mitä on saavutettu, johtuu siitä että heidän puolueensa pääsi valtaan. Eli kuitenkin se on politiikkaa. Magdalena, radiotoimija, työikäinen.

Huolta valtion ohjailun vaikutuksista radion sisältöön on koettu yhteisöradioiden parissa muuallakin maailmassa. Esimerkiksi Etelä-Afrikassa valtion viestintävirasto (Department of Communications) tukee yhteisöradioita taloudellisesti. Osa

yhteisöradioista on kuitenkin päättänyt itsenäisyytensä varmistukseksi olla hakematta valtion tukea (Bosch 2009, 80).

Panixtlahuacassa radion perustamisessa mukana ollut henkilö kertoi, että toimiluvalla toimiminen olisi ihanteellinen, mutta ei realistinen tilanne, sillä siihen liittyisi paljon monimutkaisia vaatimuksia. Radion taustalla tulisi olla järjestö, 200 000–300 000 pesoa (13000–20000 euroa) pankissa, eikä radio saisi toimia kirkon tarjoamassa tilassa.

Haastattelemani henkilöt sanoivat usein, että radio ei ehkä ole laillinen (legal), mutta se on oikeutettu (esp. legítimo, engl. legitimate). Perustelu kertoo paljon Oaxacan alkuperäiskansojen kylien suhteesta valtioon. Koska valtion ei koeta tukevan yhteisöjä tai kohtelevan heitä oikeudenmukaisesti, valtion juridista järjestelmää ei pidetä arvossa. Oikeutus toiminnalle haetaan oman yhteisön arvojärjestelmästä, ei repressiiviseksi koetun valtion laeista. Keskustelua toimiluvasta kehystää vankka vakaumus alkuperäiskansojen oikeudesta itsehallintoon.

5 SÄILYTTÄMINEN

5.1 Perinteen kehys

Miten ja millä käsitteillä yhteisöradiotoiminnan merkitystä sitten kylissä puettiin sanoiksi? Tässä luvussa käsittelen teemaa, joka toistui eniten radiotoimittajien jäsentäessä radion merkitystä: perinteiden säilyttämistä. Teemaa käsiteltiin paljon kaikissa tutkimissani radioissa, joskin jokaisessa kylässä hieman eri painotuksin. Koska tutkimani kylät ovat kolme hyvin erilaista kontekstia, halusin analyysin teossa kunnioittaa tätä eroa. Siksi tein analyysin kaksipuolaisesti. Analysoin ensin aineistossa olevaa perinteitä käsittelevää puhetta kylittäin. Seuraavaksi tarkastelin perinnettä koskevaa puhetta sinänsä kyläkontekstistaan irrallisena. Luku noudattaa tätä järjestystä. Kerron ensin radion merkityksen jäsentämisestä perinteen kehyksessä Tepejillossa, seuraavaksi Tabaassa ja viimeiseksi Panixtlahuacassa. Luvun lopussa kirjoitan auki tuloksia, joita löysin analysoidessani haastattelumateriaalia yhtenä kokonaisuutena.

Olen tietoinen ilmausten ”moderni” ja ”perinteinen” latautuneisuudesta. Modernin ja perinteisen dikotomia on kehitysajattelun ja läntisten yhteiskuntatieteiden ytimessä. Tässä ajattelussa toinen konstruoidaan toisessa ajanjaksossa eläväksi. Kun toinen on perinteinen, sitä ei tarvitse ottaa vakavasti. (Escobar 1995.) Tutkimuksessani olen kuitenkin pyrkinyt kuuntelemaan haastateltavien näkemystä siitä, mitä he pitävät arvokkaana – kuten perinteitä – enkä tutkijana määrittämään tiettyjä tapoja tai ajatusmalleja perinteeksi.

5.2 La Voz de Tepejillo ja pelastettava miksteekkikulttuuri

Tepejillo on omalaatuinen intiaanikylä. Vaikka siirtolaisuus on keskeinen elinkeino kaikkialla Oaxacassa, Tepejillon katukuvassa se näkyy poikkeuksellisen räikeästi. Monissa samankokoisissa kylissä on vain muutama auto, mutta Tepejillossa autoja on paljon, ja suurimmassa osassa on Yhdysvaltojen Washingtonin osavaltion rekisteritunnus. Nuoret miehet ajavat kylän raittia autolla rap-musiikki raikuen. Yhdysvalloissa siirtolaiset menevät yleensä sinne, missä on jo vastaanottava yhteisö. Tepejillolaisille se on Seattlessa, Washingtonin osavaltiossa. Tepejillossa on muita kyliä enemmän rahaa, mutta sen saamisen edellytyksenä on aina kylästä lähteminen. Radion koordinaattorin arvion mukaan vain prosentti asukkaista saa toimeentulonsa pienistä

yrityksistä kuten ruoka- tai rautakaupan pitämisestä. Maataloudesta saadaan tuotteita lähinnä omaan käyttöön, eikä sillä ole liiketoiminnan edellytyksiä. Tepejillossa oma kylä edustaa köyhyyttä ja puutetta, Yhdysvallat edistystä ja vaurautta. Varmaankin juuri tähän dynamiikkaan liittyy se, että Tepejillossa länsimaisia asioita ihailtiin enemmän kuin muissa tuntemissani kylissä. Eräs haastateltava sanoi heidän olevan viestinnässä sata vuotta jäljessä Suomea. Monesti myös kuulin kommentteja, joissa puhujat vähättelivät itseään, kyläläisiä tai muita radiotoimijoita. Tunnistin Tepejillossa Franz Fanonin (1986) kuvauksen kolonisoidusta mielestä ja kolonisoidun mustan halusta olla valkoinen. Valkoisuuden voi saavuttaa puhumalla ranskaa, käyttämällä eurooppalaisia vaatteita tai menemällä naimisiin valkoisen kumppanin kanssa. Fanon kuvaa, että emämaassa vierailut musta palaa takaisin puolijumalana, valkoisempana. (Mt., 19.) Tepejillosta Yhdysvaltoihin lähteneet rakentavat kylään taloja, jotka täyttävät amerikkalaisen unelman tunnusmerkit. Fanonilaisittain ajateltuna voisi sanoa, että he rakentavat itsestään valkoisia tiili kerrallaan.

Aloitin Tepejillon radiotyöryhmän fokusryhmähaastattelun kysymällä peruskysymyksen: ”Mikä teidän mielestänne on yhteisöradio?” Monesta suusta tuli heti samansuuntainen vastaus: radio jonka avulla voidaan säilyttää kylän perinteet ja oma kieli. Kielen asema oli Tepejillossa heikompi kuin muissa tutkimissani kylissä. Koska siirtolaisuus on keskeisin toimeentulostrategia, osa vanhemmista ei opeta lapsilleen lainkaan miksteekkiä. Intiaanikylissä oli usein vallalla käsitys, että espanjan ja englannin oppiminen olisi hitaampaa, jos puhuu myös intiaanikieltä. Osa vanhemmista ilmeisesti ajatteli, että heidän lapsensa selviytyvät elämässä paremmin, mikäli oppivat miksteekin sijaan espanjaa. Erään informanttini mukaan Tepejillossa oli aikaisemmin kaksikielinen koulu, mutta se muutettiin kokonaan espanjankieliseksi, jotta lapset oppisivat paremmin espanjaa. Radion työryhmän jäsenet kulkevat tässä kontekstissa vastavirtaan, sillä he ovat huolissaan oman kulttuurin ja kielen tilasta. Kun suuri osa kyläläisistä haluaa oppia espanjaa, päästä Yhdysvaltoihin ja saavuttaa amerikkalaisen unelman, radiotyöryhmä haluaakin pitää perinteet ja miksteekin kielen elossa.

Kun radio perustettiin, yhtenä periaatteena oli miksteekin puhuminen radiossa. Kylässä ollessani panin merkille, että radiossa puhuttiin pääasiassa espanjaa. Päätin nostaa asian esille radion työryhmässä. Niinpä kysyin fokusryhmähaastattelussa radiotyöryhmän jäseniltä, kuinka moni osaa puhua miksteekkiä. Kaikki nostivat kätensä. Kun kysyin, kuinka moni puhuu miksteekkiä *radiossa*, ei yhtään kättä noussut. Ainoa radiotoimittaja,

jonka tiesin puhuvan miksteekkiä radiossa säännöllisesti, ei päässyt fokusryhmähaastatteluun paikalle. Jos miksteekin säilyttäminen on radion tavoite, miksi juuri kukaan ei puhu sitä radiossa?

Siksi, että emme osaa ilmaista itseämme miksteekiksi. Sylvia, radiotoimija, nuori.

Meidän puhuma miksteekki ei ole enää oikeaa miksteekkiä, se on sekoitusta. Josefina, radiotoimija, nuori.

Meidän pitäisi pyytää että joku miksteekkiä täydellisesti puhuva opettaisi meitä, jotta osaisimme puhua oikein. Elvira, radiotoimija, työikäinen.

Olin kuullut samojen ihmisten puhuvan miksteekkiä keskenään ja muiden kyläläisten kanssa. Miksteekkiä arkikielenään käyttävät kuitenkin sanoivat fokusryhmähaastattelussa, etteivät he osaa puhua kieltä tarpeeksi hyvin puhuakseen sitä radiossa. Miksi radiossa olisi puhuttava täydellistä miksteekkiä?

Luulen että se on tekosyy. Elvira, radiotoimija, työikäinen.

Pakko se on myöntää, se johtuu häpeästä. Minun tapauksessani ainakin. Koska en osaa puhua hyvin. Josefina, radiotoimija, nuori.

Meitä hävettää. Soledad, radiotoimija, ikääntynyt.

Pari päivää sitten Javier pyysi minua lukemaan ilmoituksen miksteekiksi, ja ollessani yksin kotonani osasin sanoa sen täydellisesti, mutta kun se piti sanoa mikrofoniin, hermoistuin ja ajattelin että en osakaan sanoa sitä oikein. Margarita, radiotoimija, noin 40-vuotias.

Kuka arvioi teidän puhumaanne miksteekkiä? A.-R.K., pro gradu -tutkimuksen tekijä.

Ei kukaan. Elvira, radiotoimija, työikäinen.

Yhteisö. He puhuvat kaikenlaista, jos puhumme miksteekkiä. Esimerkiksi kun Celena puhui miksteekkiä, sain paljon palautetta että hän ei osaa puhua oikein, tai kun opettaja puhuu, että hän sekoittaa paljon espanjaa. Ihmiset kuuntelevat ja arvioivat. Mutta sen ei tulisi olla motiivi olla puhumatta, se on totta. Alberto, radiotoimija, työikäinen.

Toisinaan se on niin vaikeaa, välillä puhut ja et enää löydä sanoja ja niin sitä alkaa puhua espanjaa. Soledad, radiotoimija, ikääntynyt.

Kielen oikein puhuminen on haastavaa, kun on kyse kielestä, jota ei ole kirjoitetussa muodossa tai jonka kirjoitusasun hallitsee vain kourallinen lingvistejä. Sanojen oikeaa

lausumista ei siis voi tarkistaa kirjoista. Kielikeskustelua leimaa pelko kielen muuttumisesta. Tepejillossa oli vallalla käsitys kielestä, jolla on aito alkuperä, ja siitä, että kieltä kuuluu puhua ”sitä kuin sitä puhuttiin ennen”. Ilmiö ei ole uusi alkuperäiskansojen parissa. Esimerkiksi Levo-Henriksson (2007) on havainnut kieleen liittyviä haasteita hopi-alkuperäiskansan radiossa Yhdysvalloissa. Radio pyrki pitämään kieltä yllä, mutta radioon oli vaikeaa löytää alkuperäiskieltä sujuvasti hallitsevia juontajia. Sari Pietikäinen (2008) kirjoittaa samasta ilmiöstä saamelaisen television ja radion kohdalla.

Tepejillossa tekemässäni fokusryhmähaastattelussa näkyi erityisen selvästi pragmatistisen tieteenfilosofian lähtöoletus siitä, että tutkija vaikuttaa tutkittaviin ja tietoa voi hankkia vain tutkijan ja tutkittavan välisestä suhteesta (Määttänen 1999, 8). On ilmeistä, että paikallaoloni vaikutti vastauksiin. Olin paikalla tutkijana, mutta haastattelemani ihmiset tunsivat minut ennen kaikkea Ääni intiaanikylille -hankkeen koordinaattorina, henkilönä joka kuuntelee, mutta myös tukee heitä. Oaxacassa viettämäni aikana olin oppinut, että alueen kulttuurissa neuvojen antamista pidetään suuressa arvossa, ja ihmistä, joka ei kykene antamaan neuvoja, ei arvosteta. Tässä tilanteessa tunsin, että velvollisuuteni oli sanoa mielipiteeni ja paikallisen kulttuurin mukaisesti antaa neuvo. Niinpä sanoin mielipiteeni: ”Minä näen tässä nyt jotain hyvin ristiriitaista. Te sanotte haluavanne säilyttää kielenne. Mutta kun kysyn, miksi ette puhu kieltä radiossa, sanotte, että koska meitä hävettää. Miten te aiotte säilyttää kielen, jos jopa te radiossa olevat häpeätte sitä? Kuka kielen tulee säilyttämään, ellette te?” Tästä kysymyksestä lähti radiotyöryhmän kesken liikkeelle pitkä ja hyvin itsekriittinen keskustelu.

Meidän on tehtävä jotain tälle asialle, koska ihan oikeasti Anna (-Reetta Korhonen) on oikeassa, me puhumme siitä että haluamme säilyttää perinteemme, kielen, koko ajan sama virsi, miksi sinä olet mukana yhteisöradiossa? Koska haluan säilyttää perinteeni. Mutta tosiasialla emme tee sitä. Emme edes edistä perinteitämme, emmekä edes pidä yllä omaa kieltämme, edistämme vaan huumemusiikkia ja koko tätä roistolaumaa. Alberto, radiotoimija, työikäinen.

Ristiriita kielikysymyksessä oli selkeä. Suurella osalla yhteisötoimittajista oli se kuva, että heitä pilkataan, kun he puhuvat omaa kieltään. Kuulijoita haastatellessani olin toisaalta saanut sen käsityksen, että miksteekin puhuminen olisi heille tärkeää. Näin

sanoi lähes satavuotias rouva, joka ei puhu espanjaa ja jota haastattelin siksi hänen tyttärensä välityksellä:

Kun kuulen jotain miksteekiksi, sydämeni ilahtuu. Joten toivoisin, että radiossa kerrottaisiin enemmän mukavia asioita miksteekiksi, jotta tulisin yhä iloisemmaksi ja tuntisin itseni tyytyväiseksi ja niin haluaisin jopa elää pitempään. Gabriela, radion kuuntelija, ikääntynyt.

Radiotoimittajissa oli yksi poikkeus. Radion perustajajäseniin kuuluva radiotoimittaja Ernesto hallitsee usean eri kylän miksteekin variaatioita ja saattaa puhua yhden ohjelman aikana neljän eri kylän variaatiota. Hän kertoi saaneensa paljon myönteistä palautetta 60–70-vuotiailta, jotka eivät ymmärrä espanjaa. Hän oli kuitenkin ainoa, joka puhui miksteekkiä radiossa säännöllisesti.

Mistä johtui tämä radiotoimittajien käsitys siitä, etteivät kuulijat halua kuulla heidän puutteelliseksi mieltämänsä miksteekkiä? Aloin arvella, että radiotoimittajien saama kritiikki on vääristynyttä. Selvisi, että he saavat palautteen tekstiviesteillä radion kännykkään. Kylässä kännyköitä on nuoremmalla väellä. Vanhukset eivät osaa niitä käyttää. Vanhukset ja perheenäidit ovat radion uskollisinta kuulijakuntaa, mutta vanhuksilta radiotoimittajat saavat vähiten palautetta. Intiassa on havaittu samantyyppistä palautteen vääristymistä. Thomas Javaprakash ja Brian Shoemsmith (2007, 27) huomauttavat, että jos yhteisöradio saa palautetta vain kuulijakirjeinä, sitä voi silloin antaa vain rajallinen määrä koulutettuja kuulijoita.

Kieli nähtiin haastatteluissa asiana, joka tulisi säilyttää sellaisena kuin se oli ennen. Fokusryhmäkeskustelussa kiisteltiin pitkään siitä, mikä on oikea tapa lausua radion nimi ”Tepejillon ääni”. Eräs toimittaja vetosi isäänsä, joka vanhana ihmisenä tiesi oikean tavan. Toinen taas piti omaa isäänsä parempana auktoriteettina, olihan hänen isänsä yksi ”kylän vanhimpia”. Suhdetta kieleen siis määrittää käsitys muuttumattomasta, ikään kuin paikalleen pysäytetystä tai jäädytetystä kielestä tai kielen hetkestä. Aineistosta kumpuava ajattelutapa on, että kieltä voidaan puhua joko oikein tai väärin. Kun kieli sitten on muuttunut, kokevat radiotoimittajat häpeää ”väärin puhumisesta” eivätkä puhu miksteekkiä radiossa lainkaan, väärin puhumisen pelossa.

Ääneen lausuttujen tavoitteiden ja oman toiminnan välistä ristiriitaa voi selittää myös varsinkin nuorten tottuminen kaupalliseen mediaan. Tepejillossa osalla kyläläisistä on televisio ja suurin osa ihmisistä on kuunnellut kaupallisia radioita. Vaikka oman radion

tavoitteeksi kerrottaisiinkin oman kielen säilyttäminen, kaupallisen median konventiot saattavat ohjata ihmisten radiopuhetta tiedostamattomasti. Alkuperäiskansan viestinnän piirteiden – esimerkiksi pitkät keskustelut taukoineen – tuominen radioon vaatisi tietoista kaupallisen median konventioiden murtamista. Puhe, jossa tauoilla on suuri merkitys, voidaan sähköisessä mediassa tulkita helposti ammattitaidon puutteeksi (Levo-Henriksson 2007, 61).

Toisaalta Tepejillon fokusryhmähaastatteluun osallistuneet olivat ylipäänsä varsin itsekriittisiä. Nekin, jotka olivat kertoneet yksilöhaastatteluissa radion hyödyistä, olivat ryhmätilanteessa varovaisia. Fokusryhmähaastattelussa toistui konditionaalissa tapahtuva puhunta ”meidän pitäisi” -rakenteella.

Esimerkiksi kun kylässämme on fiesta, meidän pitäisi puhua paljon siitä, vaikka seremoniamestari ei meille maksaisikaan, vaikka hän ei tulisikaan pyytämään meiltä ilmoitusta. [- -] Esimerkiksi nyt kun tulee pääsiäinen, meidän pitäisi kertoa mitä tapahtuu, mitä tapahtumia on, jotta muut kylät saisivat tietää, koska on isompia kyliä joissa ei tehdä sitä, mikä sen nimi on, tämä iso juhla, he menevät vain kirkkoon, ehkä on messu, ja siinä se. Mutta täällä meillä on ristisaatto. Soledad, radiotoimija, ikääntynyt.

Tässä puheessa on vahva artikulaatio radion oikean ja väärän käytön välillä. Radion oikea käyttö on järkevää asiakäyttöä, perinteistä puhumista tai juhlista tiedottamista. Radion väärää käyttöä on sen viihdekäyttö. Tämä oikean ja väärän artikulaatio paljastaa tietynlaisen ihanneyhteisön ja todellisen yhteisön välisen eron. Ihanneyhteisö pitäisi radion avulla perinteitään yllä. Todellinen yhteisö koostuu ihmisistä, jotka menevät radiostudioon muiden kiireidensä välillä ja laittavat soimaan musiikkia tai lähettävät tervehdyksiä ja onnitteluja. Tepejillon radiotoimittajat myös pohtivat paljon syitä sille, etteivät he kykene täyttämään omia ihanteitaan. Ennen kaikkea puhuttiin resurssipulasta. Ihmisten vaihtuvuus hankaloittaa tehokkaan toimitusryhmän rakentamista. Kun ihmisille ei voi maksaa, harva haluaa panostaa paljon aikaa vaativan reportaasin tekemiseen. Laitteita ei ole tarpeeksi, tai ne eivät ole ajanmukaisia.

Yksilöhaastatteluissa sen sijaan puhe perinteiden säilyttämisestä radion avulla oli myönteisempää. Yksi tällainen teema oli talkooperinne. Oaxacan intiaanikyliässä on vahva yhteisöllisyyden kulttuuri. Kyliässä tehdään paljon ilmaista työtä kylän hyväksi. Työn tekeminen on tarkasti säänneltyä. Tepejillossa eräs haastateltava nosti esille tequion eli talkooperinteen.

Tärkein asia on tequio. Tequion avulla olemme saavuttaneet kylässä huomattavaa edistystä. Esimerkiksi olemme korjanneet maantiet. Olemme rakentaneet vesijohdot, koulun, terveyskeskuksen. [- -] Se on yksi kulttuurimme tärkeimmistä puolista. [- -] Kun järjestetään tequio, kunnanjohto pyytää radion komitealta, että kutsu lähetettäisiin radiossa, että sinä ja sinä päivänä tehdään töitä, kyläläiset kutsutaan tequioon. Täällä me kaikki tiedämme, että ilman tequiota ei ole edistystä, koska on kyllä, joissa ihmiset odottavat maksua, he odottavat saavansa rahaa, jos he tekevät jotain oman kylänsä hyväksi, täällä ei, täällä me tiedämme, että tequio on arvokkainta, mitä on.
Ernesto, radiotoimija, ikääntynyt.

Tequion voisi suomeksi kääntää talkoot, mutta ero on kuitenkin merkittävä. Suomessa talkoisiin tullaan vapaaehtoisesti. Tequioon sen sijaan on kaikkien kylän aikuisten miesten sakon uhalla pakko osallistua. Tequioita saatetaan myös järjestää hyvinkin usein, jopa kerran viikossa. Vaikka haastateltava vakuutti, ettei tequio ole vaarassa, uhkasta kertoo se, että hän nosti sen niin keskeisesti esiin. Ulkopuolisena näen talkooperinteen olevan uhattuna jo siksi, että kylässä on paikalla niin vähän aikuisia miehiä ja että joillakin on kylässä sen verran rahaa, että he voivat olla osallistumatta tequioon ja maksaa siitä koituvan sakon. Kun osa kyläläisistä on vaurastunut, on yhteisöllisen kulttuurin ja individualistisen kulttuurin välille syntynyt selkeä jännite. Tässä kommentissa tulee esille perinteiden ja kehityksen sisäkkäisyys. Haastateltava sanoo, että ”ilman tequiota ei ole edistystä” eli kylän saavuttama materiaallinen edistys on saavutettu perinteisellä yhteisöllisyyden kulttuurilla. Jotta edistys on mahdollista myös jatkossa, on talkooperinne säilytettävä.

Toinen palkattoman työn muoto on cargo-systeemi. Cargo tarkoittaa suomeksi virkaa. Yhteisön aikuiset miehet joutuvat suorittamaan palkatonta virkapalvelusta, joka käytännössä on kokopäiväistä työtä yhteisön hyväksi yhdestä kolmeen vuoteen. Virkoina hoidetaan esim. poliisin ja kunnanjohtajan työt. Kunnanjohtajana on mm. kunnanjohtaja, rahastonhoitaja, yhteisten luonnonresurssien johtaja, koulutusjohtaja ja terveysjohtaja. Koululla, terveyskeskuksella ja kirkolla on kaikilla omat komiteansa, joiden jäsenyys on myös cargo. Varsinkin sosiaali- ja terveysasioihin on otettu viime aikoina myös naisia. Niinpä radion jäsen, eläkkeellä oleva naispuolinen opettaja, on ollut koulutusjohtaja, mikä on ylin naiselle annettu virka-asema kylässä. Radiokomitean puheenjohtajan ja kahden jäsenen työ on kylässä hyväksytty cargo-viraksi, mutta radion koordinaattori ja toimittajat eivät saa työstä tällaista tunnustusta. Vaikka kyläneuvosto ei hyväksy toimitustyötä viralliseksi cargo-viraksi, radion jäsenet puhuivat usein

tekevänsä palvelusta (servicio) kylälle. Radiotyö on siis yhdenlainen yhteisön palvelemisen muoto, ja tulkiten sen tietynlaiseksi kannanotoksi yhteisöllisen elämän puolesta.

Eräs haastateltava nosti esille perinteisen maanviljelyksen kysyessäni häneltä kulttuurin säilyttämisestä.

Tuota, kulttuurista, tšekäläinen viljely, että meidän oma siemenemme säilyisi. Teknologinen prosessi, täällä ei ole ollut paljonkaan teknologista edistystä, me viljelemme yhä juhdalla, pellot ovat rinteissä jonne ei pääse traktorilla, tasangoille toki pääsevät, mutta täällä viljelemme yhä juntalla ja auralla. Kaikki viljelevät alkuperäistä siementä. Toisinaan puhumme näistä siemenistä, mikä niiden nimi nyt onkaan, parannetuista siemenistä. Ernesto, radiotoimija, ikääntynyt.

Ja te haluatte säilyttää sen (alkuperäisen siemenen). A.-R.K., pro gradu -tutkimuksen tekijä.

Kyllä, että se ei muuttuisi. Ernesto, radiotoimija, ikääntynyt

Oletteko puhuneet siitä radiossa? A.-R.K., pro gradu -tutkimuksen tekijä.

Kyllä, olemme puhuneet radiossa siitä että ei kannata käyttää geenimanipuloituja siemeniä, koska silloin meidän oma siemenemme saattaa kadota, ja sen jälkeen meidän olisi aina ostettava siemenet yritykseltä joka erikoistuu niiden myymiseen ja myy ne kalliilla. Ernesto, radiotoimija, ikääntynyt.

Oaxacassa on vahva geenimanipulaation vastainen liike, joten teeman esiin nouseminen ei ollut yllättävää. Sen sijaan oli kiinnostavaa, että haastateltava sijoitti oman maissin siemenlajikkeen osaksi säilytettävää *kulttuuria*. Haastateltavat lähestyivät ympäristönsuojelua kahdesta näkökulmasta. Toisaalta edellä mainittu haastateltava sijoitti geenimanipulaation vastustamisen osaksi kulttuurin säilyttämistä. Toisaalta osa haastateltavista puhui ympäristönsuojelusta edistyksenä. Palaankin ympäristönsuojeluun seuraavassa luvussa toisesta näkökulmasta.

Eräs haastattelemani radiotoimittaja kertoi radion saavuttaneen jotain hyvin konkreettista perinteiden säilyttämiseksi. Tämä naispuolinen toimittaja lähestyi perinnettä arkisen käsityön näkökulmasta. Tepejillossa on vahva palmun punonnan perinne ja naiset ovat käyttäneet palmukoreja tavaroiden kantamiseen. Vähitellen korien käyttö on kuitenkin vähentynyt ja tilalle ovat tulleet kertakäyttöiset muovikassit. Kylissä

oli huomattavissa häpeää omaa perinnettä kohtaan, erityisesti nuorten kohdalla. Haastateltava selitti häpeän kumpuavan intiaanien kohtaamasta syrjinnästä.

Koska jos menet kaupunkiin korin kanssa, ihmiset ajattelevat välittömästi, että tuossa menee inkkari. Magdalena, radiotoimija, työikäinen.

Radiossa on kerrottu muovikassien haitoista ja kannustettu ihmisiä käyttämään jälleen koreja. Haastateltava kertoi, että ennen koreja käyttivät vain vanhemmat naiset, mutta radion tekemän tiedotustyön ansiosta myös nuoret tytöt ovat alkaneet käyttää koreja ja tuntevat koreista ylpeyttä. Palmukorin käyttämisellä on vahva symbolinen merkitys. Vielä muutama vuosikymmen sitten Tepejillossa ei juurikaan käytetty sänkyjä, pöytiä tai tuoleja, sillä palmumatto toimi makuupaikkana ja istumapaikkana. Palmun punomisella on vahva yhteys menneeseen.

Puhun siksi näistä koreista, että Tepejillossa on punottu palmua iät kaiket, ihmiset tekevät hattuja, koreja, sandaaleja, mattoja, joten kun niitä aletaan taas uudelleen käyttää, punomisen osaavat ihmiset huomaavat että on tärkeää jatkaa niiden tekemistä ja opettaa taito myös heidän lapsilleen. Magdalena, radiotoimija, työikäinen.

Haastateltujen mukaan radion tekemä tiedostamistyö vaikutti myös kylän kunnanjohtoon. Kun kunnanjohto vaihtui vuoden 2011 alussa, uusi kunnanjohtaja määräsi rangaistuksen muovikasseja asiakkaille jakaville kauppoille. Erään haastateltavan mukaan asiasta ei ollut tarpeen järjestää edes kyläneuvoston kokousta, koska kunnanjohtaja oli huomannut kyläläisten hyväksyneen asian jo radion tekemän tiedotustyön ansiosta. Radio loi tietoisuuden, joka pohjusti tulevia päätöksiä.

Siirtolaisuus näkyy Tepejillossa mm. siinä, että nuoret ovat usein pukeutuneet uusiin muotivaatteisiin. Yhdysvalloissa siirtolaisina olevat lähettävät vaatteita lapsilleen, vanhemmilleen ja muille sukulaisilleen. Yleensä nuoret pukeutuvat Tepejillossa länsimaiseen tyyliin, farkkuihin ja t-paitaan. Osa radion jäsenistä oli sitä mieltä, että perinneasun säilyttäminen olisi epärealistista.

Olisi aika vaikeaa nähdä nuoren kundin menevän tansseihin (perinteisissä) sandaaleissa ja housuissa, se näyttäisi folklooriselta. Alberto, radiotoimija, työikäinen.

Vaikka ei olisi realistista ajatella, että nuoret palaisivat käyttämään perinteisiä vaatteita arjessa, toinen haastateltava korosti, että tärkeintä on puvun kunnioittaminen. Tämä näkyy radion järjestämissä tilaisuuksissa, joihin on pyydetty nuoriakin pukeutumaan miksteekkiasuun. Vuonna 2010 vierailin kylässä radion yksivuotisjuhlissa. Myös nuoret tytöt olivat pukeutuneet juhliin Tepejillon omaan asuun, kirjailtuun paitaan ja pitkään hameeseen. Kun otin heistä kuvia, he poseerasivat ylpeinä. Radion jäsenten kokemus oli, että he olivat onnistuneet elvyttämään pukeutumisperinnettä.

Kun radio järjestää tanssit äitienpäivän kunniaksi, samalla juhlitaan meidän perinteitämme, sitä keitä olemme, että äitimme edustavat kaikkea sitä mitä me miksteekkikansana olemme. Joten he (nuoret tytöt) sanovat että olette oikeassa, laitan kirjaillun paidan kyläni ihmisten kunniaksi. Laitan pitkän hameen jollaisia kyläni rouvat käyttävät. Näin radio pelastaa kulttuuria arkielämässä. Magdalena, radiotoimija, työikäinen.

Yksivuotisjuhlissa käsityöperinnettä edistettiin myös toisella tavalla. Juhlissa oli kirjailukilpailu, johon kylän naiset olivat tuoneet suuria ja taidokkaasti kirjailtuja tortillaliinoja. Paikalla olleet saivat äänestää taidokkaammasta liinasta, ja eniten ääniä saanut palkittiin. Meille yksivuotisjuhlien ulkopuolisille vieraille lahjoitettiin punotut korit. Radio siis nosti naisten arkisen käsityöperinteen näkyvästi jalustalle. Radion järjestämät juhlat saivat myönteistä palautetta kuulijoiden taholta. Eräs kuulija kiitti radiota hyvin vuolaasti vanhusten juhlasta, jonka radio järjesti vuonna 2011.

Kiitän radiota ja kaikkia sen jäseniä, kylän orkesteria, että he omistivat erityisen päivän meille (vanhuksille), olen hyvin kiitollinen, ja hyvin tyytyväinen että sain elää sen merkittävän päivän. Olen tallentanut sen sydämeeni enkä tule unohtamaan sitä koskaan, sillä ikinä minulle ei ollut järjestetty sellaista juhlaa, minulle annettiin syötävää ja juotavaa, ja siitä olen onnellinen. Voin kuolla minä päivänä hyvänsä, koska vanhukset ovat alkaneet kuolla, vähitellen meidän elämämme loppuu, mutta me viemme tämän (muiston) sydämessämme minne ikinä menemmekin. Gabriela, radion kuuntelija, ikääntynyt.

Kommentissa tulee esille radion rooli tiedotusvälinettä suurempana kulttuurisena ja yhteisöllisenä instituutiona kylässä. Myös vanhusten päivän juhlassa on perinteen säilyttämisen elementti. Alkuperäiskansojen kulttuureihin kuuluu hyvin vahvasti vanhempien ja vanhusten kunnioittaminen, ja tätä eetosta radio on toteuttanut konkreettisesti.

Radiotoimittaja, eläkkeellä oleva opettaja tapaili fokusryhmähaastattelussa myös identiteetin säilyttämisen tärkeyttä. Yhdysvaltoihin meneminen saa ihmiset muuttamaan vaatetustaan ja ajattelutapaansa, ja monet palaavat auton kanssa ja haastateltavan sanoin ”kuvittelevat olevansa jenkkejä”. Hänestä oli tärkeää radion kautta vahvistaa ihmisten identiteettiä juuri tepejillolaisina ja saada heidät arvostamaan omia juuriaan. Suhde siirtolaisuuteen on yhteisössä monitahoinen. Toisaalta kylässä eletään siirtolaisuudesta, ja siirtolaiseksi lähteneistä sukulaisista puhuttiin ylpeästi. Tepejillolaisten puheissa Seattlen kaupunki näyttäytyy jonkinlaisena oman kylän jatkeena, paikkana, joka on samanaikaisesti kaukana ja kuitenkin jatkuvasti läsnä. Toisaalta siirtolaisuudesta johtuva länsimaiseen kulttuuriin assimiloituminen nähtiin uhkana, sillä mitä enemmän nuoret omivat länsimaisen kulttuurin piirteitä, sitä uhatumpana tepejillolaisen kulttuurin nähtiin olevan. Yhdysvallat edustavat siis puheessa samaan aikaan (materiaalista) pelastusta ja (kulttuurista) tuhoa. Siirtolaisuuden kontekstissa perinteiden säilyttämiseen liittyvää keskustelua jäsentää uhkan ja pelastamisen välinen jännite. Perinteet ovat uhattuna ja lähes menetettyjä, mutta ne haluttiin toisaalta pelastaa. Palmukorien punominen symbolisoi tässä keskustelussa onnistunutta pelastamista. Jokin, joka oli jo menetetty kulttuurisen katoamisen rajan taakse, oli onnistuttu hakemaan takaisin.

Tepejillon radion toimittajat olivat kolmesta tutkimastani kylästä itsekriittisimpiä. Ehkä tämä itsekriittisyys kumpuaa juuri siitä, että heidän käsitystään radion tavoittelemasta perinteen säilyttämisestä kehystää ajatus oikeasta, tavoiteltavasta elämänmuodosta, johon olisi päästävä takaisin. Tämä oikeaksi mielletty on kuitenkin niin kaukana, että radiotoimittajien on sitä vaikea tavoittaa. Syy itsekriittisyyteen voi johtua myös siirtolaisuudesta. Vaikka siirtolaisuus aiheuttaa sosiaalisia ongelmia ja perheiden hajoamista, sen ansiosta ihmiset myös oppivat ulkomaailmasta. Nekin kylän asukkaat, jotka eivät ole olleet siirtolaisina Yhdysvalloissa, ovat ehkä asuneet vuosia Pohjois-Meksikossa tai vähintään jossain lähikaupungissa. Ääni intiaanikylille -hankkeen tekninen koordinaattori, Diego Cruz Martínez näki, että tepejillolaiset ovat muiden kylien asukkaita itsekriittisempiä siksi, että heillä on siirtolaisuuden vuoksi muita enemmän vertailukohteita (henkilökohtainen kommunikaatio 12.2.2012).

Puhetta yhteisöradiotoiminnan merkityksellisyydestä jäseni Tepejillossa vahvasti perinteiden säilyttämisen tai pelastamisen kehys. Yhteisöradiotoimittajien puhe luo kuvan, jossa oma kieli ja kulttuuri valuvat ikään kuin sormien läpi, samalla kun he

kauhovat niitä takaisin, pyrkien pelastamaan jonkin, joka on elämän ja kuoleman rajamailla. Radio näyttäytyy tässä työssä työvälineenä, siivilänä, jonka avulla kauhoa edes osa katoavasta kansanperinteestä takaisin. Haastateltujen puheessa radio näyttäytyy välineenä, joka on onnistunut edes hetkittäin tuottamaan murtumia häpeän leimaamaan ajattelutapaan.

5.3 Radio Maíz ja vahva sapoteekkikulttuuri

Verrattuna siirtolaisuuden leimaamaan Tepejilloon, Tabaa on tunnelmaltaan perinteisempi kylä. Suuri osa ihmisistä saa yhä elantonsa pienviljelystä. Osassa taloista on juokseva vesi ja sähkö. Autoja on vain vähän. Perinnevaatteita käytetään yhä jonkin verran, jopa nuoret äidit. Kuitenkin, myös Tabassa siirtolaisuus on osalle kyläläisistä toimeentulostrategia. Pienessä ruokalassa papuja ja riisiä tarjoileva nuori mies kertoi olleensa viisitoista vuotta töissä Yhdysvalloissa, ja siitä viimeiset yhdeksän vuotta sushikokkina. Radion koordinaattori kertoi kylän elämän ja ulkopuolisen elämäntavan välillä olevan meneillään yhteentörmäys. Hänen mielestään yhteentörmäys näkyy toimeentulotavassa. Perinteisesti maanviljely on ollut tärkein elinkeino, mutta nyt osa miehistä tekee töitä muurarina. Perinteinen rakennusmateriaali on ollut mullan, heinien ja lannan sekoitus ”adobe”, ja talot on rakennettu yhdessä, talkooperiaatteella. Meksikolaisissa kaupungeissa adobe on tällä hetkellä tiiltä kalliimpaa, mutta kylissä arvostetaan enemmän ulkopuolelta tulevia teollisia materiaaleja. Varsinkin siirtolaiset rakennuttavat kylään taloja sementistä, ja palkkaavat kylän miehiä rakentajiksi.

Kun puhumme kylän elämästä, niin tässä on yhteisöllisen elämän ja toisenlaisen, modernin elämän yhteentörmäys, ne ovat kuin kaksi erilaista maailmaa, mutta me haluamme pitää kiinni yhteisöllisestä elämästä. Oscar, radiotoimija, työikäinen.

Hän arvioi kuitenkin, että yhteisöllinen elämä on onnistuttu säilyttämään ainakin osittain, sillä tanssit, musiikki ja oma tapa laittaa ruokaa ovat yhä olemassa.

Haastateltava piti valtamediaa syyllisenä vieraiden kulttuurien tuloon kyliin. Tabaan radion nimi on Radio Maíz. Sana maíz merkitsee maissia, mutta on myös lyhenne sanoista ”medio alternativo indígena zapoteco”, eli vaihtoehtoinen sapoteekki-intiaanimedia. Carpenterin, Lien ja Servaesin luokittelun (2007) mukaisesti Radio Maíz on selkeästi radio, joka toimii vaihtoehtona valtamedialle. Tabaan yhteisöradion tarkoitus on selkeä: pitää yllä omaa elämäntapaa. Koordinaattori kuitenkin korosti, ettei kehityksen merkitystä saa unohtaa. Hän kuvaili ensisijaisen tärkeänä kehityksenä

terveydenhuollon ja koulutuksen parantamista. Pidän kiinnostavana tapaa, jolla haastateltava nostaa esille yhteisöllisen kehityksen. Hän ei puhu ainoastaan *säilyttämisestä*, vaan soittimien, tanssien, kielen ja kulttuurin *kehittämisestä*. Hän ei ainoastaan halunnut vaalia vanhaa kulttuuria, vaan näki kulttuurin kehitettävänä olevana ja elävänä. Samassa haastattelussa ilmeni myös suoraa kritiikkiä kulutuskulttuuria kohtaan. Hänestä valtamedia tuputtaa ihmisille tuotteita, joihin heillä ei ole varaa, mikä aiheuttaa kylässä velkaantumista. Hän myös kritisoi kylään ulkopuolelta tullutta rahataloutta. Pitkään Tabaassa elettiin vaihdannaistaloudessa.

Ennen ihmiset vaihtoivat tuotteita, esimerkiksi minä annan sinulle vähän papuja ja sinä annat minulle vähän herneitä, mutta saman määrän, jos sinä annat minulle kupillisen, minä annan sinulle kupillisen. Mutta nyt asiat ovat muuttumassa. Jos sinä annat minulle vähän papuja, minun on maksettava sinulle. Raha on saanut tämän aikaan, kaikkea verrataan rahaan, ja kulttuuri yksityistyy. Oscar, radiotoimija, työikäinen.

Toinen vastaava perinne on gozona, joka merkitsee kulttuurivaihtoa. Jos yhden kylän puhallinorkesteri menee soittamaan toisen kylän juhliin, palvelus maksetaan takaisin samassa muodossa: toisen kylän orkesteri kunnioittaa ensimmäisen kylän juhlaa musiikkiesityksellä. Tabaan radio on pitänyt gozona-perinnettä yllä omissa vuosijuhlissaan. Se laati virallisen kirjeen lähikylien kunnanjohtoille ja pyysi heiltä musiikkiesityksiä. Kylän pyhimysjuhla, fiesta, on intiaanikylän vuoden tärkein juhla. Koska Radio Maíz kuuluu usean kylän alueella, on lähiseudulla paljon juhlia, joista tiedottaa. Juhlita on niin paljon, että radiossa on päivittäin ohjelma, jossa kutsutaan ihmisiä kylien juhliin ja kerrotaan mitä juhlassa tulee minäkin päivänä tapahtumaan. Lähikylien viranomaiset lähettävät radioon virallisen kutsun, jossa he pyytävät radiota lähettämään tuon kutsun ohjelmassa. Tätä ohjelmaa myös kuunneltiin paljon. Eräs kuulija kertoi, että vaikka itsellä ei olisikaan mahdollisuutta matkustaa lähikylien juhliin, on mukavaa saada tietää, mitä niissä tapahtuu. Ohjelman tekeminen juhlasta näytti olevan nuorelle radiotoimittajalle kunnia-asia:

Miltä sinusta tuntuu tehdä ohjelmaa juhlista? A.-R.K., pro gradu -tutkimuksen tekijä.

Se tuntuu hyvältä, koska kerron ihmisille mikä fiesta on missäkin kylässä, ja se on kunnia sillä kaikissa meidän kylissämme järjestetään yhä juhlia, kuten ennenkin. Joka vuosi järjestetään fiesta. Tunnen ylpeyttä. Miguel, radiotoimija, nuori.

Mitä fiesta merkitsee teille sapoteekeille? A.-R.K., pro gradu -tutkimuksen tekijä.

Meille fiesta merkitsee yhdessäoloa, meidän väkemme yhteen tulemista, yhteen liittymistä. Miguel, radiotoimija, nuori.

Osa radion kuulijoita toivoi radiossa kerrottavan enemmän oman kylän ja lähikylien historiasta ja perinteistä. Eräs haastateltava kertoi, että toisinaan kylään tulee vieraita toisista kylistä ja he haluaisivat tietää kylän historiasta. Kun Tepejillossa nuorten kiinnostus vaikutti suuntautuvan ulkopuoliseen, Tabaassa kiinnostus kohdistui vahvemmin omaan.

Yhteisöllisen elämän kulmakivi on aiemmin luvussa kaksi mainitsemani kylän hallintamuoto, jota kutsutaan espanjaksi nimellä usos y costumbres, tavat ja käytännöt. Ollessani Tabaassa tekemässä haastatteluja, eräänä aamuna herätessäni kylän koripallokentällä oli jo aamuseitsemältä loppumassa kyläneuvoston kokous. Kylässä oltiin myös parhaillaan laatimassa kylän sisäistä lainsäädäntöä, tai kuten paikalliset minulle asiaa selittivät, ”normatiivista järjestelmää”.

Kyläneuvosto on suurin kaikista. Kaikki kokoontuvat yhteen, kukaan ei voi rakentaa sinne ryhmä- tai puolueblokkia, ei, Luoja kiitos kyläneuvosto ei ole jakautunut puolueisiin, vaan ajattelutapa on se että asiat tehdään yhdessä. Oscar, radiotoimija, työikäinen.

Kyläneuvoston arvostus näkyi myös radiosta puhuttaessa. Haastateltavat korostivat radion olevan kyläneuvoston alainen. Kun esimerkiksi Tepejillossa oli ollut aikaisemmin nähtävissä tiettyjä jännitteitä kunnanjohtajan ja radion välillä, Tabaassa radiotoimijat hahmottivat radion hyvin selkeästi osaksi kunnan toimintaa. Kunta myös rahoitti radioita maksamalla koordinaattorin palkan sekä hankkimalla jonkin verran laitteita. Kunnan ja radion tiivis yhteistyö näkyi tutkimuksen teon aikana hyvin konkreettisesti. Kun menin Tabaassa haastattelemaan kuulijoita, radion koordinaattori vei minut ensin kunnanjohtajan puheille pyytämään lupaa ihmisten koteihin menemiseen. Kunnanjohtaja antoi luvan ja lisäksi määräsi *topilin*, eli nuoren järjestyksenvalvojan minulle seuraksi ja tulkiksi. Kunnanjohtaja tunsikin Ääni intiaanikylille -hankkeen, joten on mahdollista, että topilin nimeäminen oli osoitus arvostuksesta hanketta kohtaan. Toisaalta saattajan nimeäminen saattoi johtua myös halusta tietää, mitä ulkopuolinen tutkija kodeissa kyselee. Esiliinan nimeäminen toimi myös osoituksena kunnanjohtajan auktoriteetista kylässä. Se, että radion koordinaattori

pyysi lupaa haastattelujen tekemiseen kunnanjohtajalta, viesti toisaalta auktoriteetin arvostuksesta, toisaalta radion ja kunnanjohtajan tiiviistä suhteesta.

Haastatteluissa nousi esille myös halu säilyttää perinteinen vaatetus. Toimittajien oman arvion mukaan radio on jo onnistunut vahvistamaan perinteisen vaatetuksen arvostusta. Yksi tapa on perinteisten tuotteiden tai palveluiden mainostaminen. Esimerkiksi lähikylässä on käsintehtyjä sandaaleja valmistava työpaja, joka mainostaa radiossa. Tabaassa nuoret käyttivätkin paljon paikallisesti valmistettuja sandaaleja, vaikka muuten pukeutuivat länsimaisesti. Paikallistalouden tukemisen ja perinteiden säilyttämisen yhteys tuli haastatteluissa esille muutenkin. Näin arvioi eräs radiotoimittaja:

Onko radio teidän mielestänne tuonut jotain hyötyjä Tabaahan?
A.-R.K., pro gradu -tutkimuksen tekijä.

Minun mielestäni on. Koska minä olen kuullut, että tänne tulee henkilöitä toisista kylistä ja he kertovat radiossa tekevänsä jotain työtä, esimerkiksi Yalahuista tulee mies joka osaa parantaa sairaita, mutta hän ei käytä tabletteja eikä rokotteita, vaan hoitaa pelkillä yrteillä. [- -] Radio innostaa ihmisiä kertomaan että he osaavat tehdä jotakin työtä ja että kuulijat menisivät heidän luokseen. Andrea, radiotoimija, nuori.

Oma arvioni on, että Tabaassa alkuperäiskieltä puhuttiin enemmän arjessa kuin Tepejillossa. Siitä huolimatta, sama säilyttämisen halun ja häpeän välinen dynamiikka tuli esille myös Tabaassa. Radion nuoret toimittajat puhuivat keskenään sapoteekkia. Sen sijaan radiossa he puhuivat lähes pelkästään espanjaa. Sapoteekkia puhuivat ohjelmissaan radion koordinaattori ja opettajat, jotka lähettivät ohjelmaa lukion eduista. Nuorten kohdalla Tabaassa oli alkuperäiskielen suhteen sama dynamiikka kuin Tepejillossa: nuoret häpesivät oman kielen puhumista julkisesti kritiikin pelossa.

Puhutko sinä sapoteekkia radiossa? A.-R.K., pro gradu -tutkimuksen tekijä.

En. Brenda, radiotoimija, nuori.

Miksi et? A.-R.K., pro gradu -tutkimuksen tekijä.

Koska minua hävettää. Brenda, radiotoimija, nuori.

Kerro minulle mikä sinua hävettää. A.-R.K., pro gradu -tutkimuksen tekijä.

No kun naapurit sanovat että emme osaa puhua. Brenda, radiotoimija, nuori.

Ongelmia tuottaa se, ettei sapoteekiksi ole sanastoa uusille käsitteille, ei varsikaan sellaisille joita lukiolaiset ovat oppineet koulussa. Kun he puhuvat koulussa oppimastaan teemasta radiossa sapoteekiksi, heillä on taipumus vaihtaa puhe espanjaksi. Eräs haastateltava kertoi nuorten olevan jo tottuneempia puhumaan espanjaa. Hän myös kertoi, että kun puheeseen livahtaa yksi espanjankielinen sana, sen jälkeen alkaa espanjaa puhua kuin huomaamattaan. Nuorilla oli teoriassa kova halu palvella ihmisiä ja kunnioitus vanhuksia kohtaan, mutta sen toteuttaminen sapoteekkia puhumalla oli haastavaa.

Yksi syy espanjan puhumiselle voi olla valtakielen hallitsevuus tiedonhankinnassa. Tabaan radiossa käytettiin aktiivisesti internetin espanjankielisiä sivustoja radio-ohjelmien tekemisessä. Tabaassa on kirjasto, mutta kaikki kirjalliset lähteet lehdistä kirjoihin ovat espanjaksi. Äärimmäisen harvat osaavat kirjoittaa tai lukea sapoteekkia, eikä alkuperäiskielellä ole juuri painettuja teoksia. Kun tieto on espanjaksi, sen kertominen sapoteekiksi vaatisi määrätietoista kääntämistä. Kun vielä koulussa puhutaan pelkästään espanjaa, on Meksikon virallisen kielen ja oman kielen rajanveto saattanut asettua Tabaassa julkisen ja yksityisen rajalle. Sapoteekkia puhutaan kodeissa, kadulla, pihalla ja kyläneuvoston kokouksessa. Sen sijaan koulussa, kaupungissa ja radiossa puhutaan espanjaa. Vaikutti siltä, että sapoteekin maailma ja espanjan maailma olivat kaksi erilaista käsitteellistä kenttää, joita toimittajat eivät osanneet yhdistää. Levo-Henriksson (2007) kirjoittaa samasta huomiosta hopi-nuorten keskuudessa. Nuorten huomioiminen olisi tärkeää alkuperäiskielen säilyttämiseksi, mutta oman kielen käyttäminen perinteiden kontekstissa tai radiojuonnossa ovat kaksi hyvin erilaista konventiota (mt., 61). Espanjan puhumiselle oli Tabaan radiossa myös yksi käytännön syy. Koska radiolla on yhteisöradioksi poikkeuksellisen vahva 1000 watin lähetin, sen lähetys kuuluu myös sellaisiin kyliin, joissa sapoteekkia ei puhuta tai joiden sapoteekki poikkeaa oleellisesti Tabaan murteesta. Tämän seikan merkitys tuli esiin myös siinä, että Radio Maizin koordinaattori puhui muista haastattelemistani radiotoimijoista poiketen aina yhteisöjen palvelemisesta monikossa, ei ainoastaan oman kylän palvelemisesta. Tämä lukuisten yhteisöjen palveleminen on kuitenkin edellyttänyt espanjan puhumista. Radiotoimijoiden kunnianhimo radion kuuluvuuden suhteen on siis toiminut radion alkuperäistä kielen säilyttämisen tavoitetta vastaan.

Sillä, että radion koordinaattori ja opettajat puhuvat radiossa sapoteekkia on kuitenkin merkityksensä. Olin havainnut jo aiemmilla vierailuillani kylässä ja Tabaan radiotyöryhmää Ääni intiaanikylille -hankkeen koulutuksissa seurattessani, että radion koordinaattori on nuoresta iästään huolimatta kylässä moraalinen auktoriteetti ja nuorten esikuva. Kun tällainen henkilö puhuu radiossa julkisesti alkuperäiskieltä tai käyttää päivittäin perinteisiä sandaaleja, se huomataan. Eräs radion perustajajäsen kertoi koordinaattorin sapoteekin parantuneen, kun hän alkoi puhua kieltä radiossa, sillä hän joutui ottamaan selvää sanojan oikeasta lausumisesta. Koordinaattori on myös radiotoiminnan myötä selvästi herännyt tietynlaiseen perinnetietoisuuteen, jota hän välittää ohjelmissaan kuulijoille. Sapoteekkia puhumalla hän tuottaa kielellistä maisemaa, jossa alkuperäiskieli on osa arjen käytäntöjä (Pietikäinen 2008, 184).

Suhde perinteiden ja kielen säilyttämiseen on Tabaassa varsin erilainen kuin Tepejillossa. Tabaassa keräämässäni aineistossa perinteiden ja kielen säilyttämisestä puhutaan yleästi. Haastateltujen asennoituminen perinteiden säilyttämiseen radion avulla on myönteinen ja toiveikas. Vaikka kielen kohdalla esiin nousi sama häpeän dynamiikka kuin Tepejillossa, yleisesti ottaen haastateltavat olivat tyytyväisiä radion saavutuksiin perinteiden säilyttämisessä. Haastatteluissa Meksikon valtakulttuuri ja valtamedia nähtiin uhkina, mutta radion nähtiin tekevän tehokkaasti vastarintaa ”kulttuurien yhteentörmäystä” vastaan.

Radio Maíz on kuuluvuusalueellaan vallankäyttäjä, jonka kautta käydään kulttuurista kamppailua. Perinteitä, kuten vastavuoroisen kulttuurivaihdon gozona-perinnettä ei pyritty ainoastaan säilyttämään, vaan myös levittämään ja kehittämään. Tabaan radiotoimijoiden puheessa sapoteekkikulttuuri ei näyttäytynyt kuolinkamppailua käyvänä vanhuksena vaan kasvavana ja vahvistuvana nuorukaisena. Tabaassa puhetta yhteisöradion suhteesta perinteiden säilyttämiseen jäsentävät kasvun, leviämisen ja vahvistumisen kehykset. Vaikka valtakulttuuri nähdään Radio Maízissa valloittajan edustajana, ei sen edessä olla heikkoina tai puolustusasemissa vaan pää pystyssä.

5.4 Radio Kichen Skwi chatinoidentiteetin vahvistuminen

Panixtlahuacan kylä sijaitsee Costan alueella, eli Oaxacan osavaltion rannikkoalueella⁶. Panixtlahuacassa tunnelma on hyvin erilainen kuin Tepejillossa ja Tabaassa. Kun

⁶ Kylästä on vielä kolmen tunnin ajomatka merenrannalle, mutta se kuuluu alueeseen Costa, rannikko.

Tabaassa suurin osa naisista on ujoja ja syrjäänvetäytyviä ja jopa epäluuloisia, Panixtlahuacassa naiset ovat aktiivisia, suorasukaisia, luottavaisia ja tapahtumien keskiössä. Tämä näkyy myös radiossa, jonka toimijoina on lähes pelkkiä naisia. Kylään on vaikuttanut paljon katolisen kirkon fransiskaaneljeskunta ja sen vapautuksen teologiasta nouseva intiaanityön suuntaus.

Informattini nostivat perinteestä keskusteltaessa erityisesti esiin häihin liittyvän perinteen. Ennen vanhaan nuori mies pyysi vanhempiansa kanssa morsiamen kättä suurella kunnioituksella, ja tähän liittyi pitkä rituaali, johon kuului lahjoja ja neuvotteluja. Hääperinne mainittiin todennäköisesti siksi, että juuri tässä kohden kylässä on tapahtunut vahva murros. Nykyään Panixtlahuacassa harvat menevät naimisiin. Monet vain ”menevät yhteen”, eli alkavat asua yhdessä ja saada lapsia. Radiotoimittaja Guadalupe kertoi, että Yhdysvaltoihin lähtevät nuoret miehet ”varaavat” tyttöystävänsä lähtemällä vasta sitten, kun tyttö on raskaana. Myös erot ovat yleisiä. Näistä syistä johtuen muihin tuntemiini kyliin verrattuna Panixtlahuacassa oli huomattavasti enemmän ja nuorempia yksinhuoltajiaitejä.

Perheen perustamiseen liittyvä murros on kiinnostava, sillä yleensä intiaanikulttuureissa naimisiinmeno on tärkeä initiaatoriitti, jolla tullaan yhteisön täydeksi jäseneksi. Keskustelin asiasta Panixtlahuacassa kaikkien informanttien kanssa. Häiden lykkäämistä selitettiin taloudellisilla kysymyksillä. Taloudelliset realiteetit eivät kuitenkaan selitä sitä, miksi teini-ikäiset saavat kylässä vauvoja enemmän kuin muissa tutkimissani kylissä. Useimmat informanttini ohittivat teeman olankohautuksella, sanoen ainoastaan ”se on surullista”, tai ”täällä lapsia syntyy vaikka kivenkoloista”. Vasta kylässä pitkään työskennellyt pappi, itse etniseltä taustaltaan miksteekki, avasi ilmiön takana olevia syitä. Hän kertoi, että 1980-luvulla kylän terveyskeskuksessa oli tehty synnytysten yhteydessä pakkosterilisaatioita kertomatta siitä naisille⁷. Lääkärit saivat hänen mukaansa ylennyksiä sen mukaan, miten onnistuivat laskemaan syntyvyyttä kylissä. Haastatteleman pappi arvioi, että kyläläiset olivat tämän kokemuksen jälkeen alkaneet liittää kaiken ehkäisyn ulkoa tulevaan pakkoon. Tästä näkökulmasta ehkäisemättömyyden voi tulkita eräänlaiseksi vastarinnaksi alkuperäiskansoihin kohdistuvaan kontrolliin.

⁷ Alkuperäiskansoihin kuuluvien pakkosterilisaatioita on tapahtunut Amnesty Internationalin mukaan erittäin laajamittaisesti Perussa (Amnesty International, haettu 10.2.2012), mutta myös Meksikossa on dokumentoitu sekä alkuperäiskansoihin kuuluvien naisten että miesten pakkosterilisaatioita, katso esim. Ballinas V. La Jornada, haettu 10.2.2012 ja Ocampo Arista, S. La Jornada, haettu 10.2.2012)

Musiikki on keskeinen osa hääperinnettä. Haastateltavat kertoivat, että ”ennen vanhaan” häissä tanssittiin akustisen viulumusiikin tahdissa, mutta vähitellen sen tilalle on tullut kaupallinen populaarimusiikki. Radio on tehnyt paljon työtä perinteisen musiikin elvyttämiseksi. Kylässä on perinteisen musiikin yhtye *Serpiente de siete cabezas* (Seitsemänpäinen käärme), joka on kutsuttu soittamaan radion vuosijuhliin. Eräs haastateltava arvioi, että radion ansiosta perinteisen akustisen musiikin arvostus on kylässä kasvanut. Hän kertoi, että nykyään ihmiset kutsuvat syntymäpäiväjuhlille tai häihin kaksi yhtyettä, sekä perinteisen musiikin yhtyeen että populaarimusiikkia soittavan yhtyeen.

Radion merkitys näkyy myös kuolleiden päivän juhlassa, joka on Oaxacassa vuoden tärkein juhla. Joulua alkuperäiskansojen yhteisöissä ei juurikaan juhlita, mutta kuolleiden päivän juhlinta voi kestää kaksikin viikkoa. Eräs informanttini kertoi, että ennen radion tuloa monet ihmiset olivat viettäneet kuolleiden päivää vain täyttääkseen velvollisuutensa. Niinpä kylän vanhimmat oli pyydetty radio-ohjelmaan kertomaan kuolleiden päivän merkityksestä. Vanhukset olivat kertoneet, että juhlaa tulee viettää kunnioittaen ja että se on chatinoiden vuoden tärkein juhla. Haastateltava arvioi tämän vaikuttaneen ihmisten käyttäytymiseen.

Kolme vuotta sitten kun radiota ei vielä ollut, kun menimme lapsena kuolleiden haudoille⁸, mukaan tuli vain 10–15 lasta, ja nyt tulevat lähes kaikki kylän lapset. Kerroimme radiossa että menemme tiettyyn aikaan hautausmaalle, [- -] että ihmiset ovat tervetulleita, tuokaa kukkia, ja kyllä, kun on aika lähteä, kaikki lapset tulevat ja näyttää niin suloiselta, että he osallistuvat. Kun he kuulevat kutsun radiossa, heistä tuntuu että heidät otetaan huomioon, ja he osallistuvat.
Guadalupe, radiotoimija, työikäinen.

Panixtlahuacan radio oli tutkimistani kolmesta radiosta ainoa, jossa alkuperäiskieltä puhutaan enemmän kuin espanjaa. Ulkopuolelta tulevat nunnat tekevät ohjelmansa espanjaksi, mutta muut radiotoimittajat lähettävät ohjelmat chatinoksi. Lisäksi esimerkiksi päivän evankeliumi käännettiin aina chatinoksi. Fokusryhmähaastattelussa kävi ilmi, että chatinoa käyttää enemmistö (10/14) radiotoimijoista. Chatinon puhumisessa ei ole kysymys ainoastaan kulttuurin säilyttämisestä, vaan viestinnän sujuvuudesta. Erään haastateltavan mukaan ihmiset ymmärtävät chatinonkielisen viestin kunnolla, mutta espanjankielisen viestin vain suurin piirtein. Silti myös

⁸ Kuolleiden päivän juhla kestää Oaxacan alkuperäiskansojen kylissä monta päivää. Panixtlahuacassa 1. marraskuuta mennään käymään lapsena kuolleiden haudoilla.

Panixtlahuacassa nousi esille sama kysymys kuin Tepejillossa ja Tabaassa, eli vaikeus puhua alkuperäiskielellä käsitteistä, joille kielellä ei ole sanoja. Kylässä opettajana toimiva henkilö kertoi:

Kun ihmisten pitäisi kääntää chatinoksi jotain, joka on kylän peruskokemuksen ulkopuolella, se on vaikeaa. Kun oppilaiden vanhemmat tulevat kouluun tapaamisiin, minun on vaikeaa pyytää heitä kääntämään asioita chatinoksi, koska heillä on rajallinen määrä sanoja, joten on vaikeaa päästä yhteisymmärrykseen. Patricio, radiotoimija, työikäinen.

Panixtlahuacassa pyrittiin määrätietoisesti puhumaan chatinoksi myös asioista, joille ei chatinoksi ehkä ole käsitteitä. Kun olin kylässä tekemässä tutkimusta, radiossa puhuttiin chatinoksi mm. korruptiosta, rahanpesusta ja kidnappauksista. Myös radion kaksivuotisjuhlassa puhuttiin lähes pelkästään chatinoa. Oma kieli oli siis säilynyt muita kyllä enemmän ja laajemmin yhteisössä. Siitä huolimatta, häpeän tematiikka nousi esille myös Panixtlahuacassa. Eräs kuulija toivoikin, että radio voisi tehdä jotain sen hyväksi, että ihmiset eivät tuntisi häpeää oman kielensä puhumisesta.

Monet ihmiset puhuvat nykyään vain espanjaa lapsilleen, he ajattelevat että meidän kielellämme ei ole arvoa, ja koska kieltämme on syrjitty. Diana, radion kuuntelija, työikäinen.

Panixtlahuacassa tuotiin esille teema, josta Tepejillossa ja Tabaassa ei yhtä suoraan puhuttu: alkuperäiskansojen kokema syrjintä. Kielen lisäksi se nousi esille vaatteista puhuttaessa. Chatinonaisten perinteinen asu on näyttävä, värikkäästi kirjailtu paita ja pitkä hame. Iäkkäät naiset käyttävät vielä chatinoasua, mutta keski-ikäiset ja nuoret käyttävät yhä enemmän länsimaisia vaatteita. Myös pukeutumisen kohdalla chatinoiden kokema syrjintä tuli selkeästi esille.

Nykyään on vielä pari-kolme nuorta ihmistä [- -] jotka käyttävät perinteisiä vaatteita, mutta suurin osa nuorista naisista ei enää käytä sitä, heitä hävettää, myös joitain vanhempia naisia hävettää. Se johtuu heidän kohtaamastaan syrjinnästä. Patricio, radiotoimija, työikäinen.

Niin, siitä se johtuu. Useampi nainen yhteen ääneen.

Ja jos puhumme miehistä, niin yksi tai kaksi käyttää perinnevaatteita. Ja jos he lähtevät niissä ulos, he kulkevat häpeillen. Ja me käännymme katsomaan heitä, ja meistä se näyttää siltä että tuo on jo mennyt pois muodista. Patricio, radiotoimija, työikäinen.

Meitä on hakattu. Nainen 1.⁹

Syrjitty. Nainen 2.

Heitä hävettää käyttää sitä. Nainen 3.

Säilyttämisen tematiikka tuli esiin siinä, että samoin kuin Tepejillossa myös Panixtlahuacassa haastatellut arvioivat arjessa käytettävien käsitöiden arvostuksen lisääntyneen. Kiinnostavasti myös siellä tätä säilyttämisen dynamiikkaa havainnollistettiin juuri palmukoreilla ja muovikasseilla. Palmukorien käytön edistämässä yhdistyi perinteiden ylläpitäminen ja ympäristönsuojelu. Panixtlahuacassa radio edisti perinteisten käsitöiden arvostusta samalla menetelmällä kuin Tepejillon radio. Olin kylässä tekemässä tutkimusta juuri radion kaksivuotisjuhlien aikaan. Ennen juhlia radiossa oli pyydetty kuulijoita tekemään ristipistoin koristeltuja tortillaliinoja radion kunniaksi. Radiolle lähetettiin yli 60 liinaa, jotka oli taidokkaasti kirjailtu radion nimellä, radion taajuudella ja jopa radion puhelinnumerolla. Nämä liinat jaettiin juhlissa kunniavieraille, ja liinoja tehneiden kesken arvottiin näyttävästi tehosekoitin suuren juhlayleisön edessä. Näissä tilaisuuksissa tuli ilmeiseksi, että radio on kylissä muutakin kuin vain viestintäväline. Yhteisöradio on yhteisöllinen instituutio ja eräänlainen kulttuurikeskus.

Panixtlahuacan radion kaksivuotisjuhla pidettiin kirkon sisäpihalla. Kirkon rooli kylässä olikin kiinnostava. Vaikka katolinen kirkko on tuonut kyliin ulkopuolisen uskonnon, samaan aikaan fransiskaaneurakunnalla on ollut tärkeä rooli oman kulttuurin arvostuksen nostamisessa. Panixtlahuacan papit, munkit ja nunnat ovat opiskelleet ”pastoral indígena”-suuntausta, eräänlaista kirkon intiaanityön suuntausta. Siinä korostetaan intiaanien omaa tapaa kokea pyhä, eikä pyritä tuhoamaan tai demonisoida kyläläisten omia uskomuksia. Eräs kirkon maallikkoaktiivi on käynyt vuosia kirkon intiaanityön koulutuksissa. Tämä näkyi siinä miten luontevasti hän esitteli minulle kirkossa olevia esineitä, esimerkiksi ristiä joka ei ollutkaan ainoastaan risti, vaan myös ”pyhä isoäiti”, eli chatinoiden luomismyytin keskeinen henkilö.

Panixtlahuacan kirkkoherra on ollut keskeinen henkilö radion tuomisessa kylään. Hän piti tärkeänä, että chatinot itse ottavat asiakseen kulttuurinsa säilyttämisen. Hänestä ei ole riittävää, että kirkko toimii kulttuurin säilyttämisen katalyyttinä, vaan hän toivoi

⁹ Tässä kohden äänitystä en saanut selvää puhujista, joten käytän poikkeuksellisesti ilmauksia nainen 1, 2 ja 3.

kyläläisten ottavan itse vastuun kielen, järjestäytymistavan ja perinteisen uskon säilyttämisestä. Yksi keskeinen radiotoimija näki asian näin:

On monia asioita, esimerkiksi uskon alueella, puhumme heidän perinteistään, jotka he ovat jo menettämässä, maan kunnioittamisesta, esimerkiksi kun he menevät kylvämään, he rukoilevat, pyytävät maalta lupaa kylvää siihen, ja tämä on katoamassa, ja pian (maa) tuhoutuu, enää ei haittaa saastuttaa, tuhota. Kun maan ja luonnon kunnioitus häviää, siitä alkaa ongelmien ketju. Esimerkiksi, he sanovat äiti maa, ja he huolehtivat siitä koska se on heidän äitinsä, mutta kun se ei enää ole heidän äitinsä, he tuhoavat sen, he saastuttavat sen, satuttavat sitä, roskaavat, raha onkin kaikista tärkeintä, olla omaisuutta, muulla ei ole merkitystä. He olivat yhteisö ja nyt ne ovat yksilöitä. Joten minä ajattelen, että kaikki tämä tulisi pelastaa. Bernardo, radiotoimija, työikäinen.

Panixtlahuacan radiossa näkyi hyvin selkeästi tämä eetos. Se, että radiossa toisaalta luetaan päivän evankeliumi, ja toisaalta kannustetaan ihmisiä juhlimaan esihispaanista kuolleiden päivää perinteisin menoin, osoittaa, ettei uskomuksia nähdä vastakkaisina, ristiriitaisina tai kilpailevina. Kun Tabaassa korostui ulkopuolisen valtakulttuurin vastustaminen, Panixtlahuacassa näkyi enemminkin sellaisen chatinoidentiteetin vahvistaminen, johon mahtuvat samanaikaisesti esihispaaniset rituaalit ja toisaalta kirkko kohtaamispaikkana.

Aineistossani oli perinteiden säilyttämiseen liittyvää puhetta vähiten juuri Panixtlahuacan kohdalla. Chatinon kielestä puhuttiin vain vähän menettämisen tai uhan näkökulmista. Oma havaintoni oli, että kieltä puhuttiin radiossa paljon, joten suhde kieleen ei näyttänyt olevan yhtä kompleksinen kuin esimerkiksi Tepejillossa. Käsitöihin, musiikkiin ja kuolleiden päivään liittyen haastateltavat kertoivat perinteiden säilyttämisen onnistumisista. Puheessa näistä onnistumisista toistui huojennus jo menetetyin saamisesta takaisin. Ennen kaikkea panixtlahuacalaisten radiotoimijoiden puhetta perinteiden säilyttämisestä kehysti kovin mutkaton ylpeys omasta ja oman arvostuksen vahvistuminen. Vaikka perinteiden säilyttämisestä puhuttiin Panixtlahuacassakin, teema ei ollut radion polttavin kysymys. Kuten luvussa kuusi näemme, kylän polttava kysymys on toisaalla.

5.5 Oman arvostaminen

Tarkasteltuani ensin kolmen kylän haastattelumateriaalia erikseen, analysoin tekstejä lopulta yhdessä, yhtenäisenä tekstimassana. Etsin haastatteluista haastateltujen

nimeämiä radion avulla tehtävän kulttuurin ja kielen säilyttämisen tavoitteita, sen hyväksi tehtyjä toimenpiteitä ja niillä saavutettuja tuloksia. Lisäksi tarkastelin haastateltujen nimeämiä perinteiden säilyttämisen uhkia. Kiinnitin myös huomiota niihin ilmiöihin, jotka toimivat tuloksien saavuttamisen esteinä.

Kylissä nimetään säilytettäväksi ensisijaisesti äidinkieli, ”oma kulttuuri” ja perinteet. Äidinkielen säilyttämistä korostettiin kaikissa kolmessa kylässä. Kulttuurilla ja perinteillä haastattelemani ihmiset viittasivat yhteisölliseen elämänmuotoon, jossa kylän hyväksi tehdään paljon palkatonta työtä ja päätökset tehdään yhdessä kyläneuvostossa. Tähän elämäntapaan kuuluu kiinteästi myös juhlaperinne, jossa kylän vuosittainen pyhimysjuhla ”fiesta” ja kuolleiden päivä järjestetään yhteisöllisesti ja niitä juhliitaan perinteisin menoin. Keskeisiksi perinteiksi mainittiin myös hääperinne, käsityöperinne, pukeutumisperinne, luonnonyrteillä parantaminen ja ruoanlaittoperinne.

Perinteiden ja kielen säilyttämiselle nimettiin neljä keskeistä uhkaa: siirtolaisuus, valtamedia, syrjintä ja kapitalismi. Siirtolaisuus ja valtamedia tuovat kyliin uusia vaikutteita, jolloin nuoret alkavat ihannoida länsimaista elämäntapaa oman kylän perinteiden sijaan. Kapitalismin logiikan vallitessa yhteisöllinen elämäntapa ja vastavuoroisen vaihdon kulttuuri alkaa näyttää vanhanaikaiselta. Syrjintä tai sen pelko ovat saaneet kyläläiset hylkäämään käsityö- ja pukeutumisperinteitään. Kieltä uhkaavat siirtolaisuus ja valtamedia, jotka saavat nuoret arvostamaan espanjaa tai jopa englanninkieltä alkuperäiskieltä enemmän. Syrjinnän pelossa osa ihmisistä ei opeta äidinkieltään lapsilleen.

Kaikki kolme radiota olivat tehneet säilyttämiseen tähtääviä toimenpiteitä. Radiotoimittajat olivat kutsuneet vanhuksia radioon puhumaan omaa kieltä, käsitelleet perinteitä radiossa ja tarjonneet radiota talkoiden tai juhlien järjestämiseen liittyvien tiedotteiden lähettämiseen. Jokaisessa kylässä korostettiin radion järjestämien juhlien, kuten radion vuosijuhlien merkitystä perinteiden säilyttämisessä. Radioiden järjestämät juhlat ovat tärkeitä, koska niissä on tietoisesti noudatettu juhlien järjestämisen vanhoja tapoja ja niissä perinteinen musiikki on saanut erityisaseman. Radion rooli kylissä ei siis rajoitu radiolähetykseen, vaan sillä on rooli myös studion ulkopuolella.

Aineistossani tulee esille myös selkeitä saavutuksia perinteiden säilyttämisessä. Radiotoimittajat kertoivat käsityöperinteen ja paikallisen musiikin arvostuksen noususta sekä juhlaperinteen elpymisestä. Perinteisten elinkeinojen kuten kansanparannuksen

arveltiin hyötyvän radiosta. Kielen suhteen puhuttiin enemmän toiveista ja tavoitteista kuin saavutuksista. Vaikka suhde kieleen poikkesi toisistaan vahvasti, jokaisessa kylässä puhetta kielestä kehystää *toive* kielen säilymisestä tai elossa pysymisestä. Tältä osin tulokseni vahvistavat Pietikäisen (2008, 184) näkemystä siitä, että media voi olla tärkeä sellaisen kielellisen maiseman luomisessa, jossa alkuperäiskieli on osa päivittäistä elämää, ei historiallinen muinaisjäänne.

Haastatellut puhuivat paljon enemmän radion perinteiden säilyttämiseen tähtäävistä toimenpiteistä kuin saavutuksista. Jälkimmäisten suhteen haastatellut olivat usein hyvin nöyriä ja vaatimattomia. Näen ristiriidan tekemieni haastattelujen ja kylissä tekemieni havaintojeni välillä¹⁰. Miksi haastatellut puhuivat niin vähän saavutuksistaan? On mahdollista, että haastatellut eivät yksinkertaisesti nähneet saavutuksiaan. Ihminen luo merkityksiä vertaamalla, eikä yhteisöradioilla Oaxacan kylissä ole juuri relevantteja vertailukohteita. Radiotoimittajat ovat kuulleet kaupallisia radioita, joten toimittajat näkivät kyllä radioidensa puutteet suhteessa kaupallisiin radioihin. Sen sijaan he eivät olleet juurikaan kuulleet toisia yhteisöradioita, joilla olisi myös perinteiden säilyttämisen tavoite.

Säilyttämisen esteiden tarkasteleminen paljastaa vahvoja kulttuurisia jäsennyksiä. Vaikka kielen säilyttämisestä puhuttiin, kieltä ei kuitenkaan puhuttu kaikissa radioissa. Syyksi kielen puhumattomuudelle nimettiin häpeä siitä, että kieltä ei puhuttu ”oikein”. Aineistossa on näkyvissä vahva eronteko oikean ja väärän alkuperäiskielen puhumisen välillä. Oikein puhumisella tarkoitettiin puhumista siten kuin kieltä on puhuttu ”ennen vanhaan”. Kielen säilyttämistä käsittelevästä haastatteluaineistosta piiryy kuva kulttuurista, jossa alkuperäiseksi tai oikeaksi miellettyä ja muuttumatonta arvostetaan äärimmäisen paljon. Informanttini, Ääni intiaanikylille -hankkeen tekninen koordinaattori vahvisti tämän havaintoni sanomalla, että Oaxacan alkuperäiskansojen kulttuureissa alkuperäistä arvostetaan enemmän kuin mitään muuta (Cruz Martínez, 12.2.2012). Tästä syntyy paradoksi: alkuperäiseksi mielletty on niin arvostettua, että sitä voivat käyttää vain ne, jotka osaavat puhua kieltä tarpeeksi ”oikein”. Käytännössä tämä

¹⁰ Esimerkiksi Tepejillossa on vain muutama keski-ikäinen mies, jotka osaavat soittaa paikallista akustista musiikkia. Suurin osa näistä muusikoista on siirtolaisina muualla maassa tai Yhdysvalloissa. Radion väki kuitenkin onnistui saamaan muusikot yhteen radion vuosijuhliin 6.1.2009 (olin juhlissa itse vieraana). Ryhmä soitti juhlissa monta tuntia, ihmiset tanssivat ja radiotoimittajat äänittivät musiikkia. Vaikka tämä yksittäinen tapaus ei takaakaan paikallisen musiikin säilymistä sukupolvelta toiselle, näin sen olevan arvokas murtuma kaupallista populaarimusiikkia arvostavassa tendenssissä. Haastateltavat itse eivät kuitenkaan maininneet haastatteluissa tätä tapausta.

tarkoittaa sitä, että vanhempi väki puhuu alkuperäiskieltä radiossa, mutta suurin osa nuorista puhuu espanjaa.

Häpeän tematiikka toistui haastatteluissa suhteessa valtakulttuurin ja oman kielen normeihin. Freirelaisittain ajateltuna rasismi on tehokkainta silloin, kun alistettu subjekti on sisäistänyt sen logiikan ja tuottaa ja uudistaa sitä itse. Freire (2005) ajattelee sorrettujen olevan eksistentiaalisesti kaksijakoisia. He ovat samanaikaisesti sekä oma itsensä että sortaja jonka varjon he ovat sisäistäneet. Sorretut ovat omaksuneet sortajiin kiinnittyvän asenteen, jolloin vastapuolta ei nähdä sellaisena, josta pitäisi vapautua, vaan sellaisena, johon pitäisi samaistua. Toinen sorrettujen erityispiirre on itsehalveksunta, joka johtuu siitä, että he ovat sisäistäneet sortajien käsityksen heistä itsestään. He ovat kuulleet olevansa laiskoja ja tuottamattomia, ja lopulta ovat vakuuttuneet siitä itsekkin. Sorretut pitävät itseään tietämättöminä ja ajattelevat opettajan tietävän miten asiat ovat. (Mt., 47–67.) Freirelaisittain ajateltuna alkuperäiskansat ovat sisäistäneet käsityksen omasta kielestään ja kulttuurista muita huonompina niin syvästi, että tuottavat ja uudistavat rasismia itse. Aineistoni pohjalta voi sanoa, että radioiden pyrkimykset säilyttämiseen ovat eräänlaista vastarintaa sisäistettyä rasismia kohtaan. Radioissa pyritään aktiivisesti luomaan uutta arvostuksen logiikkaa suhteessa miksteekki-, sapoteekki- ja chatinoperinteisiin. Alkuperäiskieleen, yhteisölliseen elämäntapaan, perinnevaatteisiin ja käsitöihin pyritään aktiivisesti liittämään myönteisiä määreitä.

En tunnista tutkimuksessani Radan (1978) havaintoja radion assimiloivasta vaikutuksesta. Radiolla voi olla assimiloiva vaikutus yhteisössä, joka oli ennen radiota täysin eristyksissä mediasta. Tutkimissani kylissä näin ei ollut. Kylissä ainakin osalla ihmisistä oli mahdollisuus katsoa televisiota ja osa kyläläisistä oli asunut vuosia Yhdysvalloissa. Kuva koskemattomista ja neitseellisistä alkuperäiskansojen yhteisöistä ei sovi tutkimiini kyliin. Niissä on käyty yhteisöllisen ja individualistisen kulttuurin välistä neuvottelua jo pitkään, ja sitä tullaan käymään radiosta huolimatta. En väitä, että yhteisöradio aina auttaa säilyttämään perinteitä. Sen sijaan katson, että yhteisöradion tuoma lisäarvo tälle neuvottelulle on siinä, että se on kyläläisten itsensä hallinnassa. Radio on areena, jolla perinteitä voidaan käsitellä kyläläisille itselleen sopivalla tavalla, ei eksotisoiden tai halveksuen. Oaxacassa on yleistä, että alkuperäiskansoihin kuuluvat henkilöt salaavat taustansa syrjinnän pelossa tai hävetessään intiaaniuttaan. Kontekstissa, jossa syrjintä ja rasismi leimaavat mestitsien ja alkuperäiskansojen välistä suhdetta, jo

sillä on suuri merkitys, että radioissa voi olla avoimesti miksteekki, sapoteekki tai chatino. Sari Pietikäisen (2008, 185) saamelaisten mediaa käsitelleessä tutkimuksessa eräs saamelainen toimittaja korostaa sen näkökulman tärkeyttä, ettei saamelaisuus olisi jotain jota katsotaan, vaan aktiivista, 'jotain mitä me olemme'. Tätä samaa dynamiikkaa näen tutkimien alkuperäiskansojen radioissa. Ne toimivat tiloina, joissa alkuperäiskansan perinteet ja kieli eivät ole vain museoesineitä, vaan osa toimijuutta ja arkea.

6 MUUTOS

6.1 Radio muutoksen tuottamisen tilana

Toinen aineistosta nouseva keskeinen yhteisöradion merkityksellisyyttä kehystävä teema oli muutos. Yhteisöradiosta puhuttiin tilana tai välineenä, jonka avulla kylää voitiin hyvin eksplisiittisesti kehittää, parantaa tai muuttaa. Tässä luvussa käsitelen tätä muutoksen käsitettä kehystävää puhetta. Luku etenee samalla logiikalla kuin edellinen analyysiluku. Vaikka muutospuheessa on läpi kylien toistuvia teemoja, jokaisen kylän todellisuus ja yhteiskunnalliset ongelmat olivat spesifejä. Esittelen ensin muutospuhetta kylittäin, kunkin kylän yhteiskunnallisessa ja sosiaalisessa kontekstissa. Lopuksi analysoin tätä muutoksen kehykseen asettuvaa puhetta yhtenä tekstinä.

6.2 Radio tabujen rikkomisen foorumina

Radio merkitsee viestintää, edistystä. [- -] Meistä tuntuu että olemme elävä kylä, koska kylän ääni kuuluu, [- -] kun meillä on radio tunnemme itsemme aktiivisiksi, eläviksi. Ernesto, radiotoimija, ikääntynyt.

Vaikka Tepejillossa pyrittiin sinnikkäästi pitämään yllä perinteitä, samassa kylässä kohtasin kaikista edistysuskoisimmat ihmiset. He kertoivat radion tuomista käytännön hyödyistä, mutta myös radion avulla tuotetusta yhteiskunnallisesta muutoksesta. Aloitan tässä käytännön hyödyistä, eli siitä miten radio on tuonut kyläläisten kokemuksen mukaan helpotusta arkielämän viestintään.

Tepejillossa toimii nykyään puhelin ja jopa siirtolaisten rahoittama kännykkäverkko, mutta vain osalle ihmisistä puhelimen käyttö on mahdollista. Mobiilikulut ovat Meksikossa korkeita, ja varsinkin syrjäseuduilla puhelinoperaattorit laskuttavat äärimmäisen korkeita summia. Joten puhelinverkon olemassaolo ei välttämättä merkitse, että sitä on mahdollista hyödyntää tehokkaasti arkisessa viestinnässä. Radion sen sijaan kerrottiin toimivan hyvin käytännöllisenä viestintävälineenä erilaisten arjen pulmien ratkaisemisessa. Jos jonkun kyläläisen kotieläin karkaa, siitä kerrotaan radiossa, ja niin eläimen mahdollisesti nähneet voivat auttaa eläimen etsinnässä. Kun kylässä on tulipalo, kunnanjohto kutsuu ihmisiä sammutustöihin radion kautta. Kyläläiset, jotka myyvät ruokaa, vaatteita tai muita tuotteita, voivat mainostaa radiossa pientä korvausta vastaan.

Paikallistalouden tukemista tällä tavoin pidettiin kuuntelijoiden keskuudessa tärkeänä. Myös perinteistä valistusta pidettiin arvostettiin.

Tykkään siitä kun radiossa puhutaan terveydestä, ravinnosta, siitä miten kohdella lapsia. Miten elää, mitä tehdä jotta lapset eivät söisi makeaa, eivät joisi limsaa, miten lajitella roskat, mikä on biojätettä ja mikä lähetetään poltettavaksi. [- -] Minulla ei ole koulutusta, mutta radiota kuuntelemalla opin. Agustina, radion kuuntelija, ikääntynyt.

Tepejillossa yksi suosituimmista radio-ohjelmista oli lääkärin ohjelma, jossa hän puhuu terveellisestä ruokavaliosta ja sairauksien ehkäisystä. Lääkäri myös kertoo, minkälaisten oireiden vuoksi on tärkeää mennä lääkäriin. Eräs kuuntelija kertoi ohjelmaan tulevan kysymyksiä kaukaisemmistakin kylistä. Kylissä käy myös kiertäviä erikoislääkäreitä. Kun kylään tulee silmälääkäri, hän ilmoittaa asiasta radiossa. Tutkimuksen teon aikaan Huajuapán kaupungista¹¹ tuli joka viikonloppu kaksi hammaslääkärinä Tepejilloon. Myös he ilmoittivat palveluistaan radiossa.

Tällä hetkellä radion koettiin parantavan kylän sisäistä viestintää. Sen toivottiin helpottavan tulevaisuudessa myös kyläläisten ja Yhdysvalloissa olevien siirtolaisten välistä yhteydenpitoa. Mikäli radiolähetys saataisiin internetiin, radiota voisi kuunnella myös Yhdysvalloissa.

Yhteisömedia voi monesti käsitellä sensitiivisiä kysymyksiä, joita yhteisössä on muutoin vaikeaa käsitellä (ks. esim. hiv-tietoisuuden parantamisesta osallistavan videon avulla Zimbabwessa Matewa 2009, 124–125 tai Intian kontekstista Jayaprakash & Shoesmith 2007, 45). Radion entisen koordinaattorin mukaan Tepejillon radio on onnistunut rikkomaan erityisesti nuorten seksuaalisuuteen liittyviä tabuja. Nuoret itse alkoivat käsitellä radiossa murrosikää, seksuaaliterveyttä ja ehkäisyä. Kylässä tämä herätti ensin vastustusta.

Jos puhutaan yhtäkkiä vaikka kondomin käytöstä, ihmiset ajattelivat, että kehoitetaan ihmisiä harrastamaan seksiä missä tahansa iässä ja vastuuttomasti, kunhan vain käyttävät kondomia. Magdalena, radiotoimija, työikäinen.

Nuoret kuitenkin jatkoivat näiden kysymysten käsittelyä, vaikka myös heihin kohdistui epäilyjä ja syytöksiä. Kun teini-ikäinen tyttö käsittelee seksuaalisuutta nuorten radio-ohjelmassa, nousee pienessä kyläyhteisössä helposti arvailuja näin suorasukaisen puhujan omasta käyttäytymisestä. Tyttö kuitenkin jatkoi ohjelmaa, kertoi

¹¹ Huajuapán, Mixtecan alueen hallinnollinen keskus, sijaitsee 2,5 tunnin päässä Tepejillosta

sukupuolitaudeista ja muista asioista. Eräs haastateltu arvioi, että ohjelma on muuttanut ihmisten ajattelutapaa.

Monet ihmiset ajattelivat, että jos naisella oli vaginatulehdus, ei ajatustakaan lääkäriille menemisestä. Tulehdusten vuoksi oli paljon kuolemia, miehet eivät hyväksyneet sitä, että lääkäri tutkisi heidän vaimonsa. Vähitellen nämä asiat alkoivat valjeta vanhemmille ihmisille ja he ymmärsivät, että seksuaalisuudesta puhuminen ei ole kehoitus seksin harrastamiseen. Magdalena, radiotoimija, työikäinen.

Kuuntelija, jolla oli teini-ikäinen tytär, piti nuoria käsitteleviä ohjelmia tärkeinä. Häntä huolestutti se, että nuoret haluavat paljon vapautta ja että ”tyttö on aina suurempi riski, nainen tuo aina kotiin seurauksia”. Radiotoimittajana toimiva eläkkeellä oleva opettaja tekee radion kautta sitä, mitä vanhemmat eivät uskalla: kertoo nuorille murrosiän aikana vartalossa tapahtuvista muutoksista. Koska vanhemmat eivät useinkaan kerro niistä nuorille, toisinaan nuoret pelästävät normaaleja muutoksia, kuten kuukautisten alkamista. Tepejillossa kaksi keskeistä informanttiani oli sitä mieltä, että seksuaalisuuden tabu on kylässä rikkoutunut. Toinen heistä oli yksi ensimmäisiä seksuaalisuutta käsitelleitä toimittajia. Hän aloitti puhumalla naisten seksuaalisesta tyytymättömyydestä, jonka hän katsoo johtuvan tyttöjen naittamisesta 13–14-vuotiaina miehille, jotka tulevat pyytämään tytön vanhemmilta tämän kättä.

Ei ole rakastumista, ei seurustelua, ei ole rakkautta, he menevät naimisiin. Joten hääyö on käytännössä raiskaus, koska sinut pakotetaan. Asiat menevät eteenpäin, tulee lapsia. Tulee pahoinpitelyjä, kaikki muu, mutta ei ole todellista rakkautta. Siitä tulee tapa. Sanot 'olen mieheni kanssa, koska kaikkien näiden vuosien jälkeen kiinnyn häneen', mutta ei se ole rakkautta. [- -] Minä olen nähnyt paljon näitä tapauksia. Joten puhuin siitä radio-ohjelmassa, samalla tavalla kuin nyt sinulle. Alberto, radiotoimija, työikäinen.

Toimittaja kertoi saaneensa suorasukaisesta ohjelmastaan paljon onnitteluja, mutta myös paljon kritiikkiä. Hän arveli pahennuksen johtuneen toisaalta siitä, että asiaa käsiteltiin ensimmäistä kertaa, ja toisaalta siitä, että hän meni suoraan asian ytimeen ilman kiertelyitä. Toimittaja kuitenkin uskoi, että jos hän nostaisi teeman nyt uudelleen esille, se ei herättäisi yhtä paljon tuhtumusta, sillä ihmiset ovat jo tottuneempia käsittelemään arkaluontoisia asioita.

Tepejillossa haastattelemini naisten mukaan naisen asema kylässä on ankara. Perheväkivalta on yleistä. Perinteisesti tytöt kouluttautuvat vain vähän, sillä heidän tehtävänsä on mennä naimisiin ja alkaa huolehtia miehestä, lapsista ja kodista. Tässä

kontekstissa on poikkeuksellista, että mies puolustaa naisia julkisesti, mitä edellä siteeraamani henkilö tekee. Hänellä oli myös suunnitelmia aiheista, joita hän haluaisi tulevaisuudessa käsitellä, mutta joiden käsittely tuntui vielä vaikealta: perheväkivalta ja avioliitossa tapahtuvat raiskaukset ovat yhä tabuja. Hän haluaisi käsitellä näitä teemoja, mutta pelkäsi niiden käsittelemisen tuovan hänelle ongelmia kylän miesten kanssa. Tämä sama toimittaja on ainoa henkilö Oaxacan alkuperäiskansojen kylissä, joka on puhunut minulle suoraan inestien yleisyydestä. Inesti on ongelma, johon ei ole vielä uskallettu radiossa puuttua, mutta joka selvästi vaivasi häntä. Toimittaja oli käynyt vastikään 30–40 talon syrjäkylässä, jossa ihmiset olivat kertoneet hänelle noin viidessä talossa olevan inestiä.

Nämä asiat on tuotava päivänvaloon. [- -] On tehtävä ihmisiä tietoiseksi siitä että he eivät ole yksin, että näitä asioita tapahtuu mutta sinulla on yhteisö joka voi auttaa. Juu on siinä että he eivät tuntisi olevansa yksin. Alberto, radiotoimija, työikäinen.

Tabujen käsitteleminen avoimesti radiossa on kylän vallitsevien käytäntöjen ja normien vastaista. Tämän haastateltava tiesi, mutta teki sitä silti, koska uskoi sen olevan radion tehtävä.

Entinen kunnanjohto sanoi että likapyykki pestään kotona. Mutta minä sanon: se viedään ulos kuivumaan. Ei pyykkiä voi kuivata sisällä, se alkaa haista pahalle. [- -] Meidän on käsiteltävä niitä teemoja joita muut radiot eivät käsittele. Siksi olemme olemassa. Alberto, radiotoimija, työikäinen.

Radion koordinaattorin arvion mukaan radion kuuntelijoista 70–80 prosenttia on naisia. He jäävät kotiin tekemään ruokaa ja siivoamaan, kun miehet lähtevät töihin pelloille – mikäli perheen mies on kylässä, eikä Yhdysvalloissa. Koordinaattori uskoikin, että juuri naisten kanssa he voivat saada aikaan enemmän, muuttaa heidän ajattelutapaansa. Hän arvioi naisten tulleen radio-ohjelmien ansiosta tietoisemmiksi, aliarvioivan itseään vähemmän ja arvostavan itseään enemmän.

Toinen haastateltujen esiin nostama tärkeä teema oli ympäristönsuojelu. Eräs kuulija kertoi oppineensa radiota kuuntelemalla saasteista:

*(...) ei pidä polttaa muovia, sillä siitä tulee paha haju.*¹² Lucia, radion kuuntelija, ikääntynyt.

Tepejillossa ympäristönsuojelu on äärimmäisen tärkeää, sillä alue kärsii kuivuudesta. Radiossa käsitelläänkin ympäristöasioita: roskaamisen vähentämistä, veden säästämistä ja metsäpalojen ehkäisyä. Tepejillossa on rajoitettu puiden hakkaamista eroosion ehkäisemiseksi. Vettä kylässä on äärimmäisen vähän. Tein haastatteluita juuri kuivuuden pahimpana aikana. Eräs kuulija kertoi radion opettaneen häntä säästämään vettä.

Nyt ei ole vettä, minä en heitä pois pesuvesiä vaan säilytän ne vessan vetämiseen. Radiossa annetaan tämän tapaisia neuvoja. Agustina, radion kuuntelija, ikääntynyt.

Radiotoimittajat olivat realistisia muutoksen tuottamisen nopeuden suhteen. Eräs toimittaja arveli, että on mentävä 5–10 vuotta, ennen kuin ihmiset tulevat tietoisemmiksi ympäristöasioista. Joissakin asioissa radio on kuitenkin haastateltavien kokemuksen mukaan jo saavuttanut muutoksia. Yksi niistä oli villieläinten suojelu. Vuonna 2009 radiossa alettiin puhua villieläinten suojelun tärkeydestä. Kuulijat soittivat lähetykseen, tuoden kiivaastikin esille, ettei ole kohtuullista pyytää kyläläisiä suojelemaan eläimiä, kun kunnanjohdossa oleva henkilö tunnetusti metsästi paljon. Tämä aiheutti kylässä pienen kriisin, jonka aikana kunnanjohto kääntyi radiota vastaan ja radion silloinen koordinaattori sai kylän johdolta hienovaraisen vihjauksen olla hiljaa. Lopulta radio kuitenkin onnistui tavoitteessaan. Radion voi nähdä olevan paikka asioiden ajamiselle, yksi politiikan tekemisen tai jopa oikeudenkäynnin paikka (Glynn ja Cupples 2011, 114).

Miten tyytyväinen olin ja koko ryhmä olimme sillä tekemiemme ohjelmien pohjalta kyläneuvostossa tehtiin säännöt eläinten metsästyksestä, ja nyt kylässä saa ison rangaistuksen jos metsästää esimerkiksi peuran tai suden. [- -] Kyseessä on alue jolla on vähän kasvillisuutta eikä paljon eläimiä, ja jollain tavalla ihmisistä on tullut tietoisia. [- -] Tällä tavalla uskomme että radio on ottanut osaa kylän parantamiseen. Magdalena, radiotoimija, työikäinen.

Toinen muutoksen alue on puoluepolitiikka. Oaxacan intiaanikylissä on tyypillistä, että PRI-puolue voittaa aina vaalit. Vaikka Tepejillon radion perustusasiakirjassa on säädetty, että radio on poliittisesti sitoutumaton, radiossa on mukana paljon ihmisiä,

¹² Haastattelin henkilöä tulkin välityksellä. Tulkki kertoi, että miksteekiksi ei ole sanaa saastuttaa, joten he käyttävät ilmaisua paha haju.

joita kiinnostaa tiedottaa ihmisille eri vaihtoehtoista ja ravistella kyseenalaistamattomuuden kulttuuria. Eräs toimittaja kuvaili kyläänsä hyvin sulkeutuneeksi. Hänen kertomansa mukaan ihmisiä ei ole kiinnostanut, mitä kylän ulkopuolella tapahtuu. Suuri osa ihmisistä ei ole hahmottanut puolueiden eroja.

Oli rouvia jotka eivät osanneet lukea eivätkä osanneet kirjoittaa, joten vaalivirkailija kysyi ”mitä puoluetta äänestät? On PRI, PAN ja PRD.” Laita minulle vähän leipää”¹³, he sanoivat. Koska he liittivät PANin ruokaan. Joten he ajattelivat että PAN tuo ruokaa. Joten se on hyvin surullinen tilanne. Miksi? Koska he eivät huomaa maan todellisuutta ja me maksamme sen hinnan. Alberto, radiotoimija, työikäinen.

Freire johti lukutaitoprojekteja Brasiliassa aikana, jolloin lukutaito oli politisoitunut aihe, sillä se oli äänioikeuden ehto (Tomperi 2005, 22). Lukutaitokoulutuksen tavoite oli mahdollistaa ihmisten laajempi osallisuus yhteiskunnassa. Meksikossa lukutaidotonkin saa äänestää, mutta jos ihmisillä ei ole mahdollisuutta saada tietoa, on todellinen valinnan mahdollisuus vaaleissa kyseenalaista. Freire puhui kriittisen tietoisuuden (conscientización) herättämisestä. Kuulin myös Oaxacan yhteisöradioitoimittajien puhuvan usein siitä, miten tärkeää on ”*concientizar a la gente*”. Espanjan sana conciencia viittaa omatuntoon ja tietoisuuteen¹⁴. Radiotoimittajien käyttämää verbiä *concientizar* ei löydy sanakirjoista, mutta tulkitsen sen viittaavan ihmisten tietoisuuden vahvistamiseen ja oman tiedostamisen herättämiseen. Näen radiotoiminnassa syvästi freirelaista ajattelua: radioiden keskeiset henkilöt ajattelevat, että oleellista ei ole antaa kuulijoille valmiita vastauksia, vaan rohkaista ihmisiä ajattelemaan itse, kyseenalaistamaan, vertailemaan ja analysoimaan. Radion koordinaattori arvioi radion onnistuneen tässä työssä, sillä PRI hävisi vaalit Tepejillossa¹⁵.

Monet eivät äänestäneet PRI:tä. Koska yleensä aikaisemmin, PRI sanoi kampanjoissaan, annamme teepaidan ja sangon niille, jotka äänestävät (meitä). Joten kaikki sanoivat että teepaita ja sanko, vaude. Mutta sen ansiosta että Magdalena puhui tästä, Juan Diego puhui

¹³ Oikeistolaisen Partido acción nacional -puolueen lyhenne PAN tarkoittaa espanjaksi myös leipää.

¹⁴ Hytönen, A & Talvitie, J.K. WSOY:n Espanja-suomi suursanakirja: conciencia f1 omatunto; 2 tunnollisuus, tarkkuus; 3 tietoisuus, taju

¹⁵ Tosin on myös muistettava, että syyt PRI:n äänestämiseksi voivat olla monitahoisia. Katso Lynn Stephenin teksti oaxacalaisen mestitsiyhteisön jäsenistä, jotka kannattavat samaan aikaan zapatistien (EZLN) kapinaa ja muistelevat hyvällä Meksikon vallankumousta, mutta äänestävät silti PRI:tä. Maanviljelijät olivat kiitollisia PRI:lle Meksikon vallankumouksen seurauksena heille annetuista ejido-maista, ja toteuttivat kiitollisuuttaan äänestämällä. He näkevät PRI:n olevan maalaisten puolella heidän isovanhempiaan haciendojen työntekijöinä orjuuttaneita suurmaanomistajia vastaan. (Stephen 1997)

tästä, ja niin ihmiset ovat vähitellen tulleet tietoisemmaksi siitä että he antavat meille vain vähän siitä mikä meille kuuluisi. Joten Juan Diego ja Ernesto sanoivat että ottakaa ne vastaan, ei se haittaa, ottakaa teepaita, ottakaa sanko, mutta äänestäkää ketä haluatte. Joten kyllä radio on vaikuttanut. Alberto, radiotoimija, työikäinen.

Radiotoimittajien haastatteluissa nousi esille myös muutos naisten osallistumisessa päätöksentekoon. Tepejillon kyläneuvoston kokouksiin on aiemmin osallistunut pääasiassa miehiä. Naisilla on ollut oikeus mennä kokouksiin, mutta käytännössä kokouksiin on mennyt vain kourallinen naisia. Erään haastattelemani toimittajan mukaan naisia ei myöskään otettu kokouksissa vakavasti. Vaikka nainen olisi pyytänyt puheenvuoroa ensin, puheenvuorot jaettiin ensin miehille. Jos nainen sai puheenvuoron, hänen mielipidettään ei otettu huomioon. Radio järjesti elokuussa 2010 kyläneuvoston kokouksen, jossa käsiteltiin komitean perustamista radion tueksi. Radion työryhmän tavoitteena oli, että radiotyö hyväksyttäisiin ”cargoksi” eli yhteisön hyväksi tehtäväksi ilmaiseksi työksi. Radio kutsui ihmiset kyläkokoukseen ja pyysi sekä naisia että miehiä osallistumaan. Sekä nais- että miespuoliset radiotoimittajat korostivat, että kun käsitellään koko kylää koskettavaa asiaa, on kaikkien tärkeää olla mukana päätöksenteossa. Suurin osa kylässä paikalla olevista on naisia, joten päätökset koskevat heitä naisia. Päätöksentekoon osallistumisen tärkeyttä toimittajat olivat havainnollistaneet käytännönläheisesti.

Tepejillossa on pula vedestä. Miehet voivat sanoa että ’kunhan kylässä on vettä kello 10:stä illalla kello viiteen aamulla’. Mutta naiset voivat sanoa ’ei, minä tarvitsen vettä kodissani aamuviidestä iltakymmeneen’. Joten hyvin yksinkertaiset asiat, yksinkertaiset sopimukset, jotka voidaan ottaa lakina kun ne on päätetty kyläneuvostossa, vaikuttavat paljon meihin naisiin, ja on oikeudenmukaista että olemme tietoisia ja että äänestämme olemmeko samaa vai eri mieltä, koska nämä asiat tulevat vaikuttamaan elämäämme. Tämä sanottiin (radiossa) sekä miksteekiksi että espanjaksi. Sanottiin myös että jos meidät otetaan jo huomioon cargoissa, on reilua että meidät otetaan huomioon myös päätöksenteossa. Magdalena, radiotoimija, työikäinen.

Alkuperäisessä tavoitteessa ei aivan onnistuttu, sillä radiotyöryhmä ei saanut läpi ehdotusta radiotyön hyväksymisestä cargoksi. Silti, informanttini mukaan kokous oli kylän historiassa vedenjakaja muussa mielessä. Radion kutsumaan kokoukseen oli tullut selvästi enemmän naisia kuin miehiä. Tämän jälkeen naiset ovat ottaneet kylässä keskeisemmän roolin. Haastateltavan mukaan naiset ovat nyt itsevarmempia ja tekevät

kyläneuvoston kokouksissa ehdotuksia. Tämä oli looginen kehitys, sillä Tepejillossa naiset suorittavat jo kylissä yhteisöpalveluksia, varsinkin kun on kyse koulusta tai terveyskeskuksesta. Radio on myös mahdollisuus saada kuuluvuutta sellaisille asioille tai henkilöille, joita ei kyläneuvostossa oteta vakavasti.

Minusta on aina ollut mukavaa olla sosiaalinen, puhua paljon, olen pitänyt osallistumisesta, ja olen ajatellut että on tarpeen tehdä asioita jotka edistävät muutosta tai edistystä Tepejillossa. Joten huomasin, että radio oli väline siihen että ihmiset kuuntelisivat minua. Menin (kyläneuvoston) kokouksiin ja huomasin ettei minua kuunneltu, joten ajattelin, että tässä on väline, ja sitä on hyödynnettävä. Magdalena, radiotoimija, työikäinen.

Haastateltujen arvion mukaan Tepejillossa on parannettu naisten asemaa myös käsittelemällä radiossa naisiin kohdistuvaa väkivaltaa. Radiossa huomattiin, että on tehokkaampaa, kun miehet puhuvat väkivallasta radiossa, sillä silloin radiota kuuntelevat miehet ottavat viestin paremmin vastaan. Eräs haastattelemani toimittaja kertoi kylän miesten antaneen hänelle myönteistä palautetta perheväkivallan käsittelemisestä. He olivat radiota kuuntelemalla ymmärtäneet, että hakkaamalla vaimoaan he vahingoittavat myös lapsiaan.

He (miehet) ovat ymmärtäneet, että he hakkaavat vaimoaan, mutta samalla edesauttavat sitä, että 10, 15 vuoden sisällä tytär hyväksyy hakatuksi joutumisen hiljaa, ja että poika hakkaa, koska he elivät sen ja se on heistä normaalia. On ikävää että miehet eivät muutu puolisonsa vuoksi vaan jotta heidän tyttärensä eivät joutuisi kärsimään siitä mitä he itse tekevät. On kyse tiedon antamisesta. Eräät miehet sanoivat minulle että 'me teimme ennen niin koska me emme olleet koulutettuja'. Magdalena, radiotoimija, työikäinen.

Eräs radiotoimittajien huolenaihe oli nuorten vähäinen kiinnostus kouluttautumiseen. Tepejillossa on vain päiväkotia, ala-aste ja yläaste. Lukioon on lähdettävä Huajuapamiin yli kahden tunnin matkan päähän. Koulutus ei ole nuoria kiinnostanut, sillä siirtolaisuus ja huumekauppa on nähty yleisesti hidasta kouluttautumista helpompina tapoina vaurastua. Eräs toimittaja kertoi toimittajien puhuneen radiossa amerikkalaisen unelman kestättömyydestä. Tepejillolaisten unelma on mennä Yhdysvaltoihin töihin ja palata omaan kylään vaurastuneena. Yhdysvalloissa on mahdollista säästää rahaa, mutta toimittajan mukaan ongelma tulee vastaan kun pitkään pohjoisessa ollut palaa kylään. Siirtolaisilla ei yleensä ole taitoja saada rajan takana suurella työllä säästämänsä rahaa tuottamaan, jotta heidän ei tarvitsisi enää palata Yhdysvaltoihin. Toimittaja arvioi, että

nuorten kouluttautumaan lähteminen oli lisääntynyt radion ansiosta. Toisaalta kannustava tekijänä voi olla radion tekemä tiedotustyö, toisaalta radiotoimintaan osallistumisesta syntyvä itsetunnon kasvu. Kouluttautumisen lisääntyminen on merkittävä asia kylissä, joissa muodollista koulutusta ei yleensä arvosteta.

Muutoksen tuottamisen ja tietoisuuden herättämisen teemat toistuivat Tepejillossa tekemissäni haastatteluissa. Haastateltavat kertoivat lukuisia esimerkkejä siitä, miten radio on tuonut kylään myönteistä muutosta. Radion ei odoteta kuitenkaan tuottavan muutosta suoraan, vaan sen ajatellaan tarjoavan tietoa ja kannustavan ihmisiä analysoimaan asioita itse. Näin radio valmistaa maaperän, jotta muutos lopulta tapahtuisi ihmisten itsensä aloitteesta. Radio on kylässä eräänlainen uudisraivaaja, joka nostaa esille arkaluontoisia asioita. Radiotoimittajat ovat tietoisia siitä, että käsitellessään tabuja he joutuvat poikkiteloin kylän enemmistön kanssa, mutta ottavat silti henkilökohtaisia riskejä. Tepejillossa radio on itsenäisen ryhmän perustama, eikä sitä ole perustettu kyläneuvoston aloitteesta. Tämä radion itsenäisyys on aiheuttanut haasteita, mutta saattaa mahdollistaa uudistusmielisen sisällön. Mikäli radio olisi perustettu kyläneuvoston aloitteesta, se saattaisi sitoutua konservatiivisempiin arvoihin. Radiotoimittajat kuvasivat usein kyläläisiä tietämättömiksi, kouluttamattomiksi tai välinpitämättömiksi. Radion he näkivät uudistajana, joka tuo kyläläisille vihdoinkin oikeaa tietoa. Radiotoimittajista suuri osa on käynyt lukion, ja kyläläisten valtavirtaa paremmin kouluttautuneina he vaikuttivat tuntevan suurta vastuuta muiden kouluttautumisesta.

6.3 Radio yhteisöllisen kehityksen välineenä

Tabaan kylässä radiolla ja koulutuksella oli myös käytännöllinen yhteys. Tabaassa on lähialueiden ainoa lukio ja lukiolaiset ovat hyvin aktiivisia radiossa. Meksikossa sekä lukio- että yliopisto-opintoihin kuuluu pakollinen yhteiskuntapalvelu. Tabaassa monet lukiolaiset suorittavatkin sen radiossa. Lukiossa on kaksi erikoistumislinjaa: tietojenkäsittelylinja sekä maatalous- ja karjanhoitolinja. Varsinkin jälkimmäisen tarjoamat opit näkyvät radio-ohjelmien sisällössä. Maatalous- ja karjanhoitolinjan opiskelijat kertoivat puhuneensa radiossa esimerkiksi kemiallisten lannoitteiden ja torjunta-aineiden haitoista. Fokusryhmähaastattelussa tuli esille nuorten huoli siitä, että kylässä ostetaan paljon ulkoa tuotuja elintarvikkeita ilman tietoa siitä, ovatko ne puhtaita vai eivät. Haastateltujen mielestä tärkeämpää olisi arvostaa oman kylän

hedelmiä. Tutkimushaastattelujen aikaan mangot olivat kypsiä ja nuoret kertoivat, että mangoja mädäntyy suuria määriä, koska ihmiset eivät hyödyntäneet niitä. Alueella, jossa teollisuus on vielä melko tuore ilmiö, suuri osa ihmisiä arvostaa enemmän ulkopuolelta tuotavia muovipakkauksissa myytäviä tuotteita kuin omalta takapihalta saatavia mangoja ja papaijoita. Tabaassa puhuttiinkin paljon oman vähäisestä arvostamisesta.

Lukion maatalous- ja karjanhoitolinjalla nuoret ovat oppineet pitämään matokomposteja ja jakaneet tietoa kompostoinnista myös radiossa. Lukioikäinen toimittaja oli sitä mieltä, että nyt ihmiset jo kompostoivat ja käyttävät kompostimultaa lannoitteena. Toinen konkreettinen saavutus fokusryhmähaastatteluun osallistuneiden mielestä oli metsäpalojen vähentyminen. Ennen kylässä tapahtui paljon metsäpaloja, mutta eräs haastateltava kertoi, että radion tekemän tiedotustyön ansiosta ihmiset eivät enää jätä nuotioita kytämään kuivalla ilmalla.

Jos lukio tukee sisällöllisesti radiota, niin myös radio tukee omalta osaltaan lukiota tarjoamalla foorumin, jossa markkinoida lukio-opintoja. Tutkimus tehtiin toukokuussa, aikana jolloin yläasteen päätökseen saaneet nuoret päättävät, menevätkö lukioon vai eivät. Tänä kriittisenä aikana opettajilla oli radio-ohjelma, jossa he kertoivat, mitä lukiossa oppii ja mitä hyötyä siitä voi nuorelle olla. Ohjelma oli sapoteekiksi, joten en ymmärtänyt sen sisältöä. Eräs lukioikäinen toimittaja avasi minulle sen sisältöä:

Koulun tuomista hyödyistä, mitä teemoja siellä käydään läpi, mitä hyötyjä se voi tuoda henkilölle, mitä hyötyjä se voi tuoda myös yhteisölle ja miten se voi auttaa yhteisöä. Monet oppilaat ovat kertoneet minulle, että heidän vanhempansa eivät halunneet heidän jatkavan opiskelua. Mutta kiitos radion, vanhemmat ymmärsivät tämän, ja lähettivät lapsensa kouluun. Miguel, radiotoimija, nuori.

Vastauksessa näkyy kulttuurin yhteisöllisyys. Lukio-opintoja ei perusteltu ainoastaan yksilöllisellä tai nuoren perheelle koituvalla hyödyllä, vaan koulutuksen koko yhteisölle tuomalla hyödyllä. Perinteisessä maatalousyhteisössä lukiokoulutus on suurimmalle osalle vanhemmista vieras ja kaukainen asia, mutta radion kautta opettajat ovat onnistuneet vakuuttamaan vanhempia lukion hyödyistä heille ymmärrettävällä ja merkityksellisellä tavalla.

Hyvin perinteinen valistus koettiin myös merkitykselliseksi. Myös Tabaassa lääkärin ohjelma oli suosittu. Kun kysyin eräältä kuulijalta, onko hän oppinut radiota kuulemalla jotain uutta, hän kertoi seuraavaa:

Varsinkin kun lääkäri lähettää, jotain sairauksista, jotain lapsista, miten heidän kanssaan tulisi toimia, mitä heille pitäisi antaa syötäväksi, vanhukset, miten kuntoilla, kuinka monta minuuttia, että ei tulisi sairauksia, sellaista. Mitä tulisi syödä, mikä on ravitsevampaa.
Berta, radion kuuntelija, työikäinen.

Tietämättömien ihmisten huijaukset ja hyväksikäyttö ovat kylissä suuri ongelma. Kyliin tulee huijariparantajia tai henkilöitä, jotka lupaavat ”moninkertaistaa” asiakkaan rahat, jos tämä jättää rahansa parantajalle yön yli. Toinen ongelma on ihmisten ymmärtämättömyys rahanlainaamiseen perusasioista. Eräs kuulija oli menettänyt talonsa, kun ei pystynyt maksamaan ottamansa lainan korkoja. Siksi hänestä oli tärkeää puhua rahan lainaamisesta radiossa.

Koska Tabaassa ei ole kännykkäverkkoa eikä kodeissa ole juuri lankapuhelimia, radiolla on käytännön viestimisen kannalta erityisen suuri merkitys. Siirtolaiset soittavat radioon lähettääkseen perheilleen terveisiä tai ilmoittaakseen olevansa kunnossa.

Fokusryhmähaastattelussa eräs toimittaja nosti esille tuotteiden mainostamisesta koituvan hyödyn. Moni lähialueiden pienyritys mainostaa tuotteitaan Tabaan radiossa. Yksi esimerkki näistä on sandaalipaja, joka tekee perinteisiä nahkasandaaleja. Fokusryhmähaastattelussa radion nuoret toimittajat pitivät tärkeänä, että ihmiset saavat radion kautta tietää sandaaleja myytävän paikallisesti. Sandaalit ovat kylässä edullisempia kuin kaupungissa, ja lisäksi ihmiset säästävät bussimatkan hinnan. Näyttäisi siltä, että radio suuntaa kuluttamista kotikylään tai sen lähialueille, millä voi olla työllistävä vaikutus. Vaatimattoman ruokalan pitäjä kiitti radiota:

Esimerkiksi jos minä myyn jotakin, yksi päivä tapoin sian, sanoin Oscarille, ole ystävällinen Oscar, lähetä se radiossa, sinä ja sinä päivänä minulla on paistettua lihaa, paistettua sian nahkaa, täytettyjä chilejä, niille ihmisille jotka haluavat. Joten Oscar teki mainoksen ja enää ei ollut tarvetta mennä tuonne huutelemaan, koska ihmiset jo tietävät. Berta, radion kuuntelija, työikäinen.

Myös Tabaassa radiolla näyttää olevan merkitystä arjen kumppanina, välineenä jonka kautta käsitellä ongelmia. Kontekstissa, jossa terapiaa ei tunneta, radio voi toimia areenana ongelmien käsittelylle. Radiotoimittajat kertoivat kuulijoiden pyytävän heitä

käsittämään asioita, jotka olivat vaikeita heidän perheissään. Joku saattoi esimerkiksi pyytää radion koordinaattoria antamaan neuvoja kapinoiville nuorille. Vaikka radion koordinaattorikin oli varsin nuori, alle 25-vuotias, hänestä oli selvästi muodostunut kylässä merkittävä auktoriteetti ja nuorten esikuva. Koordinaattorille itselleen ihmisten auttaminen oli motivoivaa. Radion perustajajäsen arveli, että radiolla on merkitystä kyläläisille myös emotionaalisella tasolla. Tärkeimpänä hän piti sitä, että radion toimittajat ovat omasta kylästä, ja että ihmiset samaistuvat heihin. Lähellä oleva ja oman kylän asukkaiden tekemä radio rikkoo myyttiä mediasta monimutkaisena ja tavoittamattomana asiana. Radiossa pienen vuoristokylän elämä tulee näkyväksi, olemassa olevaksi ja tärkeäksi.

Solagassa on juhlat, kuuntelen millaista niissä on. [- -] Sellaista ei ikinä kerrota televisiossa, siellä ei mainita edes Sierra Norte¹⁶. Sen sijaan täällä, se ja se kuoli, ihmiset kutsutaan hautausmaalle. Se on media joka on täällä, joka on täkäläisille ihmisille. Armando, radiotoimija, työikäinen.

Oman kylän ihmisten äänen kuuleminen on tärkeää myös ympäristöasioiden käsittelyssä. Eräs toimittaja kertoi, että radiossa oli puhuttu pitkään saastuttamisesta ja roskaamisesta. Sillä ei kuitenkaan tuntunut olevan vaikutusta. Niinpä radioaktiivit päättivät tehdä tietoiskuja, joissa oman kylän naiset puhuivat roskaamisongelmasta. Toimittaja korosti sen merkitystä, että tietoiskuissa eivät puhuneet vakiintuneet kuuluttajat, vaan ”señoras”, rouvat. Tämän johdosta Tabaassa tapahtui hyvin samantyyppinen prosessi kuin Tepejillossa muovikassien kohdalla. Radio pohjusti asiaa tekemällä ihmiset tietoiseksi ongelmasta ja jonkin ajan kuluttua kyläneuvosto teki päätöksen kieltää kertakäyttöisten muovipullojen myynti kylän kaupoissa kokonaan. Nyt Tabaan kaupoissa myydään virvoitusjuomia ainoastaan kierrätettävissä lasipulloissa tai alumiinitölkeissä.

Tabaassa poliittisuus on vielä vähemmän esillä kuin Tepejillossa, mutta ihmisten herättely puolueiden erojen vertaamiseen on sielläkin esillä.

On tärkeää valita päättäjämme, tuntea heidät, mutta emme voi tuntea heitä vain kasvoilta jos he tulevat tänne kampanjoimaan ja on äänestettävä eivätkä he tunne heitä. Yksi tapa saada ihmiset tutustumaan heihin on radion kautta. Me valitsemme tietyn päivän, jolloin kandidaatit voivat tulle radiolle, että he tulevat vierailulle, kokoamme tänne kaikki kandidaatit, esimerkiksi puolue PRD, PT,

¹⁶ Vuoristo jossa Tabaa sijaitsee

vihreä puolue, PAN, PRI, tuomme heidät yhteen, ja kerromme heidän nimensä, mitä he ovat ammatiltaan, mitä he tekivät ennen, missä he ovat olleet, mistä kylästä he ovat kotoisin, ja niin ihmiset tutustuvat heihin ja heidän ehdotuksiinsa. Oscar, radiotoimija, työikäinen.

Viime vuosikymmeninä Latinalaisessa Amerikassa yhdysvaltalaisen kristillisten lahkosten vaikutus on lisääntynyt voimakkaasti. Useat ihmiset Oaxacassa kertoivat minulle lahkosten ongelmaksi sen, että ne jakavat kylän kahtia ja aiheuttavat siten kylän sisäisiä konflikteja. Tabaassa eräs lahko oli kieltänyt kyläläisiä esimerkiksi tanssimasta, mikä aiheuttaa jännitteitä kulttuurissa, jossa tanssi on keskeinen osa fiestaa. Lahkoihin liittyy myös poliittisia kytköksiä. Poliitikot lupaavat usein rahoittaa lahkoon toimintaa, jos sen jäsenet äänestävät häntä. Siksi haastatteleman toimittaja piti hyvin tärkeänä äänestysvapaudesta tiedottamista myös lahkosten jäsenille.

Toisin kuin muissa tutkimissani kylissä, Tabaassa ei ollut ainuttakaan aikuista naista mukana radiossa. Sen sijaan kuulijoista valtaosa oli kotona olevia perheenäitejä. Kuulijoiden haastatteluissa kävi ilmi, että heillä olisi toiveita, joita radio ei ole vielä osannut täyttää. Perheenäidit toivoivat, että radiossa kerrottaisiin uusia reseptejä tai neuvottaisiin hedelmien säilömistä. Eräs haastatteleman keski-ikäinen nainen sanoi myös, että olisi puhuttava enemmän intiaaninaisen arvostuksesta. Hän kertoi arvostavansa itseään, koska oli käynyt yläasteen, mutta oli sitä mieltä, että monet naiset eivät arvosta itseään. Tabaassa myös miehet mainitsivat haastatteluissa, että olisi tärkeää muuttaa naisten asemaa ja vähentää machismia. Haastattellessani miespuolista kunnanjohtajaa ja radion perustajaa kumpikin mainitsi naisten aseman parantamisen tärkeyden. Kumpikin kuitenkin kiirehti sanomaan, että naisen aseman muuttaminen on vaikeaa, koska naisilla on niin paljon työtä, ettei heitä ainakaan radioon saa mukaan. Kommenteista tuli vaikutelma, että naisen asemaa ei edes yritetä vakavasti muuttaa, vaan on hyväksytty muuttumattomana tosiasiana naisen valtava työtaakka, joka estää heitä osallistumasta esimerkiksi radiotoimintaan. On myös mahdollista, että kylässä merkittävässä asemassa olevat miehet ovat huomanneet järjestöjen ja säätiöiden korostavan tasa-arvoa, ja mainitsivat sen tutkijalle, koska arvelivat tutkijan haluavan kuulla tasa-arvosta.

Radio Maizin toimittajat eivät puhuneet sukupuoliroolien muutoksesta, seksuaalisuudesta tai tabujen rikkomisesta, kuten tapahtui miksteekkien Tepejillossa. Tabaan radion koordinaattori sanoikin, että ”serranot” eli Sierra Norten vuoriston

asukkaat ovat rauhallisia ja hiljaisia eivätkä halua nostaa asioista älämölyä. Tässä kontekstissa oli kiinnostavaa, että juuri Tabaassa käytetään huomattavan paljon perulaisen Radiolistas Apasionadas -ryhmän valmiita tietoiskuja. Radiolistas Apasionadas tekee helppotajuisia, mutta suorasukaisia tietoiskuja sukupuolten välisestä tasa-arvosta, ympäristönsuojelusta, seksuaalivähemmistöjen syrjinnän vastaisista taisteluista ja lukuisista muista teemoista. Muutaman minuutin mittaiset tietoiskut ovat internetissä ladattavissa ilmaiseksi. Radio siis hyödyntää muiden tekemiä kantaaottavia tietoiskuja asioista, jotka ovat ehkä liian arkaluontoisia itse tuotettaviksi.

Tabaassa puhetta radion hyödyistä jäsennettiin maltillisen muutoksen kehyksessä. Radion avulla nähtiin voitavan valistaa ihmisiä ympäristönsuojelusta, koulutuksen merkityksestä ja poliittisten puolueiden eroista. Radion nähtiin myös vahvistavan paikallistaloutta. Radion kerrottiin pohjustaneen kyläneuvoston päätöksiä tuomalla kylän agendalle teemoja, jotka eivät menisi kyläneuvostossa kylmiltään läpi. Tabaassa radio on osa kunnan toimintaa, ja viime kädessä sitä säätelee kyläneuvosto. Radion koordinaattorista povattiin kylän tulevaa kunnanjohtajaa. Kun Tepejillon radio on radikaalien uudisraivaajien hanke, Tabaan radio on aluetta sisältäpäin kunnan rakenteista käsin kehittävä instituutio.

6.4 Radio rauhan kulttuurin edistäjänä

Ennen radion perustamista Panixtlahuacassa viestittiin asioita megafonien avulla. Meksikon kylissä on tavallista, että kylissä on pylväisiin kiinnitettyjä megafoneja, jotka toimivat eräänlaisina radioina. Joissain kylissä megafoniradio on vain kunnan johdolla, joka lähettää sillä virallisia tiedotteita. Panixtlahuacassa sen sijaan oli kuusi kaupallista megafoniradiota, joiden kautta ihmiset saattoivat lähettää mainoksia, tervehdyksiä, onnitteluja, musiikkia tai käytännön viestejä vaikkapa kadonneista eläimistä tai tavaroista. Idea yhteisöradiosta sai alkunsa, kun kylän kirkkoherra ja kirkon maallikkoaktiivi kävivät viemässä ehtoollista kodeissa oleville sairaille ja huomasivat miten paljon megafoneista kantautuva jatkuva melu vaivasi sairaita. Melusaasteen vähentäminen olikin yksi radion perustamisen syy. Kun radio oli aloittanut toimintansa, kirkkoherra kehotti ihmisiä messussa välttämään megafonien käyttöä ja viemään viestinsä mieluummin yhteisöradioon. Kunnanjohto tuli pian samaan rintamaan kirkon kanssa. Joten jo radion tulo sinänsä oli haastateltujen mukaan hyvä muutos, sillä melu

väheni. Kirkkoherra kertoi heidän vasta myöhemmin ymmärtäneen, että radiolla on mahdollista lähettää viestejä, jotka voivat auttaa ihmisiä.

Panixtlahuacan suurin ongelma on ollut väkivallan ja verikoston kierre. Väkivallan todellisuus näkyi kylässä hyvin konkreettisesti. Kirkon ympärille oli rakennettu korkea muuri, jotta kirkon työntekijät ja seurakuntalaiset olisivat luodeilta turvassa. Verikoston logiikka oli surullinen. Sukujen välillä oli koston kierteitä, joiden alkusyytä kukaan suvussa ei tuntunut enää tietävän. Erään haastateltavan mukaan väkivallasta oli tullut kylän asukkaille niin jokapäiväinen asia, etteivät he enää tienneet, ettei se ollut normaalia. Radiotoimittajat ja kirkon työntekijät kuitenkin uskoivat, että radiolla on ollut huomattava vaikutus väkivallan vähentämisessä kylässä. Useampi haastateltu sanoi, että ennen kylässä kuului paljon ammuntaa, nyt kuuluu harvemmin.

Radioiden potentiaalista rauhan rakentamisessa on lukuisia esimerkkejä. Clemencia Rodríguez (2010) on tutkinut 18 yhteisöradion verkoston rauhoittavaa vaikutusta erittäin levottomalla alueella Kolumbiassa. Magdalena Medion alueella on toiminut vasemmistosisien ryhmä vuodesta 1965. Oikeistoparamilitaarit ovat pyrkineet puhdistamaan aluetta vasemmistosisseistä 1990-luvulta lähtien, aiheuttaen verenvuodatusta. Radio on toiminut alueella välittäjänä yhteisön sisäisessä maakiistassa, rauhoittanut riitelevien poliitikkojen välejä ja onnistunut saamaan elävänä takaisin aseistettujen joukkojen kidnappaaman radion johtajan. (Mt., 143–149.) Rodríguezin mukaan oleellista on, että radiossa ei ainoastaan viestitä harmonisen yhteiselon tärkeydestä, vaan radio tarjoaa viestintävälineen, jossa on mahdollista tuottaa, tuntea, oppia ja arvostaa rauhaa (mt., 150).

Radio on Panixtlahuacassa juuri tällainen viestintäväline. Kylässä radio ei kuitenkaan ole ainoa rauhantuottaja, vaan radio, kirkko ja kunta tekevät rauhantyötä eri tasoilla. Radio pyrkii saamaan ihmiset pohtimaan verikoston haitallisuutta kylälle. Radio-ohjelmissa on käsitelty esimerkiksi sitä, miksi jatkaa kostamista, jos kukaan ei enää muista, mistä sukujen välinen riita on saanut alkunsa. Kylän papit ja nunnat käyvät keskustelemassa koston kierteissä mukana olevien sukujen kanssa, yrittäen saada ihmisiä korvaamaan koston logiikan rauhan logiikalla (kylän kirkkoherra isä Miguel Torres Suomen vierailulla 7.6.2011). Kunta puhuu myös rauhan puolesta. Olin Panixtlahuacassa tekemässä tutkimusta kylän suojeluspyhimyksen, pyhän Mikaelin juhlan, eli fiestan aikaan. Ennen juhlan alkua kunnanjohtaja kävi radiossa puhumassa ja

toivottamassa ihmisille hyvää juhla-aikaa. Samalla hän muistutti ihmisiä rauhassa juhlimisen tärkeydestä ja neuvoi jättämään päihteiden käytön vähemmälle.

Kunnanjohtajan lisäksi kaikki muut kylän keskeiset auktoriteetit, kuten nunnat, papit ja opettajat puhuivat rauhan viestiä. Radio-ohjelmissa rauhan diskurssi oli esillä lähes jatkuvasti. Kun nunna ohjelmassaan tervehti ihmisiä, hän ohimennen muistutti siitä, miten hienoa on, että ”tänä kauniina toukokuun päivänä meillä on rauha, että elämme rauhassa”.

Radio myös järjestää aktiviteetteja, kuten tansseja, juhlia, arpajaisia ja näytelmiä, jotka tarjoavat kyläläisille myönteistä ajateltavaa. Jos kirjailukilpailun järjestämisen merkitys Tepejillossa on perinteiden säilyttäminen, saattaa sama aktiviteetti merkitä Panixtlahuacassa ihmisten rauhallisen yhteiselon tukemista, jolloin ihmiset saavat kokemuksen rauhallisesta yhteisöstä. Merkityksensä on silläkin, että radio tekee asioista julkisia. Panixtlahuacassa väkivallan riski on ollut olemassa kyläneuvoston kokouksissa. Kun radio on niissä paikalla, tulee tilanteesta eri tavalla seurattu ja dokumentoitu, mikä voi informanttien mukaan rauhoittaa väkivaltaan taipuvaisia kyläläisiä. Panixtlahuacan radiossa kaikkea toimintaa tarkasteltiin rauhan ja väkivallan ulottuvuudella. Fokusryhmähaastattelussa eräs toimittaja puhui siitä, että jopa musiikkivalinnoilla voidaan vaikuttaa ihmisten käyttäytymiseen.

Myös Panixtlahuacassa naisten arvostaminen on ollut esillä, mutta arkisemmassa kontekstissa kuin Tepejillossa. Kylässä on useita taloja, joissa asuu lastensa kanssa väsyneen ja masentuneen oloinen nainen tai naisia monessa polvessa. Tällaisessa talossa haastattelin kolmea radiota kuuntelevaa naista chatino–espanja-tulkin välityksellä. Lopulta tulkki osallistui keskusteluun itsekkin. Kysyin naisilta, ovatko he oppineet jotain radiota kuuntelemalla.

He sanovat että oli ohjelma, jossa, se oli erityisesti lapsille, että heidän on jo aika herätä, että heidän on valmistauduttava kouluun lähtöä varten, ja vanhemmat myös, miten heidän tulisi huolehtia lapsistaan, miten tulisi ravita heitä. Tulkki.

Mitä te opitte lapsien ravitsemisesta? A.-R. K., pro gradu - tutkimuksen tekijä.

*Että lapsien on syötävä aamiaista ennen kuin he lähtevät kouluun.
(vastasi espanjaksi) Nainen 1.¹⁷*

Että aamiaisen syöminen on tärkeää. A.-R. K., pro gradu
-tutkimuksen tekijä.

*Koska sisar lähettää ohjelmaa aamuviideltä, hän innostaa ihmisiä,
että herättäkää jo lapsenne, on annettava heille ruokaa, vähintään
banaani, ja he tykkäävät siitä. [- -] Hän sanoo niille jotka ovat
keittiössä, että syökää tortilla suolan kanssa, kahvia, atolea¹⁸, hän
muistuttaa etteivät he olisi syömättä.” Tulkki.*

Eli hän motivoi heitä, etteivät he unohtaisi syödä. A.-R. K., pro gradu
-tutkimuksen tekijä.

*Niin, koska monet naiset nähdessään, että heillä on paljon taikinaa
eivät syö, heidän on saatava tortillat leivottua loppuun ja ovat
syömättä, ja hän (sisar Blandina) sanoo että ei, on jätettävä tulisija
hetkeksi, jättäkää keittiö hetkeksi, syökää taco, syökää hedelmä,
appelsiini, hän aina sanoo, muistuttaa. Tulkki.*

Näin käytännöllisiä ja ulkopuolisen näkökulmasta pieniin asioihin liittyviä radion
hyödyt voivat olla. Kulttuurissa, jossa nainen on oppinut palvelemaan miestä itsensä ja
lastensa hyvinvoinnin kustannuksella, voi olla suuri oivallus, että päivän jaksaa
paremmin, jos pitää tortillan paistosta pienen tauon ja syö aamiaista. Kärsimään ja
tottuneiden alkuperäiskansojen jäsenten puheessa välittyi usein *kestämisen*
arvostaminen. Kun kestämistä arvostetaan, ei välttämättä aina edes yritetä helpottaa
elämää niillä pienillä teoilla, joilla se olisi mahdollista. Tässä kontekstissa aamiaisesta
puhuminen on suuri asia. Aamiaisen syömiseen kehottamisen kautta radiossa opetetaan
naisia arvostamaan itseään ja lapsiaan.

Radiossa oli myös populaariterapian piirteitä. Eräs radiotoimittaja kertoi
fokuserhmähaastattelussa, kuinka radioon kerran soitti nainen, jonka mies oli ollut jo
neljä vuotta Yhdysvalloissa, eikä nainen ollut kuullut miehestä mitään pitkään aikaan.
Nainen pyysi neuvoa siihen, miten toimia tässä tilanteessa. Toimittaja oli neuvonut
naista odottamaan ja rukoilemaan vielä jonkin aikaa. Jos kuuntelija ei odottaisi, hän
menettäisi vanhempiansa, appivanhempiansa ja lastensa kunnioituksen.

*Vähän ajan kuluttua hän soitti minulle ja sanoi että 'tiedätkö mitä,
tunsin itseni hyvin huojentuneeksi kun annoit minulle tämän neuvon'.*

¹⁷ Koska tulkki ja haastateltavat puhuivat osittain päällekkäin, en litteroidessa enää saanut selvää, kuka kolmesta
tilanteessa haastatellusta naisesta sanoi kommentin.

¹⁸ atole = meksikolainen maissista tai riisistä tehty ruokaisa juoma jota juodaan erityisesti aamiaisella

Joten tiedän että ihmiset kuuntelevat. Ja minä pidän siitä, antaa jotain joka voi auttaa sitä ihmistä. Celestina, radiotoimija, työikäinen.

Toimittajan kommentista näkyy, että populaariterapeutina toimimisella on merkitystä sekä kuuntelijalle että toimittajalle. Kuuntelija voi saada neuvon ja huojentua, samalla kun toimittajan omanarvontunto nousee hänen antaessaan neuvon sitä tarvitsevalle.

Kuten Tepejillossa, myös Panixtlahuacassa oli käsitelty arkaluontoisia asioita. Radion koordinaattorina toimiva yläasteen opettaja lähettää radiossa opiskelijoidensa kanssa yhdessä tehtyjä ohjelmia. Kerran nuoret päättivät käsitellä ohjelmassa seksuaalista hyväksikäyttöä. Opettaja oli epäillyt kovasti niin aran aiheen käsittelemistä konservatiivisessa kulttuurissa, mutta suostui asiaan kun nuoret sitä ehdottivat. Opettaja oli siihen mennessä tehnyt yläasteen oppilaiden kanssa noin 40 ohjelmaa. Seksuaalista hyväksikäyttöä käsittelevä ohjelma sai enemmän palautetta kuin yksikään aikaisempi ohjelma, yhteensä 52 tekstiviestiä. Vain kaksi viestiä oli kritisoivia, muut kiittäviä. Eräässä viestissä seitsemänvuotias tyttö kiitti ohjelmasta. Tyttö pyysi radiota kertomaan muille lapsille, etteivät he antaisi kenenkään kosketella heitä. ”*Kun isoisa jo koskee, et voi puhua kenellekään, koska isoisa kieltää puhumasta*”, oli viestissä lukenut.

Erityisen merkittävä kokemus radion koordinaattorille oli, kun radiolle tuli noin 55–60-vuotias rouva joka halusi puhua ohjelmantekijän kanssa. Hän oli kävellyt radiolle toisesta kylästä asti.

Hän sanoi 'opettaja, onnittelut, miten hyvä että puhutte, että ihmiset heräävät, sanokaa pojille, sanokaa tytöille, että eivät anna (kenenkään käyttää heitä hyväkseen)', ja sitten hän sanoi minulle, että 'tulin radiolle asti, koska minulla ei ole puhelinta, sillä minä en osaa käyttää puhelinlaitetta, mutta tulin tänne asti, jotta te jatkaisitte tiedon jakamista'. Patricio, radiotoimija, työikäinen.

Toinen vaikea aihe on ollut päihteiden käyttö. Eräs toimittaja kertoi huumeiden käytön olevan kylässä laajalle levinnyt ongelma. Toimittaja kertoi, että häntäkin oli pyydetty huumeiden myyjäksi, ja että siitä olisi saanut helposti rahaa. Tähän hän ei kuitenkaan ryhtynyt, sillä hän ei halua nähdä nuorten tuhoutuvan. Radiossa hän valistaa niin nuoria kuin vanhempia huumeiden haitoista. Hän oli jopa neuvonut vanhempia tutkimaan lastensa reput. Sittemmin lapsensa repusta huumeita löytänyt radion kuuntelija oli kiittänyt toimittajaa neuvosta.

Ympäristökysymykset ovat myös Panixtlahuacan radiossa paljon esillä. Vaikka Panixtlahuaca sijaitsee kahdeksan tunnin ajomatkan päässä Oaxacan kaupungista, eikä siellä ole teollisuutta, ovat ympäristötuhot sielläkin osa arkea. Radiossa puhutaan ympäristöasioista kuten kierrättämisestä, veden säästämisestä ja geenimanipulaation haitoista. Näin eräs kuuntelija kertoo:

Kyllä, (olen oppinut) monia asioita, esimerkiksi näistä ohjelmista jotka käsittelevät geenimanipuloitua, täällä on vain alkuperäistä, aitoja asioita vain vähän sekoittunutta, vain alkuperäistä, ihmiset suojelevat sitä. Koska nyt tiedämme että on maissia jo, geeneillä, ja täällä säilytetään yhä alkuperäistä. Ihmiset säilyttävät sitä, säilyttävät maissintähkät, ripustavat ne ja siitä samasta kylvetään seuraavana vuonna. José, radion kuuntelija, työikäinen.

Radio on myös tukenut seurakunnan ympäristöhankkeita. Meksikossa juodaan runsaasti virvoitusjuomia, ja niiden pulloista vain murto-osa on kierrätettäviä. Suurin osa päättyy kaatopaikalle, luontoon tai ne poltetaan kotien pihalla, mistä tuleva katku on tyyppillinen haju niin kaupungissa kuin maaseudulla. Kun vierailin Panixtlahucassa vuonna 2010, seurakunta oli aloittanut kylässä muovipullojen keräämisen. Radiossa kehoitettiin ihmisiä välttämään muovipullojen polttamista tai poisheittämistä ja pyydettiin tuomaan pullot kirkolle, joka toimitti ne eteenpäin kierrätettäviksi. Vieraillessani kylässä vuotta myöhemmin, kierrätysastiat olivat hävinneet kirkon pihalta, sillä uusi kunnanjohto oli ottanut kierrätystehtävän omalle vastuulleen. Kuten Tepejillossa ja Tabaassa, myös Panixtlahuacassa kunta oli siis ottanut vastuulleen tehtäviä, joihin aloite oli tullut radion (tai Panixtlahuacan kohdalla radion ja seurakunnan) sisältä.

Monet haastattelemani radion kuuntelijat kertoivat kuuntelevansa hengellisiä ohjelmia ja kehuivat niitä. Aamulla lähetetään messu tai ruusukkorukous. Keskipäivällä on nunnan lähettämä ohjelma Hengen ääni, jossa luetaan espanjaksi ja chatinoksi päivän evankeliumi ja käsitellään ajankohtaisia asioita. Myös iltamessu lähetetään radiossa. Eräät iäkkäät ja jo vaikeasti liikkuvat kuuntelijat kertoivat kuuntelevansa radiosta ruusukkorukouksen aina kun eivät itse jaksa lähteä kirkkoon. Radion kautta he saattoivat olla symbolisesti mukana kylän keskeisessä kohtaamispaikassa, kirkossa, vaikka eivät sinne itse päässetkään.

Radion rooli siirtolaisten ja kylässä asuvien välisen viestinnän helpottajana tuli myös esille haastatteluissa. Siirtolaiset soittavat toisinaan radioon lähettääkseen viestejä tai

onnitteluja kylässä asuville sukulaisilleen. Erikoista oli, että myös kyläläiset lähettävät viestejä siirtolaisille, vaikka jälkimmäiset eivät voikaan kuunnella radiota. Tunnistan tässä ilmiön, josta Ramos Rodríguez (2005) on kirjoittanut Meksikon valtiollisten intiaaniradioiden kontekstissa. Hänestä niillä on itse ohjelma-aikaa laajempi merkitys instituutiona yhteisössä. Ne muodostavat osan intiaanien symbolisesta pääomasta silloinkin, kun ihmiset eivät edes kuuntele niitä. Radio on symbolisesti siirtolaisten mukana ja tavoittaa paikkoja, joihin radioaallot eivät teknisesti ottaen ylety.

Panixtlahuacassa puhetta radion merkityksestä kehysti rauhallisen elämän käsite. Haastateltavat kokivat väkivallan vähentyneen radion ansiosta. Kylän kirkkoherra uskoi alkoholismin ja machismon vähentyneen, koska radio on antanut ihmisille tietoa. Vaikka Panixtlahuacan väkivaltaa ei voi verrata Kolumbian sotatilaan, pidän Rodríguezin havaintoja radion merkityksestä konfliktialueella pätevinä myös Panixtlahuacan kontekstissa. Rodríguezin mukaan yhteisömedian odotetaan usein konfliktitilanteissa pystyvän saavuttamaan kohtuuttomia asioita, kuten konfliktin osapuolien paljastamista tai konfliktin ratkomista. Vapaaehtoisvoimin toimivan yhteisöradion ei kuitenkaan tule odottaa pystyvän siihen, mihin ammattitoimittajatkään eivät Meksikon konfliktialueilla pysty – ainakaan asettamatta itseään äärimmäiseen vaaraan. Rodríguezin (2011, 231–235) mukaan konfliktialueilla radion merkitys voi olla suuri, jos se keskittyy alueen ihmisten viestintätarpeisiin ja jokapäiväiseen todellisuuteen. Juuri tätä katson Panixtlahuacan radiossa tapahtuvan. Radion merkitys on rauhan kulttuurin rakentaminen alhaaltapäin, ja siinä ihmisten arkisten viestien välittämisellä ja heidän tavallisten huoliensa käsittelemisellä on suuri arvo. Konfliktitilanteessa on tärkeää, että ettei väkivalta syö julkista tilaa kokonaan, vaan tilaa jää myös ihmisten arjen kysymyksille. Tämä voi olla aamiaisen syömisen tärkeydestä puhumista, ihmisten parisuhdekysymysten käsittelemistä populaariterapeuttisesti, seksuaalisesta koskemattomuudesta puhumista tai onnittelujen ja tervehdysten lähettämistä radiossa.

Toinen Rodríguezin (2001, 235–236) esiin nostama teema, joka on relevantti myös Panixtlahuacan kontekstissa, on julkisen ja yksityisen tilan välinen suhde. Aseistettu konflikti ajaa ihmiset pois julkisesta tilasta yksityiseen tilaan. Panixtlahuacassa radio on luonut uuden julkisen tilan radio-ohjelmissa ja toisaalta järjestänyt paljon toimintaa, joka ottaa julkisen tilan haltuun ja kutsuu ihmiset ulos kodeistaan. Kun ihmiset lähtevät

kodeistaan kaduille ja toreille, on väkivallan kulttuurin lamaannuttava vaikutus onnistuttu murtamaan.

6.5 Radio muuttaa kylää ja toimittajia itseään

Kaikissa kolmessa kylässä haastateltavat puhuivat avoimesti kylien ongelmista ja siitä, miten he näkivät radion vaikuttaneen tilanteeseen. Sekä radioiden toimittajat että kuuntelijat puhuivat radioiden tuottamasta muutoksesta ja tulevaisuudessa toivotusta muutoksesta.

Tarkasteltuani muutospuhetta ensin kylittäin, tarkastelin sitä yhtenä tekstinä. Tarkastelin ensin mitä radioiden avulla halutaan muuttaa, eli mitä tavoitteita radioilla on, mitä ongelmia kylissä on ja mitkä ovat näiden ongelmien taustasyyt. Seuraavaksi etsin tekstistä puhetta siitä, millaisia toimenpiteitä radiot ovat tehneet ongelmien ratkaisemiseksi, millaisia tuloksia haastatellut kertovat saavuttaneensa ja millaisia haasteita muutoksen esteinä on.

Keskeiset radiotoimijoiden mainitsemat radioiden tavoitteet olivat poliittisen tietoisuuden lisääminen, naisten aseman parantaminen, rauhan kulttuurin luominen, kylään jäävien kouluttaminen, tabujen rikkominen ja ympäristönsuojelu.

Keskeinen ongelma kylissä oli naisten huono asema, sekä yhteisössä että avioliiton ja perheen sisällä. Huono asema yhteiskunnassa merkitsi vähäistä osallistumista yhteisön päätöksentekoon, väkivaltaa ja seksuaalista hyväksikäyttöä, matalaa koulutustasoa ja tyttöjen naittamista teini-ikäisinä vanhemmille miehille. Toinen keskeinen ongelma oli ihmisten heikko tietotaso poliittisista puolueista ja siitä johtuva äänestämättömyys tai äänestäminen mielikuviin perustuen. Ympäristöongelmat nostettiin esille haastatteluissa kaikissa kylissä. Kaikkialla nostettiin esille myös koulutuksen heikko arvostus ja siirtolaisuuden näkeminen ainoana vaihtoehtona ulos köyhyydestä. Yhdessä kylässä nousi vahvasti esille väkivalta.

Näiden kaikkien ongelmien taustasyynä häämöttää matalasta koulutustasosta johtuva tietämättömyys. Toinen taustasyynä on köyhyyteen liittyvä näköalattomuuden kulttuuri, jonka vuoksi ihmiset tyytyvät osaansa tai asioiden tilaan, eivätkä pyri sitä muuttamaan. Determinismi näkyy kylissä uskona siihen, että meidän kuuluu olla köyhiä, naisten kuuluu olla alistettuja tai Jumala vain on halunnut asioiden olevan näin.

Haastatellut kertoivat konkreettisista toimenpiteistä, joita radiot ovat tehneet ongelmien ratkaisemiseksi. Radiot tekivät kolmenlaisia toimenpiteitä muutoksen tuottamiseksi kylissä. Yleisin tapa oli jakaa tietoa, jotta ihmiset muuttaisivat omaa käyttäytymistään. Radiot tuottavat tietoiskuja ja kertovat asioista suorassa lähetyksessä. Radioissa siis tehdään hyvin perinteistä valistusta.

Uskon, että luomme tietoisuutta. Ei niinkään, että tämä puolue on huono, vaan [- -] tutkikaa: Lukekaa. Äänestäkää koska olette vakuuttuneita, koska haluatte. Alberto, radiotoimija, työikäinen.

Toinen tapa oli jakaa sellaista tietoa, jonka tarkoitus oli luoda maaperää tietynlaiselle päätöksenteolle kyläneuvostossa. Radio osallistui tällöin kylän poliittiseen elämään varsin aktiivisesti. Kolmas tapa olivat konkreettiset teot radiostudion ulkopuolella. Tästä esimerkkinä oli Tepejillon kyläkokous, johon radion jäsenet kutsuivat mukaan myös naisia, tai tilaisuuksien järjestäminen Panixtlahuacassa, mikä osaltaan on ollut antamassa ihmisille kokemusta rauhasta.

Haastattelemieni henkilöiden nimeämät radioiden avulla tuotetut muutokset ovat merkittäviä. Kahdessa kylässä radion tekemän pohjustustyön ansiosta kyläneuvostossa oli tehty päätöksiä, jotka tuskin olisivat menneet läpi ilman radion tekemää tiedotustyötä. Päätöksiä tehtiin esimerkiksi ympäristön suojelemiseksi: oli sovittu yhteisistä pelisäännöistä villieläinten metsästämisestä lopettamiseksi tai roskaamisen vähentämiseksi. Toimittajat arvelivat, että radioiden tekemän tiedotustyön ansiosta kylissä väkivalta oli vähentynyt, naisten asema parantunut, seksuaalisuuden tabu rikkoutunut ja nuorten kouluttautuminen yleistynyt. Yhteiskunnallisen tietoisuuden heräämistä kuvasi se, että yhdessä kylässä PRI-puolue oli hävinnyt vaalit ensimmäistä kertaa vuosikymmeniin radion aloitettua tiedotustyön. Useat kuuntelijat kertoivat oppineensa radiota kuuntelemalla terveyden edistämisestä tai ympäristönsuojelusta.

Vaikka muutosta oli haastateltavien mukaan tapahtunut, muutoksen tuottamisen kohdalla oli näkyvissä noidankehä. Muutosta koettiin eniten estävän samojen ilmiöiden, jotka olivat monien ongelmien taustasyynä: köyhyydestä nouseva tietämättömyys ja determinismi. Siitä huolimatta radioissa mukana olevat henkilöt olivat muutoksen tuottamisen suhteen varsin optimistisia. Keskustelua kehystää vahva usko radion muutosta katalysoivasta vaikutuksesta.

Perinteen säilyttäminen tai muutoksen tuottaminen ovat osittain sisäkkäisiä tai päällekkäisiä teemoja. Esimerkiksi ympäristönsuojelu on teema, jonka voisi sijoittaa sekä perinteen että muutoksen kehyksiin. Toisaalta äiti maan kunnioittaminen kuuluu tutkimieni ryhmien perinteiseen maailmankuvaan, toisaalta se voidaan liittää uudehkoon, kansalaisjärjestöjen edistämään ympäristönsuojeludiskurssiin. On mahdollista, että alkuperäiskansojen vanha maailmankuva saa uudenlaista legitimitettä, kun se yhdistetään moderniin ympäristönsuojeludiskurssiin. Toisaalta on uusia asioita, jotka saattavat kylässä saada paremmin kannatusta, kun niille etsitään perustelu oman kulttuurin perinteistä.

Koska radiot kuuluvat lähinnä oman kylän alueella tai lähialueilla, ne toimivat välineinä lähinnä kylän sisäisen muutoksen tuottamiselle. Radioissa kritisoitiin usein Meksikon valtiota, mutta niiden kautta ei asetettu eksplisiittisiä vaatimuksia Oaxacan osavaltiolle tai Meksikon liittovaltiolle, kuten esimerkiksi Oaxacan vuoden 2006 yhteiskunnallinen liike teki.

Kehitysviestinnän osallistumiskoulukunta korostaa, että ihmisten on osallistuttava ja sitouduttava itse yhteiskunnan muuttamiseen, jotta kehitystä voi syntyä. Juuri tätä näen tutkimissani radioissa tapahtuneen. Radio toimii areenana, jolla voidaan debatoida kylien tarvitsemista muutoksista. Radiolla on merkitystä ihmisten valistajana, paikallistalouden tukijana, tabujen rikkojana ja alistettujen ryhmien, kuten naisten, oikeuksien parantajana. Tärkeintä on, että radion avulla kylissä voidaan lähteä liikkeelle pysähtyneen alistuneisuuden dynamiikasta ja lähteä itse rakentamaan omaa yhteisöä. Freire (2005) soveltaen voisi sanoa, että tutkimieni yhteisöjen jäsenet ovat kehittäneet kykyään havainnoida kriittisesti suhdettaan maailmaan. He ovat ymmärtäneet, ettei maailma ole paikallaan pysyvä vaan muuttuva ja muutettavissa.

Afrikkalaisia yhteisöradioita tutkinut Ullamaija Kivikuru (2000, 87) katsoo, että usein aito halu kehittää yhteisöjä yhteisöradioiden avulla perustuu ulkopuolelta tehdyille määrittelyille siitä, mitä kylissä tulisi muuttaa. Tutkimissani kylissä näin ei ollut.

Vaikka radion perustamiseen tai radiotyön oppimiseen oli saatu tukea suomalaisrahoitteiselta kehitysyhteistyöhankkeelta, yhteisöt määrittelivät itse, mitä he halusivat radiolla saavuttaa.

Tutkimissani kylissä oli koko ajan läsnä kylästä lähtemisen ja jäämisen välinen jännite. Maaseutuyhteisössä on yleensä kaksi tietä: nuorena naimisiinmeno ja lastensaanti tai

kylästä lähteminen ja kouluttautuminen. Vaikka radiotoimittajat puhuivat erityisesti kylän muuttamisesta, he muuttivat samalla itseään ja asemaansa kylässä. Radiotyö mahdollisti lahjakkaille tai tiedonhaluisille henkilöille kolmannen tien, kylässä pysymisen ja itsensä kehittämisen yhdistelmän. Kylissä valinnat perusteltiin yleensä yhteisön hyvällä. Radiotyön lausuttu tavoite on asioiden tilan parantuminen kylässä, yhteinen hyvä. Tämä yhteisön hyväksi toimiminen oli hyväksyttävä tapa päästä pois perinteisestä asetelmasta, kodin ja pellon pysähtyneisyydestä ja kehittää itseään.

Rodríguez (2004) on jakanut rauhaan tähtäävät viestintä- ja mediahankkeet kahteen kategoriaan: epidemiologia-hankkeisiin ja yhteiskunnallinen kudosis-hankkeisiin. Epidemiologia-näkökulma näkee yhteiskunnalliset ongelmat ja väkivallan sairauden tuotteena. Viestinnällä voidaan tuhota sairaus ja parantaa yhteisö väkivallasta. Epidemiologia-näkökulma on rahoittajien suosiossa, sillä sellaisten hankkeiden, joissa pyritään poistamaan konkreettinen ongelma, tulokset ovat helposti mitattavissa. Kyseessä on helposti kontrolloitava ja yksilöllinen prosessi.

Toinen tapa katsoa asiaa on yhteiskunnallisen kudoksen näkökulma. Tästä näkökulmasta väkivalta syntyy monimutkaisista ilmiöistä, joiden taustalla on epäoikeudenmukainen resurssien jakaminen, valtion heikko läsnäolo, korruptoituneet valtion virkamiehet, rankaisemattomuus ja epävirallinen talous, kuten huumekauppa. Rodríguezin mukaan nämä ilmiöt purkavat yhteiskunnallisen kudoksen, jolloin vahva yksilöllinen kulttuuri normalisoituu. Tällaisissa tilanteissa rauhaan tähtäävän viestinnän aloitteet syntyvät yrityksenä kutoa uudelleen yhteiskunnallinen kudos. Jälkimmäisessä näkökulmassa on kyse yhteisöllisestä prosessista, jossa ei pyritä saamaan yksilöitä ainoastaan toimimaan jollain tavalla, vaan siinä puhutellaan ihmisiä yhteisön jäseninä. (Mt., 2–3.) Tutkimissani yhteisöradioissa on pitkälti kyse juuri tästä: yhteiskunnallisen tai yhteisöllisen kudoksen uudelleen kutomisesta. Radion kautta tehdään yhteisön rakentamista, pyritään tuomaan julkiseen tilaan vaihtoehtoisia tapoja olla ja suhtautua toisiin. Näin pyritään luomaan vaihtoehtoisia yhteisöllisiä tulevaisuuden näkymiä. (Mt., 4.)

Kaiken kaikkiaan puhetta muutoksesta kehysti hyvän elämän käsite. Haastateltavat kokivat radion olevan väline, jonka avulla voi käsitellä yhteiskunnallisia ongelmia, ja sen lisäksi tehdä arjesta vähän helpompaa, elämästä hiukan keveämpää. Radion avulla

pystyttiin rakentamaan yhteisöä, joka kantaa vastuuta hyvinvoinnistaan ja jossa oli raskaan elämän keskellä myös iloa, vaihtelua ja virkistystä.

7 VARMUUS

7.1 Henkilökohtaisen kasvun narratiivi

Kolmas haastattelumateriaalista tunnistamani radiotoiminnan merkitystä jäsentävä kehys liittyy oppimiseen, rohkaistumiseen ja itsetunnon paranemiseen. Kyse ei ole radion konkreettisesta kehitystä tai edistystä tuottavasta vaikutuksesta, vaan abstraktimmasta henkilökohtaisen kasvun kertomuksesta. Puhetta, jota kehysti henkilökohtaisen kasvun käsite, oli määrällisesti huomattavasti vähemmän kuin säilyttämisen tai yhteisön edistyksen kehystämää puhetta. Haastateltavat olivat siis vastanneet laveasti ja monipuolisesti kysymyksiin, jotka liittyivät radion vaikutuksiin *yhteisöön* – oli sitten kyseessä yhteisön perinteiden säilyttäminen tai yhteisössä radion avulla tapahtuva muutos. Sen sijaan kysymyksiin radion vaikutuksista *itse* haastateltavat olivat vastanneet niukemmin tai varovaisemmin. Tähän vaikuttanee tutkimieni kylien vahva yhteisöllisyyden kulttuuri, jossa maailmaa tarkastellaan yhteisön näkökulmasta. Eräs informanttini kertoi, että Oaxacan alkuperäiskansojen kylissä omiakin toiveita perustellaan yhteisön parhaalla. Kyse ei siis ole välttämättä pelkästä pyyteettömästä yhteisöllisyydestä, vaan myös ilmaisun konventioista.

Rohkaistumispuheessa kasvua tarkastellaan sekä yksilön että yhteisön näkökulmista. Toisaalta haastatellut kertoivat radiotoimintaan osallistumisen vaikutuksista itse, perinteisemmistä yksilön voimaantumisen kokemuksista. Haastatellut kertoivat lisäksi yhteisöllisestä voimaantumisesta eli siitä miten radio on vaikuttanut yhteisön itsetuntoon, muuttanut yhteisön käsityksen itsestään. Koska voimaantumispuhetta oli niukasti, ei ole tarkoituksenmukaista kuvailla sitä ensin kylittäin. Etenen luvussa siten, että käsittelen ensin henkilökohtaisen kasvun puhetta ja sitten yhteisöllisen voimaantumisen puhetta.

7.2 Itsevarmuuden kasvu

Aikaisemmin olin erilainen, olin vakavampi ihminen, hiljainen, en juurikaan puhunut. Minä vain katselin mitä tapahtuu, mitä voin havainnoida, mitä muut tekevät. Nyt on ihan erilaista puhua ihmisten kanssa, lähestyä heitä, ja tarttua mihin tahansa mikrofoniin. Oscar, radiotoimija, työikäinen.

Kuulin useammalta haastatellulta ja informantilta tarinan siitä miten ujo, hiljainen ja passiivinen henkilö muuttui radioon osallistututtuaan tarkkailijasta osallistujaksi ja puhujaksi. Osa puhui itsestään, toiset kertoivat havainneensa tovereissaan muutoksia. Monet aikuiset – kunnanjohtajat, radioiden koordinaattorit, perustajajäsenet – kaikissa kolmessa kylässä kertoivat nuorten saaneen itsevarmuutta radiotoiminnassa mukana olemisesta.

Nyt tyttö joka on, kun hän tuli (radioon), monet sanoivat Oscarille, että ota se pois, mutta hän jaksoi ja tyttö muuttui. Joten radio muuttaa nuoria, se on muutoksen media. Armando, radiotoimija, työikäinen.

Kaikissa kolmessa tutkimassani radiossa on mukana lapsia. Tabaassa haastattelin 7-vuotiasta Priscillaa, joka oli syntynyt ja kasvanut Yhdysvalloissa. Tytön perhe oli muuttanut takaisin kylään vuotta ennen haastattelutilannetta. Hän kertoi, etteivät muut lapset hyväksyneet häntä kaverikseen. Ehkä tämä johtui siitä, ettei hän puhunut juurikaan sapoteekkia. Priscilla lähetti kuitenkin joka iltapäivä koulun jälkeen lastenohjelmaa. Se oli tehnyt hänestä itsevarmemman.

Ensimmäisellä kerralla kun menin radioon, minua jännitti puhua. Nyt olen jo tottunut, eikä minua enää jännitä lähes ollenkaan. Priscilla, radiotoimija, lapsi.

Priscillan kylässä arvostetaan vanhuutta ja kokemusta, eikä lapsilla ole omia tiloja. On merkittävää, että seitsemänvuotias lapsi uskaltaa puhua koko kylän edessä missä vain, mutta erityisesti tässä kontekstissa.

Myös naiset kertoivat paljon voimaantumistarinoita. Radioissa oli mukana paljon naisia, ja esimerkiksi Panixtlahuacassa lähes pelkästään naisia. Ohjelmia tekevistä naisista monet eivät täyttäneet kylissä vallitsevaa naisen normia tai naiseudelle määritettyä ideaalia eli he saattoivat olla yksinhuoltajia tai lapsettomia. Eräs tällainen kolmen lapsen yksinhuoltajaäiti kertoi minulle Panixtlahuacassa raskaasta elämästään. Hänen tarinassaan oli yksi toivon pilkahdus: radio. Yhteisöradiossa mukana oleva kylän kirkkoherra oli opettanut häntä käyttämään tietokonetta ja mikrofonia. Kun nainen kertoi tästä kokemuksesta, hänen ilmeensä kirkastui ensimmäistä kertaa keskustelun aikana. Vaikka nainen oli kylässä miehensä hylkäämänä stigmatisoitu ja muiden säälin kohde, oppiminen radioissa oli antanut hänelle välineitä toisenlaiseen itsemäärittelyyn. Vaikka muut määrittelisivät henkilön epäonnistuneeksi, hän itse saattoi määritellä itsensä toisin. Radiotyö antoi uudenlaisia rakennuspaloja identiteetin muodostamiseen.

Toinen yksinhuoltajaäiti korosti saaneensa radiotoimittajan työn myötä kylässä arvostusta ja kunnioitusta. Pyörätuolissa oleva Luz on älykäs, mutta hänen elämänsä rajoittaa fyysinen este. Hän pääsee paikasta toiseen silloin, kun vanha äiti työntää pyörätuolia. Vammaisuuden takia Luz ei ole käynyt lainkaan koulua, mutta hän on oppinut lukemaan ja kirjoittamaan itsenäisesti. Vammainen ja vanhemmalla iällä yksin lapsen saanut Luz voisi olla kylässä hyljeksitty. Hän on kuitenkin saanut arvostusta tehtyään radioon vahvasti asiapitoisia, yhteiskunnallisia ja kasvattavia ohjelmia. Hänen ohjelmansa olivat aina tarkasti suunniteltuja, kunnianhimoisesti tehtyjä. Näin Luz kuvaa statuksensa nousua kylässä:

Miltä tuntuu saada palautetta? A.-R.K., pro gradu -tutkimuksen tekijä.

Se tuntuu suurenmoiselta. Tunnen itseni tyytyväiseksi. Sillä minä saan myönteisiä viestejä, en kielteisiä. Ja tunnen itseni iloiseksi, tiedän että ihmiset kunnioittavat minua. Aikaisemmin vain vähän ihmisiä tuli käymään luonani. (...) Nyt todella paljon ihmisiä tulee vierailemaan luonani. He tuovat minulle kotiin tortilloja, makeaa leipää, papuja, sokeria, kuivattuja tortilloja. ”Pidän kovasti siitä mitä puhuit, tuon sinulle tämän”. [- -] Yksi päivä, maanantaina, radiolle tuli eräs mies. Hän sanoi ”Luz, lähetä ilmoitus”. Kyllä, minä sanoin. ”Annan sinulle 20 pesoa ilmoituksesta. Ja 100 pesoa sinulle. Siinä näet. 100 pesoa, koska pidän äänestäsi, puhut selkeästi, kaiken kuulee hyvin.” Luz, radiotoimija, työikäinen.

Fyysisesti rajoittunut nainen on radiossa löytänyt välineen, jonka avulla hän voi puhua kaikille niille ihmisille, joiden luokse hän ei pyörätuolillaan pääse. Radio on myös väline, jossa pyörätuoli ei tule merkitseväksi. Asetelma on muuttunut: nyt ihmiset tulevat hänen luokseen ja osoittavat arvostuksen konkreettisesti, lahjoittamalla hänelle rahaa tai ruokaa.

7.3 Yhteisöradio koulutuksena

Koulutuksen taso on Oaxacan osavaltiossa yksi Meksikon matalimmista¹⁹. Opettajien taso vaihtelee paljon, eikä koulun käyminen siksi takaa edes välttävää koulutustasoa²⁰..

¹⁹ Oaxacan osavaltion hallituksen oman internet-sivuston mukaan koulutuksen taso on Oaxacassa kolmanneksi matalin Meksikon 32 osavaltiosta. Miehet ovat käyneet keskimäärin 7,3 vuotta koulua ja naiset keskimäärin 6,6 vuotta. Väestöstä 16,9 prosenttia on lukutaidottomia, mutta alkuperäiskansojen yhteisöissä lukutaidottomia voi olla jopa yli puolet väestöstä (Gobierno del Estado de Oaxaca / Oaxacan osavaltion internetsivu, haettu 18.5.2012). Oaxacan paikallismediassa on myös väitetty, että Oaxacan väestön keskimääräinen koulutuksen taso on vain 5,8 vuotta (Diario de la Mixteca, haettu 18.5.2012).

Alkuperäiskansoihin kuuluvilla ihmisillä on usein erityisen vähän muodollista koulutusta. Monet haastattelemanani ihmiset pitivät radiota mahdollisuutena oppimiseen.

Olen oppinut valtavasti asioita, olen saanut tietoa jota en olisi saanut jos en olisi osallistunut radioon. Olen saanut koulutusta tietokoneen käytöstä, osasin jo, mutta olen oppinut erityistaitoja kuten editoimaan ääntä, tekemään ohjelmia, mikä on laajentanut näköalojani.
Magdalena, radiotoimija, työikäinen.

Uusien taitojen saaminen saa ihmiset tuntemaan itsensä kylässä hyödyllisiksi ja tarpeellisiksi. Radiotoimintaan ja radiokoulutuksiin osallistumalla saadulle uuden osaamiselle annettiin suuri arvo: ihmiset ylittivät itsensä ja kuvitellut rajansa, mikä vahvasti tunnetta, että kaikki on sittenkin mahdollista. Freirelaisittain ajateltuna sorrettuja vaivaavasta itsehalveksunnasta (Freire 2005, 67) on päästy itsekunnioitukseen, omiin taitoihin ja kykyihin uskomiseen. Vaikka syrjäisissä kylissä ei voisi työllistyä, oppiminen motivoi toimimaan radiossa ja sitouttaa toimintaan. Kivikuru (2006, 14) kirjoittaa Etelä-Afrikan kontekstissa köyhien työttömien sitoutumisesta radiotoimintaan juuri oppimisen motivoimina. Saman piirteen tunnistan tutkimissani radioissa. Vaikka työstä ei saa palkkaa, se voi olla muutoin palkitsevaa. Vaikka toimeentulossa on suuria vaikeuksia, radiotyö saattaa auttaa säilyttämään omanarvontunnon ja saamaan itseluottamusta.

Ääni intiaanikylille -hanke [- -] sai meidät uskomaan, että kaikki mistä olimme unelmoineet oli mahdollista. Esimerkiksi radiossa oli ihmisiä, jotka eivät olleet käyneet loppuun edes ala-astetta, mutta jotenkin he oppivat käyttämään tietokonetta, he oppivat käyttämään mikrofoneja, he oppivat tuntemaan itsevarmuutta puhuessaan ihmisille. Joten minusta tuntuu että hanke oli todella hyvä, koska se auttoi monilla tavoin tekniikan hallitsemisesta siihen, että ihmiset, jotka eivät uskoneet voivansa tehdä asioita, tekivät ne. Magdalena, radiotoimija, työikäinen.

Kylissä harvat tytöt pyrkivät opiskelemaan tai tekemään uraa kylän ulkopuolella. Suurin osa kylien nuorista menee nuorena naimisiin. Radioissa kuitenkin näytti olevan

²⁰ Koulutuksen matala taso johtuu resurssien puutteesta, virkamiesten ja myös opettajien ammattiliiton korruptoituneisuudesta. Julkisissa viroissa on Meksikossa erikoinen virkojen perimisjärjestely, jonka vuoksi esimerkiksi opettajan viran voi jättää perinnöksi lapsilleen tai myydä eteenpäin. Tällöin viran perijän on käytävä pedagogisia kursseja, mutta ei pitkäjänteistä opettajankoulutusta. Informanttini kertoivat, että vaikka virkojen myyminen on laitonta, sitä tehdään Oaxacassa noin 5000 – 7000 euron hintaan. Virkojen perimisestä ja myynnistä on kirjoitettu meksikolaisessa mediassa laajasti. (Ks. esim. Irabien L, CNN Mexico, haettu 17.7.2012). Vuonna 2011 Oaxacan naapuriosavaltiossa Pueblassa opettajan virkojen on väitetty maksavan 9000-18000€ (Alfaro G, La Jornada, haettu 17.7.2012). Vaikka virkojen myyminen on yleisesti tiedossa, opettajien ammattiliiton SNTE:n elinikäinen johtaja, PRI-puolueessa vaikuttanut Elba Ester Gordillo on itsepintaisesti kieltänyt myymistä tapahtuvan (Avilés, K. La Jornada, haettu 17.7.2012).

kunnianhimoisia tyttöjä mukana. Tämän tutkimuksen puitteissa on mahdotonta arvioida, mikä on syy ja mikä seuraus. Ehkä lahjakkaat tytöt hakeutuvat radion toimintaan mukaan. Vai onko niin että radiossa mukana oleminen innostaa nuoria tyttöjä tähtäämään oman kylän rajojen ulkopuolelle? Haastattelemini nuorten kokemus oli, että mahdollisuus oppia uusia asioita radiossa antoi uskoa siihen, että he voivat pärjätä myös kylän ulkopuolella. Tepejillolainen, 15-vuotias Josefina haaveili radiokuuluttajan työstä kaupallisessa radiossa. Kylässä, jossa suurin osa nuorista tytöistä avioituu hänen ikäisinään, usko omiin mahdollisuuksiin kaupallisen radion kuuluttajana on poikkeuksellista.

Ensimmäinen mitä aion tehdä, on lähteä kylästä, en halua olla kuten ne tytöt jotka jumittuvat tänne mennäkseen naimisiin. Minun suurin resurssini olisi, jos haluan hankkia työn radiokuuluttajana, jossain radiossa, voin sanoa että työskentelin tässä radiossa, aloitin täällä, opin täällä, ja voin myös pyytää täältä suosituskirjeen että olin täällä, työskentelin radiossa. Siinä tämä työ auttaisi minua. Josefina, radiotoimija, nuori.

Jotkut Ääni intiaanikylille -hankkeen koulutuksiin osallistuneet ja oman kylänsä radiossa ohjelmia tehneet ovat sittemmin työllistyneet: esimerkiksi yksi Panixtlahuacan radion aktiivi sai palkallisen työpaikan läheisen Juquilan kaupungin kirkon radiossa.

Oppimisen ja koulutuksen taustalla vaikuttaa kuitenkin alkuperäiskielen vaikea asema. Informanttini kylissä kertoivat, että vielä 1970-luvulla kylissä oli kaksikielistä opetusta, kun opettajat työskentelivät yleensä omissa kylissään. 1980-luvulta alkaen kouluihin on tullut opettajia, jotka eivät osaa kylän kieltä. He saattavat puhua jotain alkuperäiskieltä, mutta eivät kylän kieltä, jolloin heidän on pakko puhua luokkahuoneessa pelkkää espanjaa. Informanttieni mukaan muutoksen taustalla on alkuperäiskansojen assimilaatioon pyrkivä politiikka, jonka mukaan oma kieli on este alkuperäiskansojen kylien kehittymiselle ja jonka mukaan kylät kehittyisivät, mikäli asukkaat osaisivat paremmin espanjaa. Haastattelemini henkilöiden arvion mukaan tämä on heikentänyt selvästi oman kielen asemaa ja arvostusta kylissä. Freirelaisittain ajateltuna kyse on kulttuurisesta valtaamisesta (Freire 2005).

Nyt lapsille ja nuorille opetetaan, mutta on unohtumassa mitä varten heitä koulutetaan. [- -] Että he koulutautuvat ja lähtevät muualle ja rakentavat elämänsä kaupunkeihin, vai koulutamme heitä jotta he

jäisivät kyliinsä ja saisivat elantonsa täällä ja juurtuisivat tänne?
Oscar, radiotoimija, työikäinen.

Kolmas koulutukseen liittyvä kysymys on koulutuksen sisällön ja kylän todellisuuden välinen suhde. Osa haastatelluista korosti, että muodollinen koulutus ei vastaa yhteisön tarpeita. Haastatteluissa nousikin esille radion merkitys vaihtoehtoisen, yhteisön tarpeista kumpuavan koulutuksen takaajana. Kun muodollinen koulutus tarjoaa tietoa, joka on tarpeen kylästä lähtemiseen, radio voi tarjota paikkasidonnaista tietoa, joka on tarpeen kylässä selviytymiseen. Siten se voi tarjota muodollisen koulujärjestelmän ulkopuolella myönteisiä oppimiskokemuksia, vieläpä kuulijoiden omalla äidinkielellä.

Ääni intiaanikylille -hankkeen aikana kohtasin välillä suomalaisten taholta näkemyksen, että yhteisöradioita tulisi perustaa vain kyliin, joissa ei ole minkäänlaista muuta mediaa. Tiedonvälityksen teoreettinen olemassaolo ei kuitenkaan kerro mitään ihmisten pääsystä sen piiriin. Kaikissa kolmessa tutkimassani kylässä on myös mahdollisuus katsoa televisiota, mutta vain harvoilla kylien asukkailla on varaa ostaa televisiovastaanotin. Lisäksi kaupalliseen viihteeseen keskittyvästä televisiosta puuttui kokonaan sellainen paikkasidonnainen tieto, jota kylissä selviytymisessä tarvitaan. Vaikka ihmisillä olisi televisio, he kuuntelivat silti usein myös yhteisöradioita, sillä nämä kaksi tiedotusvälinettä vastaavat erilaisiin tarpeisiin. Kuten Jayaprakash ja Shoesmith (2007, 52) kuvaavat Intian kokemuksia, alkuperäiskansat käyttävät eri mediaa eri tarpeisiin. Karrikoinnin uhallakin uskallan sanoa, että Meksikossa televisio viihdyttää, yhteisöradio parhaimmillaan kouluttaa.

7.4 Yhteisön omanarvontunnon vahvistuminen

Havaitsin haastattelumateriaalissa myös puhetta, jossa korostetaan radion yhteisön identiteettiä tai yhteisöllistä omanarvontuntoa vahvistavaa merkitystä. Eräs haastateltava kertoi huomanneensa tepejillolaisten ylpeilevän radiolla muissa kylissä vieraillessaan. Vaikka ihmiset saattavat kritisoida radiota oman kylän sisällä²¹, mennessään Tepejilloa suurempaan kylään, jossa ei ole radiota, radio on yhteisön omanarvontuntoa nostava tekijä.

Kylissä on paljon toivottomuuden ilmapiiriä ja determinismia, jossa köyhyydestä ei pyritä edes pääsemään ulos, sillä se nähdään Jumalan tahtona ja ”meidän intiaanien

²¹ Kuuntelijat kritisoivat yhteisöradioita erityisesti siitä, että ne lähettivät liikaa musiikkia ja niissä oli liian vähän puheohjelmia. Tutkimuksen rajauksen vuoksi en ole käsitellyt radioiden kylissä kohtaamaa kritiikkiä laajemmin.

osana”. Ulkopuolisen maailman kehitys nähdään helposti kaukaisena prosessina, jolla ei ole mitään tekemistä oman kylän todellisuuden kanssa. Radion tuleminen kylään voi muuttaa tämän alistuneen pysähtyneisyyden.

Ihmistä tuntuu että meillä on jotain sellaista minkä kuvittelimme olevan tavoittamatonta. Tässä maassa uskotaan, että radiot ovat välineitä, joita on vain valtaapitävillä tai ihmisillä joilla on paljon rahaa. Joten monet ihmiset eivät vieläkaan meinaa uskoa että meillä on radio ja että he voivat kuunnella kylässä tapahtuvia asioita ja sitä mitä ihmiset todella haluavat kuunnella. Magdalena, radiotoimija, työikäinen.

Radio myös toimii foorumina puhua niistä asioista, joista ihmiset eivät itse uskalla kyläneuvostossa puhua. Kyläneuvoston kokous on intiaanikylässä äärimmäisen vakava, jopa juhlallinen asia. Mielipiteen esittäminen siellä vaatii rohkeuden lisäksi tietynlaista statusta kylän sisäisessä arvoasteikossa. Kun kyläläiset eivät uskalla kyseenalaistaa viranomaisia kyläneuvostossa, he pyytävät radiota tekemään aiheesta ohjelman. Ihmiset voivat näin saada mielipiteensä kuuluviin. Kun asiaa on käsitelty radiossa, monesti viranomaiset itse huomaavat, että aiheesta olisi tarpeen pitää kyläneuvoston kokous ja ratkaista ongelma. Näen radion toimivan eräänlaisena yhteisön ongelmien käsittelyn katalysaattorina ja radion kuuluttajien asettuvan eräänlaiseen kylän puhemiehen rooliin. Tämä on myös tarkoittanut, että joissain tilanteissa kylän radiot ovat joutuneet kylän valtaapitävien kanssa konfliktiin radion ilmaistessa yhteisössä esiintyvää tyytymättömyyttä.

Itse asiassa, juuri siinä tulee todelliseksi radion nimi joka on Tepejillon ääni, kylän ääni. Et sano ainoastaan sitä mitä sinä haluat sanoa, vaan sen mitä ihmiset haluavat sinun sanovan, mitä yhteisö haluaa sinun sanovan. Magdalena, radiotoimija, työikäinen.

Tepejillon fokusryhmähaastattelussa myös nousi esille joidenkin toimittajien ajatus siitä, että yhteisöradion tehtävä on ennen kaikkea viestiä oman kylän perinteistä *toisille kylille*. Näin ollen radio rakentaa symbolisesti yhteisöä tuottamalla eroa sen ja muiden yhteisöjen välille (Cohen 1984, 12).

7.5 Radiotoiminta voimaantumisenä

Boschin tutkimuksessa eteläafrikkalainen yhteisöradiotoimittaja sanoo suoraan, että radio tavoittelee yhteisön voimaantumista ja kehitystä (2009, 74). Tässä tutkimuksessa

voimaantumisesta ei puhuttu suoraan käyttäen juuri tätä sanaa. Haastatteluissa nousee esille kokemus itsekunnioituksen vahvistamisesta, oman identiteetin arvostamisesta ja paikallisen kulttuurin uudelleenarvioimisesta, mikä vastaa esimerkiksi Whiten määritelmää voimaantumisesta (2004). Hänen määrittelynsä voimaantumisesta korostaa paikallista tietoa ja paikallisia identiteettejä. Kyse on paikallisten insituutioiden uudelleen merkityksellistämisestä siten, että oma kulttuurinen pääoma tunnustetaan ja nähdään aiempaa arvokkaampana. (Mt., 21.)

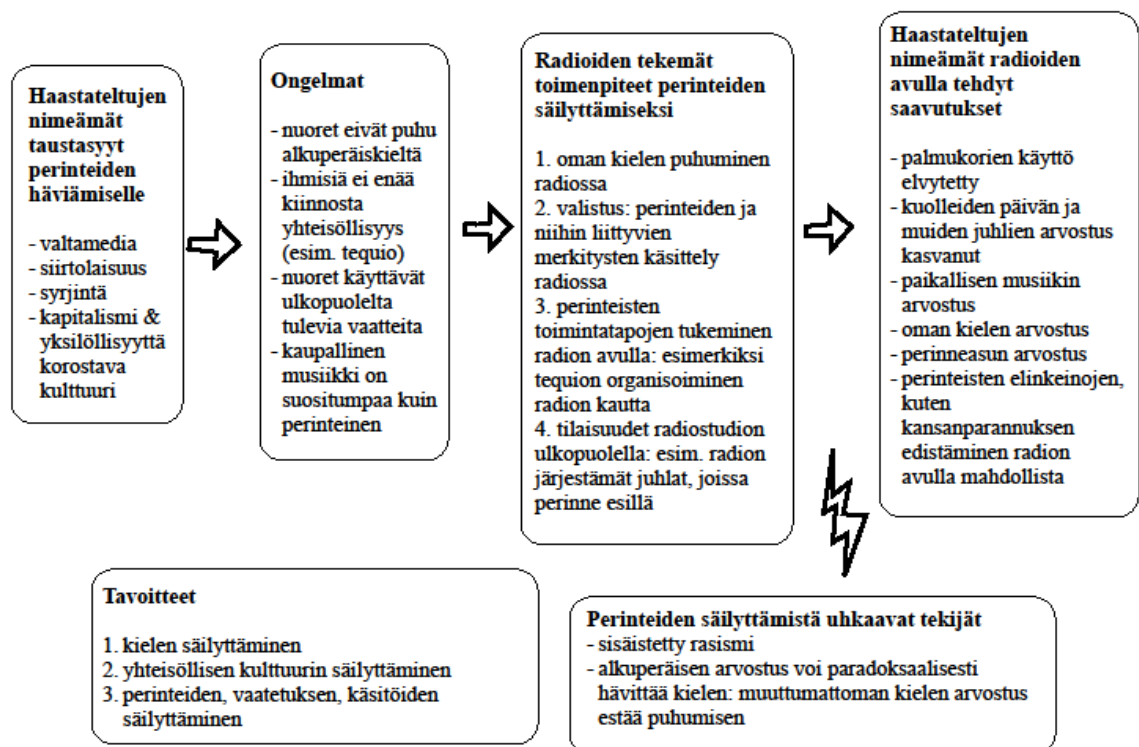
Oman tutkimukseni haastatteluissa puhutaan oppimisesta, kehittämisestä, tyytyväisyydestä itseensä sekä koulutuksen lisääntymisestä ja unelmista. Tulkitsen puhetta siten, että radiotoiminnalla on voitu tuottaa murtumia sisäistettyyn rasismiin ja siitä nousevaan determinismiin. Parhaimmillaan yhteisöradio toteuttaa Freiren (2005) sorrettujen pedagogiikkaa, kriittistä tietoisuutta herättävää kasvatusta.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

8.1 Radio intiaanikulttuurin uudelleenmäärittelyn välineenä

Yhteisöradiotoiminnan mielekkyyttä jäsennettiin aineistossani perinteen, muutoksen ja varmuuden kehyksissä. Aineistossani on runsaasti puhetta jo kadonneiden perinteiden elvyttämisestä radion avulla ja perinteiden säilyttämisen toiveesta. Suuri joukko yksittäisiä tapoja tai käytäntöjä on mahdollista kiteyttää tulkintaan, että radioilla pyritään pitämään yhteisöllinen elämänmuoto elinvoimaisena. Erityisesti korostettiin yhteisöllistä päätöksentekoa kyläneuvostossa ja yhteisön hyväksi tehtyä työtä.

Kaavio 1. Perinteiden säilyttäminen yhteisöradiossa

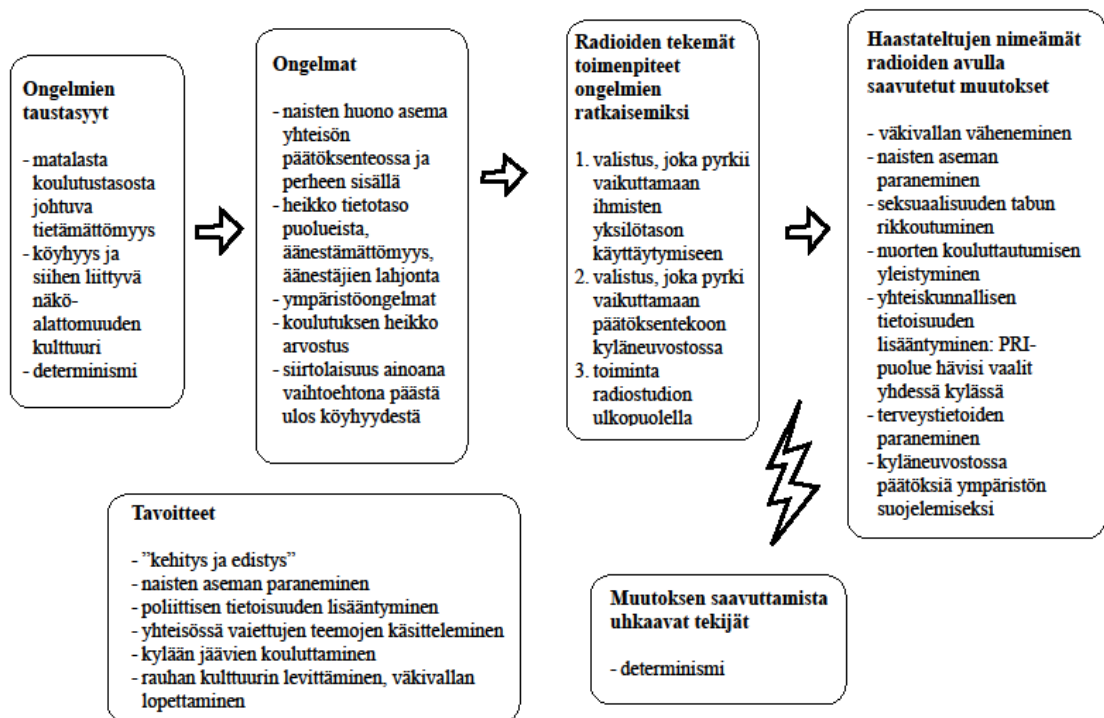
Lukuisten muiden perinteiden, kuten artesaaniperinteen ja paikallisen musiikin ylläpitämistä ja vahvistamista radion avulla pidettiin myös suuressa arvossa.

Kielikeskustelussa esille noussut häpeän teema kuitenkin osoittaa, ettei perinteiden säilyttäminen ole yksioikoinen asia. Vaikka ihmiset halusivat pitää radion avulla kielen

elinvoimaisena, häpeä saattoi estää heitä tekemästä sitä. Radiotoiminnan merkityksellisyyttä jäsentää kuitenkin toive perinteiden säilyttämisestä ja tietoisuus niiden arvosta.

Toisaalta radion nähtiin tuottavan kyliin myönteistä muutosta. Radio näyttäytyi haastatteluissa paikkana, jossa kannustettiin nuoria kouluttautumaan, rikottiin seksuaalisuuteen liittyviä tabuja, luotiin pohjaa ympäristönsuojelulle ja tehtiin kansanvalistusta. Yhteiskunnallisesti merkittävintä oli aineistossa esiintyvä narratiivi radioista poliittisen tietoisuuden heräämisen paikkana. Muutosta tapahtui sekä suhteessa puoluepolitiikkaan että kylän sisäiseen päätöksentekoon, johon naiset olivat päässeet osallisiksi. Vaikka radiot olivat puoluepoliittisesti sitoutumattomia, radiotoimijat kertoivat radioiden rakentavan tietoisuutta poliittisten puolueiden eroista ja tekevän ihmiset tietoisemmiksi Meksikon valtapuolueen tekemästä manipulaatiosta.

Kaavio 2. Muutoksen tuottaminen yhteisöradiossa

Radiotoimintaa jäsennetään eri tilanteissa eri tavoitteilla. Kulttuurin revitalisaation näkökulmasta tarkasteltuna alkuperäiskansat käyttävät radiota perinteiden luomiseen ja keksimiseen. Radiotoiminnassa ei siis ole kyse perinteistä tai edistyksestä, säilyttämisestä tai muutoksesta. Radiotoimijoille radio merkitsee sellaisen edistyksen

luomista, jossa yhteisöllisen kulttuurin arvot ja järjestäytymismuodot ovat keskiössä. Kyse ei ole ikiaikaisen menneisyyden fantasioimisesta, vaan tulevaisuuden rakentamisesta ”itsemäärittelyn ja autonomian kuvien, representaatioiden ja ideoiden maailmassa” (Salazar 2009, 34). Radiotoimijoita motivoi mahdollisuus säilyttää kylän perinteitä ja kehittää kylää, mutta he myös kokevat itse rohkaistuneensa tai vahvistuneensa osallistuessaan radioon. Kolmas radiotoiminnan merkitystä jäsentävä kehys olikin oman itsevarmuuden, rohkaistumisen tai tulevaisuudennäkymien kehys. Radio oli symboli sille, että kaikki on mahdollista, köyhyyden ja marginalisaation rajat olivat sittenkin ylitettävissä.

Yhteisöradiosta puhuminen perinteen, kehityksen ja rohkaistumisen kehyksissä kertoo prosessista, jossa alkuperäiskansat ovat. Puhe käsittelee yhteisöjä ja radioita, mutta se myös konstituoii alkuperäiskansojen yhteisöjä itseään ja niissä tapahtuvaa kulttuurista neuvottelua. Perinteen, kehityksen ja rohkaistumisen puhe piirtää kuvaa yhteisöistä, jotka luovat ja uudelleenmuokkaavat itseään, ja jotka pyrkivät aktiivisesti rakentamaan uudenlaista käsitystä siitä, mitä intiaanius on ja mitä määreitä siihen liitetään. Kyse on identiteetin luomisen prosesseista. Nämä prosessit eivät pohjautu ihannoidun menneisyyden takaisin saamiseen, vaan sellaisen nykyhetken aseman puolustamiseen, jossa alkuperäiskansat voivat ”mukautua myös nykyaikaisen elämän ristiriitoihin” (Ginsburg 2002, 217). Vaikka nykyaikaisen elämän ristiriitoihin mukauduttaisiin, niitä ja todellisuutta ylipäänsä voidaan ”nimetä alkuperäiskansojen termein” (Rodríguez & El Gazi 2007, 459).

Aineistoni pohjalta voi sanoa, että radio toimii intiaanikulttuurin uudelleenmäärittelyn tilana. Radio on väline, jonka avulla kyläläiset voivat purkaa myyttiä muuttumattomasta ja staattisesta intiaanikulttuurista. Kun alkuperäiskansaan kuuluva kouluttautuu ja lähtee kylästään pois, prosessi typistetään helposti assimilaatioksi. Assimilaatioksi leimaaminen on vaarallista, sillä se helposti tuomitsee alkuperäiskansat ikuisen köyhyyteen ja marginalisaatioon. Tutkimani alkuperäiskansat elävät maassa, jossa valtakulttuurilla on hyvin konkreettisesti poliittinen ja taloudellinen valta. Urbanin yhteiskunnan pelisääntöjen, kielen, käyttäytymissääntöjen ja kulttuuristen koodien tunteminen on tarpeen, jotta alkuperäiskansoja ei käytettäisi Meksikossa hyväksi. Kouluttautuminen ei ole assimilaatiota vaan selviytymistä. Myös alkuperäiskansoilla on oikeus muuttua ja kehittyä. Kaikki kulttuurit ovat liikkeessä, ja myös

alkuperäiskansoihin kuuluvilla ihmisillä on oikeus lähteä kylistään, oikeus muokata kylänsä kulttuuria ja elämäntapaa, oikeus tuottaa ja uudelleentuottaa intiaaniutta.

Nähdäkseni yhteisöradiot toimivat areenana tälle alkuperäiskansojen kulttuuriselle neuvottelulle ja niiden kulttuurien uudelleenmäärittelylle. Alkuperäiskansojen kulttuureista radioissa piirtyvä kuva on kuin mosaiikki, jossa perinne ja moderni kohtaavat. Perinteen tulkintoja Oaxacan Istmon alueen sapoteekkien poliittisessa liikehdinnässä tutkinut Howard Campbell (1993, 84) muistuttaakin, ettei postmoderni kollaasin metafora päde ainoastaan monikulttuurisissa suurkaupungeissa, vaan se voi yhtä lailla auttaa meitä ymmärtämään kulttuurisia prosesseja maanviljelijäyhteisöissä. Perinteen ja modernin neuvottelussa on kyse lopulta myös yhteisön rakentamisesta ja uudelleentuottamisesta. Radiossa tuotetaan kuvaa siitä, keitä me olemme, mitkä ovat meidän perinteemme ja mitä ne merkitsevät, ja mihin suuntaan me haluamme jatkossa mennä. Yhteisön rakentamiseen liittyy tarve merkitä itsensä ja muiden yhteisöjen ero (Cohen 1985). Yhteisöradioissa rakennetaan tätä eroa, määrittelemällä oman kylän ”kuka me olemme”, kehen rakennamme liittoumia ja miten toimimme suhteessa ulkomaailmaan.

Radiotoiminnan ytimessä on alkuperäiseksi mielletyn oman arvostus. Tätä omaa – radiotoimijoiden käsitystä intiaaniudesta – käsitellään, vaalitaan, säilytetään, kehitetään, muokataan ja tuotetaan radion avulla. Puheen radiotoiminnan merkityksellisyydestä lävistää käsitys oman arvosta. Oma voidaan haluta säilyttää, sitä voidaan hävetä tai sitä voidaan haluta kehittää. Joka tapauksessa, omalla on arvo. Kontekstissa, jossa alkuperäiskansat on opetettu tuntemaan itsensä ja omansa arvottomiksi, on itsen, oman ja tutun arvostaminen kumouksellista. Radioiden tekemä työ kylien muuttamiseksi, esimerkiksi naisia ja lapsia sortavien rakenteiden purkamiseksi, rauhan kulttuurin luomiseksi, kouluttautumisen lisäämiseksi ja yleisen elämänlaadun parantamiseksi liittyy myös itsen arvostukseen sekä uskoon, että jopa sorretuilla intiaaneilla on oikeus ja mahdollisuus parantaa elinolosuhteitaan.

8.2 Radio alkuperäiskansojen toisin kuvaamisen välineenä

Meksikolaisessa valtamediassa alkuperäiskansojen kuvaus on vähäistä ja stereotypistä. Tutkimissani yhteisöissä ihmisille oli suuri merkitys sillä, että he olivat radion kautta uudella tavalla olemassa. Alkuperäiskansojen tietyssä spesifissä kontekstissa rakentunut

todellisuus tuli näkyväksi, kun heidän kysymyksistään tuli osa medioitunutta todellisuutta. Aineistoni tukee Ramos Rodriguezin (2005, 166) näkemystä, että radio mahdollistaa alkuperäiskansojen maailman näkyvyyden ja sillä on siten kyky tehdä alkuperäiskansojen kysymyksistä keskeisiä kysymyksiä.

Tutkimuksessa nousi vahvasti esille alkuperäiskieleen liittyvä häpeä. Freirelaisittain ajateltuna alkuperäiskansat ovat sisäistäneet käsityksen omasta kielestään espanjaa huonompana niin syvästi, että tuottavat ja uudistavat rasistista ajattelumallia itse. Radiossa voidaan työskennellä tämän sisäistetyn rasismin purkamiseksi. Kylissä, joissa alkuperäiskieltä puhuttiin radiossa, sillä oli merkitys sellaisen todellisuuden luomisessa, jossa misteekin, sapoteekin tai chatinon puhuminen on osa nykyelämää, ei muinaisjäänne (Pietikäinen 2008). Yhteisöradiot toimivat tiloina, joissa alkuperäiskansoilla on mahdollisuus paeta ulkoa annettua stereotyyppistä kuvausta ja esittää itsensä ja yhteisönsä toisin. Heidän on mahdollista liittää valtakulttuurin taholta halveksittuihin piirteisiinsä myönteisiä määreitä. Perinteen käsitteleminen ja alkuperäiskielen puhuminen tuottivat prosessia, jossa häpeän pintaan voidaan tuottaa murtumia ja rakentaa sen tilalle ylpeyttä sekä murtaa sisäistetyn rasismin logiikkaa. Alkuperäiskansojen mediassa on kyse vastajulkisuudesta ja toisenlaisesta tietoisuudesta, jossa erilaiset representaatiot voivat olla olemassa samanaikaisesti (Salazar 2009, 33–34).

8.3 Kamppailu demokraattisesta mediasta

Kesällä ja syksyllä 2012 Meksikossa olivat käynnissä suurimmat mielenosoitukset vuosiin. Protestimieliala heijastui myös sosiaaliseen mediaan, jossa kuvat massiivisista mielenosoituksista levisivät. Presidentinvaalin voitti heinäkuun ensimmäisenä päivänä PRI-puolueen Enrique Peña Nieto, mikä tarkoitti Meksikoa 70 vuotta hallinneen puolueen paluuta takaisin valtaan kuuden vuoden jälkeen. Mielenosoittajat, intellektuellit ja toimittajat syyttävät PRI:tä massiivisesta vaalihuijauksesta, jossa väitetään olevan kolme tasoa. Yksi on perinteinen äänien ostaminen²². Myös vaaliuurnilla väitetään tapahtuneen huijausta. Mahdollisesti tärkein on kuitenkin median rooli. Meksikon suurin televisiokanava Televisa esitti Peña Nieton suotuisassa valossa

²² Lukuisat toimittajat haastattelivat ihmisiä, jotka kertoivat avoimesti vastaanottaneensa PRI-puolueelta lahjakortteja Soriana-kauppa- ja supermarketiin maksuksi äänestä. Ks. esimerkiksi Villamil, J. El Proceso, haettu 17.7.2012, Méndez, A. La Jornada, haettu 17.7.2012 ja Córtes, N. & García, C. El Universal, haettu 17.7.2012.

koko kampanjan ajan. Syytökset kaupallisen median ja ehdokkaan yhteyksistä eivät ole pienen piirin loanheittoa. The Guardianin mukaan Wikileaks paljasti yhdysvaltalaisen diplomaattien olleen huolissaan Peña Nieton ja Televisan yhteyksistä jo vuonna 2009 (Tuckman, J. The Guardian, haettu 19.7.2012). The Guardian sai myös vaalien alla käsiinsä dokumentteja, joiden se uskoo todistavan Peña Nieton maksaneen Televisalle myönteisestä julkisuudesta. (Tuckman, J. The Guardian, haettu 20.7.2012) Mielenosoittajat vaativat kaupallisen television totaalista boikotointia.

Tilanteessa, jossa suuri osa Meksikon kansalaisista saa tietoa juuri Televisan kautta, syrjäisissä kylissä tapahtuva tiedonvälitys itsenäisten yhteisöradioiden kautta näyttäytyy poliittisesti merkittävänä ja yhteiskunnallisesti poikkeuksellisenä toimintana. Vaikka radiot toimivat paikallisesti, ne nivoutuvat laajempaan demokraattisen median liikkeeseen. Kamppailu siitä kuka pääsee ääneen, kenet päästetään ääneen ja kuka ottaa itselleen oikeuden päästä ääneen, jatkuu.

LÄHTEET

- Alasuutari, P. (1999) *Laadullinen tutkimus*. 3. painos, Tampere: Vastapaino.
- Arellanes Meixueiro, A. (2007) "Zócalo destruido, pueblo enfurecido", *Cuadernos del Sur*, vol. 11, nro. 24/25, 139–148.
- Böök, L. & Korhonen, A.-R. (2012) "Mitä tapahtui", teoksessa Denham, D. & C.A.S.A. Collective (toim.) *Tavallisten ihmisten kapina*, 5–18. Keuruu: Into kustannus.
- Bosch, T.E. (2009) "Theorizing citizens' media: a rhizomatic approach", teoksessa Rodriguez, C., Kidd, D., & Stein, L. (toim.) *Making our media. Global initiatives toward a democratic public sphere*, 72–87. Cresskill, NJ: Hampton Press.
- Calleja, A. & Solís, B. (2005) *Con permiso: la radio comunitaria en México*. México D.F.: Fundación Friedrich Ebert-México.
- Campbell, H. (1993) "Tradition and the new social movements: the politics of Isthmus Zapotec culture", *Latin American Perspectives*, vol. 20, nro. 3, 83–97.
- Carpentier, N. & Lie, R. & Servaes, J. (2007) "Multitheoretical approaches to community media: capturing specificity and diversity", teoksessa Fuller, L.K. (toim.) *Community media, international perspectives*, 219–235. New York: Palgrave Macmillan.
- Castells-Talens, A. (2010) "When our media belong to the state: Policy and negotiation in indigenous-language radio in Mexico", teoksessa Rodriguez, C., Kidd, D., & Stein, L. (toim.) *Making our media: global initiatives toward a democratic public sphere. Volume one. Creating new communication spaces*, 249–270. Cresskill: Hampton Press.
- Cohen, A.P. (1985) *The symbolic construction of community*. Chichester: Ellis Horwood.
- Comisión civil internacional de los derechos humanos (2007) *Informe sobre los hechos de Oaxaca. Quinta visita del 16 de diciembre de 2006 al 20 de enero de 2007*. Barcelona: CCIODH.
- Comisión nacional para el desarrollo de los pueblos indígenas CDI (2009) *Acciones de Gobierno para el desarrollo integral de los pueblos indígenas. Informe 2008*. México: CDI.
- Denham, D. & C.A.S.A. (toim.) (2010) *Tavallisten ihmisten kapina*. Keuruu: Into.
- Escobar, A. (1995) *Encountering development: the making and unmaking of the third world*. Princeton (N.J.): Princeton University Press.
- Esteva, G. (2007) "La otra campaña, la APPO y la izquierda: reivindicar una alternativa", *Cuadernos del Sur*, vol. 11, nro. 24/25, 7–37.

Esteva, G. (2010) "Zapatistit, APPO ja vasemmisto etsivät vaihtoehtoja", teoksessa Denham, D. & C.A.S.A. (toim.) *Tavallisten ihmisten kapina*, 154–165. Keuruu: Into.

Fanon, F. (1986) *Black skin, white masks*. London: Pluto Press.

Frank, A.G. (1971) *Kapitalismi ja alikehitys Latinalaisessa Amerikassa: Historiallisia tutkimuksia Chilestä ja Brasiliasta*. Helsinki: Tammi.

Fraser, C. & Restrepo-Estrada, S. (2002) "Community radio for change and development", *Development*, vol. 45, nro. 4, 69–73.

Freire, P. (2005) *Sorrettujen pedagogiikka*. Tampere: Vastapaino.

Gilbert, A. (2004) "The urban revolution", teoksessa Gwynne, R.N. & Kay, C. (toim.) *Latin America transformed: globalization and modernity*, 93–114, 2. painos, London: Arnold.

Ginsburg, F. (2002) "Mediating culture: indigenous media, ethnographic film, and the production of identity", teoksessa Askew K.M. & Wilk, R.R. (toim.) *The anthropology of media. A reader*, 210–235. Malden: Blackwell.

Glynn, K. & Cupples, J. (2011) "Indigenous mediaspace and the production of (trans)locality on Nicaragua's Mosquito coast", *Television & New Media*, vol. 12, nro. 2, 101–135.

Gumucio Dagron, A. (2007) "Call me impure: myths and paradigms of participatory communication", teoksessa Fuller, L.K. (toim.) *Community media: international perspectives*, 197–207. New York: Palgrave Macmillan.

Harvey-Carter, L. (2009) "Kothmale community radio interorg project: true community radio or feel-good propaganda?", *International review of research in open and distance learning*, vol. 10, nro. 1.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2000) *Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Helsinki University Press.

Hobsbawm, E.J. & Ranger, T.O. (1983) *The invention of tradition*. Cambridge: Cambridge University Press.

Hytönen A. & Talvitie J.K. (1995) *Espanja-suomi suursanakirja*. Juva: WSOY.

Jackson, J.E. & Ramirez, M.C. (2009) "Traditional, transnational, and cosmopolitan: The Colombian Yanacona look to the past and to the future", *American Ethnologist*, vol. 36, nro. 3, 521–544.

Jayaprakash, Y.T. & Shoesmith, B. (2007) "Community radio and development: tribal audiences in South India", teoksessa Fuller, L.K. (toim.) *Community media: international perspectives*, 43–53, New York: Palgrave Macmillan.

- Kivikuru, U., Lobulu, W. & Moshiro, G. (1994) *Changing mediascapes?: a case study in nine Tanzanian villages*, Helsinki: University of Helsinki.
- Kivikuru, U. (2000) *An arm of democracy for promoting human rights or simple rhetoric?: media developments and communication competence in eastern and southern Africa in the 1990s*, Helsinki: Research Institute, Swedish School of Social Science, University of Helsinki.
- Kivikuru, U. (2006) *Top-down or bottom up?* The international communication gazette. vol 68, nr 1, 5–31.
- Lamas, E. & Villamayor, C. (1998), *Gestión de la radio comunitaria y ciudadana*. Quito: FES/AMARC.
- Levo-Henriksson, R. (2007) "Media as constructor of ethnic minority identity: a native American case study", teoksessa Fuller, L.K. (toim.) *Community media: international perspectives*, 55–65. New York: Macmillan,.
- Lewis, P.M. & Booth, J. (1990) *The invisible medium: public, commercial and community radio*. Washington, D.C: Howard University Press.
- The McBride Commission (1980) *Many voices, one world: communication and society today and tomorrow: towards a new more just and more efficient world information and communication order*. London: Kogan Page.
- Martínez Vásquez, V.R. (2007) "Crisis política y represión en Oaxaca". *Cuadernos del Sur*, vol. 11, nro. 24/25, 39–62.
- Matewa, C. (2009) "Participatory video as an empowerment tool for social change", teoksessa Rodriguez, C., Kidd, D. & Stein, L. (toim.) *Making our media: global initiatives toward a democratic public sphere*, 115–129. Cresskill, NJ: Hampton Press.
- Murillo, M.A. (2010) "Indigenous community radio and the struggle for social justice in Colombia", teoksessa Howley, K. (toim.) *Understanding community media*, 240–249. Los Angeles: Sage.
- Määttänen, P. (1999) Johdanto teoksessa Dewey, J., *Pyrkimys varmuuteen*, Gaudeamus, Tampere.
- Oakdale, S. (2004) "The culture-conscious Brazilian Indian: representing and reworking Indianness in Kayabi political discourse", *American Ethnologist*, vol. 31, nro. 1, 60–75.
- Pietikäinen, S. (2008) "Broadcasting indigenous voices: Sami minority media production", *European Journal of Communication*, vol. 23, nro. 2, 173–191.
- Rada, S.E. (1978) "Ramah Navajo radio and cultural preservation", *Journal of broadcasting*, vol. 22, nro. 3, 361–371.

Ramos Rodríguez, J.M. (2005) "Indigenous radio stations in Mexico: a catalyst for social cohesion and cultural strength", *Radio journal: international studies in broadcast & audio media*, vol. 3, nro. 3, 155–169.

Red Oaxaqueña de derechos humanos (2005) *IV Informe, situación de derechos humanos en Oaxaca*. Oaxaca.

Rodríguez, C. (2010) "Knowledges in dialogue. A participatory evaluation of citizens' radio stations in Magdalena Medio, Colombia", teoksessa Rodríguez, C., Kidd, D, & Stein, L. (toim.) *Making our media: global initiatives toward a democratic public sphere*, 131–154. Cresskill: Hampton Press.

Rodríguez, C. cop. (2011) *Citizens' media against armed conflict: disrupting violence in Colombia*. Minneapolis: University of Minnesota Press.

Rodriguez, C. & Gazi, J.E. (2007) "The poetics of indigenous radio in Colombia". *Media, Culture & Society*, vol. 29, nro. 3, 449–468.

Salazar, J.F. (2009) "Making culture visible. The mediated construction of a mapuche nation in Chile", teoksessa Rodríguez, C., Kidd, D, & Stein, L. (toim.) *Making our media: Global initiatives toward a democratic public sphere*, 29–46. Cresskill, NJ: Hampton Press.

Stephen, L. (1999) "The Construction of indigenous suspects: militarization and the gendered and ethnic dynamics of human rights abuses in Southern Mexico", *American Ethnologist*, vol. 26, nro. 4, 822–842.

Stephen, L. (1997) "Pro-Zapatista and pro-Pri: resolving the contradictions of Zapatismo in rural Oaxaca", *Latin American Research Review*, vol. 32, nro. 2, 41–70.

Teer-Tomaselli, R. & Mjwacu, T. (2003) "Developing communicative competence: the potentials and limitations of community radio. A comparative case study within Kwa-Zulu Natal", teoksessa Malmelin, N. *Välittämisen tiede: Viestinnän näkökulmia yhteiskuntaan, kulttuuriin ja kansalaisuuteen*, 79–97. Helsinki: Helsingin yliopisto, viestinnän laitos.

Tomperi, T. (2005) Johdanto teoksessa Freire, P. *Sorrettujen pedagogiikka*, Tampere: Vastapaino.

Väliveronen, E. (1996) *Ympäristöuhkan anatomia: tiede, mediat ja metsän sairaskertomus*. Tampere: Vastapaino.

Waisbord, S. (2001) "Family tree of theories, methodologies and strategies in development communication." The Rockefeller Foundation.

White, R.A. (2004) "Is 'empowerment' the answer? Current theory and research on development communication", *Gazette*, vol. 66, nro. 1, 7–24.

Internetlähteet

Tieteelliset artikkelit internetissä

Chung, A., *Professionalising whiteness in volunteer work, Jakarta*. Haettu 19.9.2012.
<http://www.inter-disciplinary.net/critical-issues/wp-content/uploads/2012/06/chungwithpaper.pdf>

Karvonen, E. *Tulkintakehys (frame) ja kehystäminen*. Haettu 1.11.2012.
<http://www.uta.fi/~tierka/Tulkintakehys.pdf>

Rodríguez, C. (2004) "Communication for peace: contrasting approaches". nro. 278.
 Haettu 18.5.2012.
http://www.comminit.com/drum_beat_278.html

Väliverronen, E. *Kehysanalyysi mediatutkimuksessa*. Haettu 28.11.2011.
<http://www.valt.helsinki.fi/yleope/kvali/kvali7.htm>

Lehtiartikkelit internetissä

Alfaro G. *Las plazas docentes se venden desde 150 mil hasta 300 mil pesos, denuncian*.
 La Jornada. Julkaistu 7.2.2011, haettu 17.7.2012.
<http://www.lajornadadeoriente.com.mx/2011/02/07/puebla/edu207.php>

Avilés, K. *Insiste Gordillo en cambiar de vocación a las normales; niega la venta de plazas*. La Jornada. Julkaistu 30.7.2009, haettu 17.7.2012.
<http://www.jornada.unam.mx/2009/07/30/politica/015n1pol>

Ballinas, V. *Esterilizaciones forzadas, entre los casos. Documenta la FIDH violaciones a derechos de indígenas en estados*. Julkaistu 8.12.2001, haettu 10.2.2012.
<http://www.jornada.unam.mx/2001/12/08/00n2pol.html>

Becerril, A. *Nada justifica los privilegios en la ley Televisa: Aguirre Anguian*.
 Julkaistu 5.5.2007, haettu 21.9.2012.
<http://www.jornada.unam.mx/2007/05/05/index.php?section=politica&article=003n1pol>

Córtés, N. & García, C. *IFE pide pruebas por tarjetas de Soriana*. El Universal.
 Julkaistu 7.7.2012, haettu 17.7.2012.
<http://www.eluniversal.com.mx/nacion/198232.html>

Diario de la Mixteca. *Reclama Oaxaca una educación de calidad*. Haettu 18.5.2012.
<http://www.diariodelamixteca.com/educacion/reclama-oaxaca-una-educacion-de-calidad.html>

Irabien, L. *El largo camino en busca de un buen maestro y el negocio de las plazas*. CNN México. Julkaistu 18.7.2010, haettu 17.7.2012.
<http://mexico.cnn.com/nacional/2010/07/18/el-largo-camino-en-busca-de-un-buen-maestro-y-el-negocio-de-las-plazas>

Méndez, A. *Testimonios sobre reparto de tarjetas de Soriana*. La Jornada. Julkaistu 10.7.2012, haettu 17.7.2012.
<http://www.jornada.unam.mx/2012/07/10/politica/002n2pol>

Ocampo Arista, S. Tlapanecos esterilizados exigen indemnización. La Jornada. Julkaistu 17.1.2008, haettu 10.2.2012.
<http://www.jornada.unam.mx/2008/01/17/index.php?section=estados&article=031n2est>

Rodriguez, C. *Statistical genocide in Puerto Rico*, Vida Afro Latina. Julkaistu 26.6.2008, haettu 21.9.2012.
http://vidaafrolatina.com/Statistical_Genocide_in.html

Tuckman, J. *Computer files link TV dirty tricks to favourite for Mexico presidency. Network alleged to have sold favourable election coverage to top politicians*. The Guardian. Julkaistu 7.6.2012, haettu 20.7.2012.
<http://www.guardian.co.uk/world/2012/jun/07/mexico-presidency-tv-dirty-tricks>

Tuckman, J. *Wikileaks reveals US concerns over Televisa-Peña Nieto links in 2009. US cables back Guardian claims that Mexican presidential election frontrunner has been paying for favourable tv coverage*. The Guardian. Julkaistu 11.6.2012, haettu 19.7.2012.
<http://www.guardian.co.uk/world/2012/jun/11/wikileaks-us-concerns-televisa-pena-nieto>

Villamil, J. *El 'Sorianagate', fraude al voto*. Proceso. Julkaistu 3.7.2012, haettu 17.7.2012.
<http://www.proceso.com.mx/?p=313139>

Valtiollisten instituutioiden ja järjestöjen internetsivut

Amnesty International. *Peru to reopen investigation into forced sterilizations of women*. Julkaistu 31.10.2011, haettu 9.2.2012.
<http://www.amnesty.org/en/news/peru-reopen-investigation-forced-sterilizations-women-2011-10-31>

Bonin, M. & Opoku-Mensah, A. (1998) *What is community radio. A resource guide*. AMARC & Panos Southern Africa. Haettu 3.2.2012.
http://www.amarc.org/documents/manuals/What_is_CR_english.pdf

Comisión nacional para el desarrollo de los pueblos indígenas (CDI). *Nombres de lenguas, pueblos y distribución*. Haettu 17.7.2012.

http://www.cdi.gob.mx/index.php?option=com_content&view=article&id=758&Itemid=68

Comisión Nacional de Evaluación de la política de Desarrollo Social (CONEVAL).

Anexo estadístico - Pobreza 2010, Mapas. Haettu 27.9.2012.

http://www.coneval.gob.mx/cmsconeval/rw/pages/medicion/Pobreza_2010/Anexo_estadistico.es.do

Gobierno del Estado de Oaxaca. *El analfabetismo acrecienta las desigualdades*.

Haettu 18.5.2012.

<http://www.oaxaca.gob.mx/?p=8791>

Instituto Nacional de estadística y geografía INEGI: *México en cifras. Información nacional, por entidad y municipios*. Haettu 17.7.2012

<http://www.inegi.org.mx/sistemas/mexicocifras/default.aspx?e=20>

International Service for Peace (Sipaz): *Oaxaca en datos*. Haettu 18.7.2012.

http://www.sipaz.org/data/oax_es_01.htm

Jallov, B. & Lwanga-Ntale, C. (2007) *Impact assessment of East African Community Media Project 2000-2006. Report from Orkonerei Radio Service (ORS) in Tanzania and selected communities*, Sida Department for Democracy and Social Development.

Haettu 19.9.2012.

http://webzone.k3.mah.se/projects/comdev/_comdev_PDF_doc/scp08_sem2_Impact_Assessment_OR-FM.pdf

Latin American Studies Association (LASA) (2007) *Violations against freedoms of inquiry and expression in Oaxaca de Juárez. Report by the fact-finding delegation of the Latin American studies association on the impact of the 2006 social conflict*.

Haettu 20.10.2007.

<http://lasa.international.pitt.edu/news/Documents/LASA-OaxacaDelegationReport.pdf>

Myers, M. (2011) *Voices from villages: community radio in the developing world*.

Haettu 1.12.2011.

http://cima.ned.org/sites/default/files/CIMA-Community_Radio-Report_Final%20-%202006-30-11.pdf

OECD *Better life index*. Haettu 21.9.2012.

<http://www.oecdbetterlifeindex.org/countries/mexico>

Panos (2010) *Wave power: radio and the MDGs*. Haettu 31.10.2011.

http://panos.org.uk/wp-content/files/2011/01/wave_power_uk.pdf

United Nations General Assembly. *United Nations declaration on the rights of indigenous peoples*. Hyväksytty 2.10.2007. Haettu 9.2.2012.

[http://daccess-dds-](http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N06/512/07/PDF/N0651207.pdf?OpenElement)

[ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N06/512/07/PDF/N0651207.pdf?OpenElement](http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N06/512/07/PDF/N0651207.pdf?OpenElement)

YK:n alkuperäiskansojen erityisraportoiija James Anayan internetsivu. Haettu 19.2.2012.
<http://unsr.jamesanaya.org/statements/comments-by-the-special-rapporteur-on-occasion-of-the-world-radio-day>

Dokumenttielokuvat

Freidberg, J.I. (2007) *Un poquito de tanta verdad / A little bit of so much truth*, Corrugated films.

Luennot

Cremoux, Raúl: luento Meksikon mediasta Helsingin yliopiston Latinalaisen Amerikan tutkimuksen laitoksella 17.9.2008.

Henkilökohtainen kommunikaatio

Keskustelu San Miguel Panixtlahuacan kirkkoherran isä Miguel Torresin kanssa 7.6.2011 Helsinki. Muistiinpanot tekijän hallussa.

Keskustelu Ääni intiaanikylille -hankkeen teknisen koordinaattorin Diego Cruz Martinezin kanssa 12.2.2012 Helsinki. Muistiinpanot tekijän hallussa.

Liite 1. Yhteisöradioiden juridinen tilanne Meksikossa

Kun monissa Latinalaisen Amerikan maissa yhteisöradion toimiluvan saaminen on kohtuullisen vaivatonta, Meksikossa tilanne on yhteisöradioiden kannalta hyvin vaikea. Vaikka Meksiko on 100 miljoonan asukkaan maa, 2000-luvun alussa maassa oli vain yksi toimiluvalla toimiva yhteisöradio, Veracruzin osavaltiossa toimiva Radio Teocelo (Calleja & Solís 2005, 5). Vuonna 2005 Meksikossa toimi 1483 radioasemaa (mt., 55). Niistä 88 prosenttia oli kaupallisia ja 12 prosenttia ryhmässä koulutus ja kulttuuri. Radioasemien omistus on Meksikossa äärimmäisen keskittynyttä: 13 ryhmää omistaa 80 prosenttia kaikista radioista (mt., 55–56). Yhteisöradioliikkeen kannalta keskeinen ongelma on, ettei valtiovalta ole ollut halukas tunnustamaan yhteisöradioita tarpeellisiksi tai ylipäänsä olemassa oleviksi. Meksikossa valtion ja kansalaisyhteiskunnan vuoropuhelua leimaa ylipäänsä toistensa ohi puhuminen ja keskusteluyhteyden puuttuminen.

Yhteisöradioiden kannalta olennaiset lait

Meksikossa on neljä yhteisöradioiden kannalta relevanttia liittovaltion lakia. Yhteisöradion kannalta suurin haaste on siinä, että missään näistä laeista ei mainita sanaa yhteisöradio: laissa niitä ei siis ole edes olemassa. Siksi yhteisöradioiden juridinen tilanne on ristiriitainen, ja perustuu pitkälti erilaisiin tulkintoihin viestintään liittyvistä laeista.

1. Meksikon perustuslain 6. pykälä määrää valtion takaamaan kaikille *oikeuden tietoon*. Lakia laajennettiin huomattavasti vuonna 2007. Se määrää viranomaisten hallussa olevan tiedon julkiseksi, ja että kaikilla kansalaisilla on ilman perusteita ja ilmaiseksi oikeus saada viranomaisten hallussaan pitämää tietoa (Meksikon perustuslaki, 6. pykälä, haettu 3.10.2012.). Perustuslain 2. pykälä takaa alkuperäiskansoille oikeuden itsehallintoon ja omiin viestintävälineisiin (Meksikon perustuslaki, 2.pykälä, haettu 3.10.2012). Oikeus omiin viestintävälineisiin lisättiin lakiin vuonna 1996, zapatistikapinan jälkeen käytyjen niin kutsuttujen San Andresin neuvottelujen mukaisesti. Oikeutta tosin rajoitettiin sanomalla, että kuten asiaan liittyvät lait määrittävät. (Calleja & Solís 2005, 58.)

2. Rikoslaki määrää, että sähköisen, magneettisen tai elektromagneettisen energian käyttäminen, missä tahansa muodossa, tai mitä tahansa lähettämistä varten, ilman siitä määräävän henkilön lupaa, on varkaus (Meksikon rikoslaki, haettu 3.10.2012). Näin ollen radiotaajuuden käyttäminen ilman toimilupaa on taajuuden varastamista, ja radio-ohjelmien lähettäminen syrjäisessäkin kylässä, jossa ei ole yhtään muuta kilpailevaa radiota, on yksiselitteisesti varkaus.

3. Vuonna 1960 hyväksytty radio- ja televisiolaki kehottaa käyttämään sähköisiä viestintävälineitä kulttuuristen ja yhteiskunnallisten tavoitteiden edistämiseksi. Neljännen pykälän mukaan radio ja televisio ovat julkista etua ajavia toimintoja, ja siksi valtion tulee suojella ja valvoa niiden yhteiskunnallisen käytön toteutumista. Viides pykälä säättää, että radiolla ja televisiolla on rooli kansallisessa integraatiossa ja ihmisten yhteiselon parantamisessa. Siksi "lähetysten tulisi

I.- vahvistaa sosiaalisen moraalien periaatteiden, ihmisarvon ja perhesuhteiden kunnioittamista;

II.- välttää lasten ja nuorten harmonista kehitystä haittaavia tai hämmentäviä vaikutteita;

III.- myötävaikuttaa kansan kulttuurisen tason nostamiseen, kansallisten erityispiirteiden, tapojen ja perinteiden, kansallisen kielen säilyttämiseen ja Meksikon kansallisten arvojen nostamiseen" sekä

"IV.- vahvistaa demokraattista vakaumusta, kansallista yhtenäisyyttä ja kansainvälistä ystävyyttä ja yhteistyötä."

Pykälä 6 kehottaa kaikkia viranomaisia edistämään sellaisten ohjelmien lähettämistä, jotka edistävät sosiaalisia, kulttuurisia ja kansalaisuuteen liittyviä päämääriä.²³

Pykälä 9 määrää viestintäministeriön vastuulle:

I. Telekommunikaatiolain antamien valtuuksien mukaan "edistää sähköisten viestintävälineiden mahdollisimman laajaa maantieteellistä kattavuutta, ja pienituloisten väestönsien pääsyä niiden äärelle;" ja

II. "kannustaa paikallista kehitystä edistämällä radion ja television infrastruktuuriin ja palveluihin sijoittamista". (Meksikon radio- ja televisiolaki, haettu 3.10.2012.)

²³ Ibid.

Nämä lait ovat ristiriitaisia ja antavat mahdollisuuden argumentoida sekä yhteisöradion laillisuuden että laittomuuden puolesta.

Laki määrää, että viestintäministeriö SCT myöntää toimiluvat, joita on kahdentyyppisiä: *concesión* ja *permiso* (kumpikin kääntyy suomeksi toimilupa). Kaupallisia viestintävälineitä vaaditaan hakemaan *concesión*-toimilupaa, ja epäkaupallisia (kuten julkisia, kulttuurisia ja kokeellisia ja radiokouluja) vaaditaan hakemaan *permiso*-lupaa. Yhteisöradiot hakevat *permiso*-lupaa, mutta niitä ei siis ole erotettu muista yleishyödyllisistä radioista.

Liikenne- ja viestintäministeriön ja kansalaisyhteiskunnan nihkeä suhde

Viestintäministeriön ja kansalaisyhteiskunnan välillä vallitsee vahva epäluottamus, mitä kuvaa hyvin Callejan ja Solisin (2005) anekdootti vuonna 2003 käydyistä neuvotteluista, joissa oli tarkoitus määritellä yhdenmukaiset kriteerit toimiluvulle. Sisäministeriö onnistui saamaan liikenne- ja viestintäministeriön samaan pöytään intiaanikylien kehityksen virasto CDI:n ja AMARC:n kanssa pohtimaan kriteerejä toimiluvan saamiselle. Muutamaa kuukautta myöhemmin liikenne- ja viestintäministeriön viestinnän apulaissihteeri Jorge Álvarez Hoth ilmoitti, että he eivät tunnusta olevansa mukana missään neuvotteluissa, vaan ovat vain mukana seuratakseen väittelyä ilman minkäänlaisia sitoumuksia, eivätkä ainakaan suojellakseen laittomuutta. (Mt., 91-92.) Calleja ja Solis kirjoittavat, että Meksikossa sisä- ja viestintäministeriä olivat omaksuneet kaupallisen median diskurssin, kutsuen yhteisöradioita jatkuvasti laittomiksi, maanalaisiksi ja piraateiksi. AMARC argumentoi, että mikäli radiot toimivat luvatta, tämä johtui siitä, ettei viestintäministeriö myönnä lupia vaan vaatii mahdottomia. Sonorassa toimivalta ”Habla Palabra” -asemalta pyydettiin miljoona pesoa eli noin 75000 euroa säätien perustamiseen ja lisäksi 52000 pesoa eli noin 3500 euroa takuita. Summat eivät perustu mihinkään virallisiin maksuihin. Kun taas Santa María Tlahuitoltepecin kylä anoi toimilupaa radiolle ja televisiolle, vastaus oli kiinnostava: televisio oli jo kaupallisen televisiokanava Televisan ja radioasema Radio Aztecan alueella, joten viestintäministeriöstä oli parempi, että näitä televisioasemia pyydetään asentamaan alueelle antennit. SCT sulki radioaseman ja otti välineet haltuunsa. Monet muut radiot eivät AMARCin mukaan saaneet ikinä viestintäministeriö SCT:ltä vastausta. (Mt., 81–83.)

Meksikon hallinnon sisällä on kuitenkin erimielisyyksiä suhtautumisessa radioihin. Toukokuussa 2003 viestintäministeriö SCT oli valmis sulkemaan kaikki radiot, mutta sisäministeriö vaati niiden tilanteiden tarkkaa tutkimista. SCT syytti AMARCia ulkomaiseksi järjestöksi, joka toimii oikeusvaltiota vastaan, ja julisti sanomalehdissä julkaistuissa isoissa ilmoituksissa, että sisäministeriö peittelee laittomuutta. Sisäministeriön haluttomuus sulkea radioita oli ymmärrettävä: radioiden sulkemisesta seuraavien sosiaalisten konfliktien jäljet olisivat sisäministeriön, eivät viestintäministeriön vastuulla. (Mt., 86–89.)

Kaupallisten intressien ylivalta Meksikon radio- ja televisiolaissa

Radio ja televisiolaki uudistettiin 11.huhtikuuta 2006 silloisen presidentin Vicente Foxin hyväksymänä. Lakiuudistuksen keskeiset muutokset ovat, että toimiluvat myönnetään huutokaupalla, ja että ne myönnetään 20 vuoden ajaksi. Tämä merkitsee, että toimiluvan saavat ne, joilla on taloudelliset mahdollisuudet kilpailla siitä. Kaupallisen median suosimisen vuoksi lakia kutsutaan Meksikossa laajasti nimellä ”Ley Televisa”, joka olisi vapaasti suomeksi käännettynä Maikkarilaki. Lain valmistelivat suurten tv-yhtiöiden lakimiehet, väitti esimerkiksi toimittaja Raúl Cremoux Helsingin yliopiston ja Meksikon suurlähetystön yhteisesti järjestetyssä tilaisuudessa 17.9.2008.

Korkeimman oikeuden tuomari Aguirre Anguine on todennut, että huutokauppaaminen merkitsee, että se jolla on eniten resursseja voittaa, mikä rikkoo perustuslain ensimmäisessä pykälässä määriteltyä yksilöiden yhdenvertaisuutta. Anguinen mukaan laki tukee monopoleja ja sähköisten viestintävälineiden keskittymistä harvojen käsiin. Erikoista lakiuudistuksessa on, että sitä ovat kritisoineet laajasti jopa sen puolesta äänestäneet kansanedustajat ja lain hyväksymisen aikaan sisäministerinä toiminut Santiago Creel. Hän on myöhemmin myöntänyt, että laki hyväksyttiin paineen alla, vuoden 2006 presidentinvaaleja ajatellen, sillä puolueet olivat mukana intensiivisessä kampanjassa, jossa tarvittiin tilaa televisiossa. Hän kertoi La Jornada -sanomalehden haastattelussa noin vuosi lain hyväksymisen jälkeen, että lain valmisteluprosessissa oli kyse enemmänkin määräämisestä kuin neuvotteluista, ja että läsnä oli vain yksi näkökulma, eikä tätä näkökulmaa muodostettu yhdessä. Creel mainitsee samassa haastattelussa Televisa-lain puutteiksi mm. markkinoiden painottamisen, epäedullisten toimilupien järjestelmän vahvistamisen ja sen, ettei laki määrittele, miten

digitalisaatioon siirryttäessä annetaan tasa-arvoiset mahdollisuudet uusille kilpailijoille.
(Becerril, A, La Jornada, haettu 21.9.2012.)

LÄHTEET

Lait

Meksikon perustuslaki, 2. Pykälä. *Constitucion politica de los Estados Unidos Mexicanos, titulo primero, capitulo I de los derechos humanos y sus garantías* (reformada la denominación por decreto publicado en el diario oficial de la federación el 10 de junio de 2011), artículo 2. Haettu 3.10.2012.
<http://info4.juridicas.unam.mx/ijure/fed/9/3.htm?s>

Meksikon perustuslaki, 6. pykälä: *Constitucion politica de los Estados Unidos Mexicanos, titulo primero, capitulo I de los derechos humanos y sus garantías* (Reformada la denominación por decreto publicado en el Diario Oficial de la Federación el 10 de Junio de 2011) Artículo 6. Haettu 3.10.2012.
<http://info4.juridicas.unam.mx/ijure/fed/9/7.htm?s>

Meksikon rikoslaki, 368. pykälä. *Codigo penal federal. Libro segundo. Título vigesimosegundo. Delitos en contra de las personas en su patrimonio. capítulo I. Robo. Artículo 368.* Haettu 3.10.2012
<http://info4.juridicas.unam.mx/ijure/fed/8/448.htm?s>

Meksikon radio- ja televisiolaki: *Ley Federal de Radio y Television.*
Haettu 25.7.2008
<http://www.diputados.gob.mx/LeyesBiblio/pdf/114.pdf>

Kirja

Calleja, A. & Solís, B. (2005) *Con permiso: La radio comunitaria en México.* México D.F.: Fundación Friedrich Ebert-México

Lehtiartikkeli

Becerril, A. *Nada justifica los privilegios en la ley Televisa: Aguirre Anguian.*
Julkaistu 5.5.2007, haettu 21.9.2012.
<http://www.jornada.unam.mx/2007/05/05/index.php?section=politica&article=003n1pol>

Luento

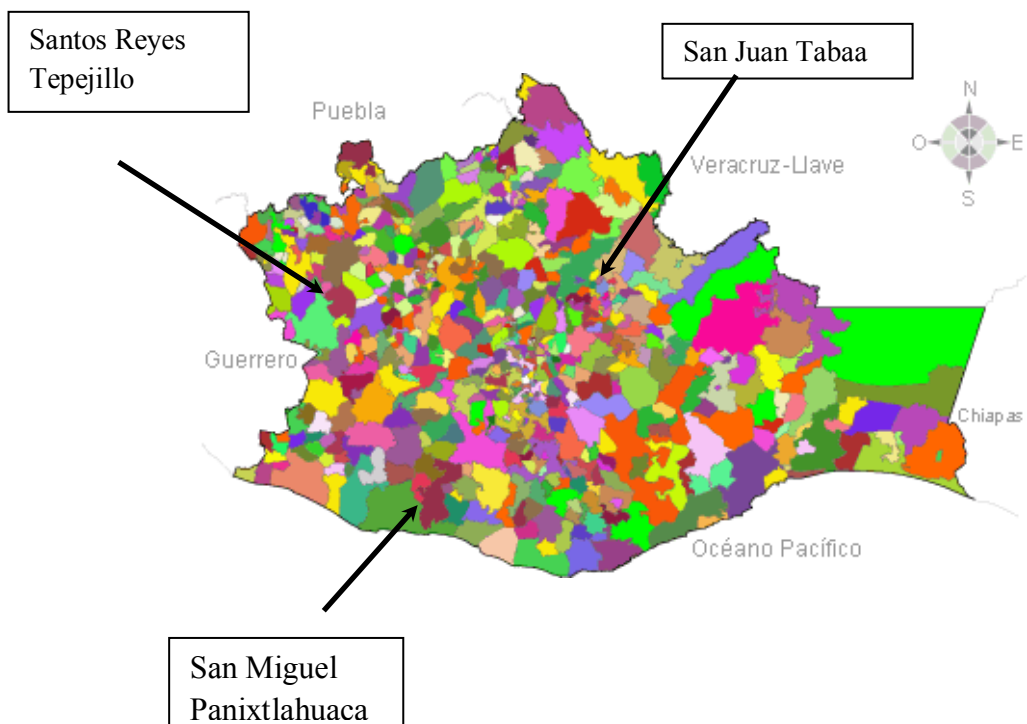
Cremoux, Raúl: luento Meksikon mediasta Helsingin yliopiston Latinalaisen Amerikan tutkimuksen laitoksella 17.9.2008

Liite 2. Tutkimukseen osallistuneiden kylien sijainti

Kartta 1. Oaxacan osavaltion sijainti Meksikon liittovaltiossa²⁴

Kartta 2. Tutkimukseen osallistuneiden yhteisöjen sijainti Oaxacan osavaltiossa²⁵

²⁴ Kartan lähde: Meksikon liittovaltion oikeusvirasto: www.cjf.gob.mx/secretarias/secjacno/default.htm, haettu 20.7.2012

²⁵ Kartan lähde: Meksikon tilasto- ja maantiedon instituutti INEGI: http://cuentame.inegi.org.mx/monografias/informacion/oax/territorio/div_municipal.aspx?tema=me&e=20, haettu 20.7.2012

Liite 3. Tutkimusta varten tehdyt haastattelut

Kirjasin ylös kaikkien yksilöhaastateltujen henkilöiden nimet, riippumatta siitä, olivatko he radiotoimijoita vai kuulijoita. Kaikkien haastateltujen nimet on muutettu heidän henkilöllisyytensä suojaamiseksi.

SANTOS REYES TEPEJILLO

Radiotoimijat

Magdalena, työikäinen

Alberto, työikäinen

Ernesto, ikääntynyt

Juan Diego, ikääntynyt

Soledad, ikääntynyt

Josefina, nuori

Fokusryhmähaastatteluun osallistuneet

Daniela, nuori

Elvira, työikäinen

Josefina, nuori

Soledad, ikääntynyt

Rosa, lapsi

Araceli, nuori

Juan Manuel, työikäinen

Alberto, työikäinen

Sylvia, nuori

Kuulijat

Gabriela, ikääntynyt

María, työikäinen

Ana, työikäinen

Agustina, ikääntynyt

Cecilia, työikäinen

Lucia, ikääntynyt

Patricia, työikäinen

SAN JUAN TABAA

Radiotoimijat

Oscar, työikäinen

Miguel, nuori

Armando, työikäinen

Andrea, nuori

Priscilla, lapsi

Brenda, nuori

Fokusryhmähaastatteluun osallistuneet

Andrea, nuori
Brenda, nuori
Miguel, nuori
Yolanda, nuori
Adriana, nuori
Priscilla, lapsi
Oscar, työikäinen

Kuulijat

Andrea, työikäinen
Alfredo, työikäinen
Edgar, nuori
Virgínia, työikäinen
Berta, työikäinen
Francisca, työikäinen
Teresa, työikäinen
Ana María, nuori
Agustina, työikäinen
Yovani, työikäinen
David, työikäinen
José Luis, työikäinen
Felipa, työikäinen
Alberto, nuori

Muut kylän merkittävät henkilöt

Kunnanjohtaja

SAN MIGUEL PANIXTLAHUACA**Radiotoimijat**

Guadalupe, työikäinen
Bernardo, työikäinen
Luz, työikäinen
Patricio, työikäinen
Lucas, työikäinen

Fokusryhmähaastattelu

Guadalupe, työikäinen
Aurealia, nuori
Aurora, työikäinen
Claudio, lapsi
Luz, työikäinen
Julia, työikäinen
Isabela, työikäinen
Gabina, nuori
Esperanza, työikäinen
Celestina, työikäinen
Ana, nuori

Patricio,työikäinen
Patricia, nuori
Martín, nuori
Diana, työikäinen

Kuulijat
Diana, työikäinen
José, työikäinen
Guillermína, työikäinen
Eleuterio, ikääntynyt
Filomena, ikääntynyt
Consuelo, työikäinen
Eugenia, työikäinen
Genoveva, työikäinen
Lydia, työikäinen

Muut kylän merkittävät henkilöt
Kunnanjohtaja
Kylän entinen kirkkoherra

Liite 4. Haastattelurunko yhteisöradioiden informanteille

HENKIÖ

- Koko nimesi ja ikäsi
- Mistä olet kotoisin?
- Koulutus
- Äidinkieli

YHTEISÖ

- Kylän koko nimi
- Väestö
- Mitä kieliä puhutte?
- Mistä kyläläiset saavat elantonsa?
- Onko alueella muuta mediaa?

RADION SYNTYHISTORIA

- Milloin perustettiin?
- Ketkä perustivat? Pieni ryhmä? Oliko kyläneuvosto mukana?
- Miksi perustettiin?

RADION JÄRJESTÄYTYMINEN

- Millainen radion organisaatio on?
- Onko koordinaattoria / johtajaa?
- Miten paljon vapaaehtoisia?
- Ketkä tekevät ohjelmia?
- Onko muita toimijoita?
- Onko viikkotapaaminen?

SISÄLTÖ

- Millaisia ohjelmia lähetätte?

RADION MERKITYS

- Mikä on radionne merkitys?
- Miksi yhteisöradio?

KULTTUURI

- Jos mainitsee kulttuurin vahvistamisen, kysy: miten te vahvistatte kyläsi kulttuuria käytännössä?

SUHDE YHTEISÖÖN

- Miten radio kommunikoi yhteisön kanssa?
- Palaute?
- Voiko yhteisö vaikuttaa radion sisältöön?
- Pyrkiikö radio vaikuttamaan joihinkin yhteisön asioihin?
- Onko radion avulla saavutettu jotain? Mitä?
- Miten radiossa on puhuttava, jotta yhteisö hyväksyy radion ja pitää sitä omanaan?
- Miten radiossa voi käsitellä yhteisön ongelmia?
- Onko tabuja? Miten niiden kanssa toimitaan?

SUHDE KYLÄN OMIIN INSTITUUTIOIHIN

- Millainen on radion suhde kylän viranomaisiin?
- Tukeeko kunta / kyläneuvosto radiota taloudellisesti tai moraalisesti?
- Voivatko nuoret miehet tehdä yhteisön vaatiman yhteisöpalvelun radiossa?

SUHDE VALTIOON

- Onko teillä toimilupa tai jos ei ole, aiotteko hakea? Jos ei, miksi? Jos kyllä, miksi?
- Oletteko kokeneet repressiota valtion osalta?
- Vaikuttaako mahdollisen repression pelko radion toimintaan?
- Mikä on radion suhde puolueisiin? Onko sillä läheinen suhde jonkin puolueen kanssa?
- Oletteko saaneet valtion instituutioilta rahallista tukea tai ovatko osoittaneet kiinnostusta? (Esim. CDI Comisión de desarrollo para pueblos indígenas)
- Mikä on radion suhden uskontoihin ja erityisesti katoliseen kirkkoon?

KETKÄ RAJATAAN ULKOPUOLELLE?

- Hyväksyttekö mainoksia?
- Onko joitain erityisiä ryhmiä, jotka eivät pääse puhumaan radiosanne?
- Onko tiettyjä musiikkityylejä tai kappaleita, joita ette soita?

HAASTEET & ONGELMAT

- Mitkä ovat radiosii suurimmat haasteet / ongelmat?

OMA OSALLISTUMINEN

- Miksi sinä lähdit mukaan radioon?
- Mitä teet radiosasi?
- Miten radiossa toimiminen on vaikuttanut sinuun ihmisenä?

ÄÄNI INTIAANIKYLILLE -HANKE

Radionne on yksi hankkeeseen osallistuvista radioista/ kylistä.

- Mitä ajattelet hankkeesta?
- Mistä työpajoista teille on ollut erityisesti hyötyä?

- Minkälaista tukea kyläsi tarvitsisi jatkossa?

Mistä haaveilet tulevaisuudessa?

HALUATKO LISÄTÄ TAI KERTOAA JOTAIN MUUTA

Liite 5. Tabaan Radio Maizin ohjelmakartta

[illegible]

Liite 6. Tepejillon Radio La Voz de Tepejillon ohjelmakartta

	Maanantai	Tiistai	Keskiviikko	Torstai	Perjantai	Lauantai	Sunnuntai
7.00 – 9.00	Chilenas- ja tropical - musiikkia	Chilenas- ja tropical - musiikkia	Chilenas- ja tropical - musiikkia	Chilenas- ja tropical - musiikkia	Chilenas- ja tropical - musiikkia		
9.00– 11.00	Nuorten ongelmat, sekalaista musiikkia	Nuorten ongelmat, sekalaista musiikkia	Nuorten ongelmat, sekalaista musiikkia	Nuorten ongelmat, sekalaista musiikkia	Nuorten ongelmat, sekalaista musiikkia	Lasten ohjelma	Lasten ohjelma
11.00 - 12.30	Runoja, romantiikkaa, grupera - musiikkia	Runoja, romantiikkaa, grupera - musiikkia	Runoja, romantiikkaa, grupera - musiikkia	Runoja, romantiikkaa, grupera - musiikkia	Runoja, romantiikkaa, grupera - musiikkia	Seksuaalietoutta, sekalaista musiikkia	Seksuaalietoutta, sekalaista musiikkia
12.30 – 14.00	Lääkärin ohjelma	Lääkärin ohjelma	Lääkärin ohjelma	Lääkärin ohjelma	Lääkärin ohjelma		
14.00 – 16.00	Tarinoita ja satuja, rancheros- ja nortefios - musiikkia	Tarinoita ja satuja, rancheros- ja nortefios - musiikkia	Tarinoita ja satuja, rancheros- ja nortefios - musiikkia	Tarinoita ja satuja, rancheros- ja nortefios - musiikkia	Tarinoita ja satuja, rancheros- ja nortefios - musiikkia	Tervehdykset	Tervehdykset
16.00 – 17.30	Onnittelut, tervehdykset, ekologia	Onnittelut, tervehdykset, ekologia	Onnittelut, tervehdykset, ekologia	Onnittelut, tervehdykset, ekologia	Onnittelut, tervehdykset, ekologia		
17.30 – 19.00	Ohjelmoitua musiikkia "cultural"	Ohjelmoitua musiikkia "cultural"	Ohjelmoitua musiikkia "cultural"	Ohjelmoitua musiikkia "cultural"	Ohjelmoitua musiikkia "cultural"	Kylän historia ja perinteet	Kylän historia ja perinteet
19.00 - 21.00	Ohjelmoitua musiikkia "cultural"	Ohjelmoitua musiikkia "cultural"	Ohjelmoitua musiikkia "cultural"	Ohjelmoitua musiikkia "cultural"	Ohjelmoitua musiikkia "cultural"	Tervehdykset, kylän perinteet, tarinat, ekologia jne	Tervehdykset, kylän perinteet, tarinat, ekologia jne
21.00 – 22.00	Politiikkaa, perheiden ongelmat, alkoholismit, tasa-arvo jne. Romantista musiikkia	Politiikkaa, perheiden ongelmat, alkoholismit, tasa-arvo jne. Romantista musiikkia	Politiikkaa, perheiden ongelmat, alkoholismit, tasa-arvo jne. Romantista musiikkia	Politiikkaa, perheiden ongelmat, alkoholismit, tasa-arvo jne. Romantista musiikkia	Politiikkaa, perheiden ongelmat, alkoholismit, tasa-arvo jne. Romantista musiikkia		

Liite 7. Panixtlahuacan Radio Kichen Skwin ohjelmakartta

	Maanantai	Tiistai	Keskiviikko	Torstai	Perjantai	Lauantai	Sunnuntai
5.00 – 6.00	Sisaren aamu-ohjelma	Sisaren aamu-ohjelma	Sisaren aamu-ohjelma	Sisaren aamu-ohjelma	Sisaren aamu-ohjelma	Sisaren aamu-ohjelma	Sisaren aamu-ohjelma
6.0 - 7.15	Messu	Messu	Messu	Messu	Messu	Messu	Messu
7.30 – 9.00	Ilmoitukset ja tervehdykset	Ilmoitukset ja tervehdykset	Ilmoitukset ja tervehdykset	Ilmoitukset ja tervehdykset	Ilmoitukset ja tervehdykset	Lasten ohjelma	Lasten ohjelma
9.00 – 10.00	Ilmoitukset	Ilmoitukset	Ilmoitukset	Ilmoitukset	Ilmoitukset	Levita	Levita
10.00 – 11.00	Cumbia-musiikkia	Cumbia-musiikkia	Cumbia-musiikkia	Cumbia-musiikkia	Cumbia-musiikkia	Luz Divina	Luz Divina
11.00 – 12.00	Chilenas-musiikkia ja eri teemoja, kuten väkivalta, huumeet ja alko-holismi	Chilenas-musiikkia ja eri teemoja, kuten väkivalta, huumeet ja alko-holismi	Chilenas-musiikkia ja eri teemoja, kuten väkivalta, huumeet ja alko-holismi	Chilenas-musiikkia ja eri teemoja, kuten väkivalta, huumeet ja alko-holismi	Chilenas-musiikkia ja eri teemoja, kuten väkivalta, huumeet ja alko-holismi	ohjelmoitua musiikkia	ohjelmoitua musiikkia
12.00 – 13.00	"La voz del espiritu" eli "Hengen ääni"	"La voz del espiritu" eli "Hengen ääni"	"La voz del espiritu" eli "Hengen ääni"	"La voz del espiritu" eli "Hengen ääni"	"La voz del espiritu" eli "Hengen ääni"	ohjelmoitua musiikkia	ohjelmoitua musiikkia
13.00 – 14.00	Sekalaista musiikkia	Sekalaista musiikkia	Sekalaista musiikkia	Sekalaista musiikkia	Sekalaista musiikkia	ohjelmoitua musiikkia	ohjelmoitua musiikkia
14.00 – 15.00	Romantista musiikkia ja elämän-ohjeita	Romantista musiikkia ja elämän-ohjeita	Romantista musiikkia ja elämän-ohjeita	Romantista musiikkia ja elämän-ohjeita	Romantista musiikkia ja elämän-ohjeita	ohjelmoitua musiikkia	ohjelmoitua musiikkia
15.00 – 16.30	Opettaja yläasteen opiskelijat	Viestinnän kandin tietopitoine n ohjelma	Opettaja yläasteen opiskelijat	Viestinnän kandin tietopitoine ohjelma	Viestinnän kandin tietopitoine n ohjelma	ohjelmoitua musiikkia	ohjelmoitua musiikkia
16.30 – 18.00	Messu	Messu	Messu	Messu	Messu	Messu	Messu
18.00 – 19.00	Vanhan-ajan populaarimusiikkia	Vanhan-ajan populaarimusiikkia	Vanhan-ajan populaarimusiikkia	Vanhan-ajan populaarimusiikkia	Vanhan-ajan populaarimusiikkia		
19.00 – 20.00	(toisinaan ala-asteen opettajat)	(toisinaan ala-asteen opettajat)	(toisinaan ala-asteen opettajat)	(toisinaan ala-asteen opettajat)	(toisinaan ala-asteen opettajat)		